

Riksdagens protokoll

2008/09:73

Torsdagen den 19 februari

Kl. 12.00 – 18.58

Protokoll
2008/09:73

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 februari.

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Hillevi Engström* (m) avsagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2008/09:330

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:330 Arbetslöshetsförsäkringen

av Patrik Björck (s)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 3 april 2009.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 12 februari 2009

Arbetsmarknadsdepartementet

Sven Otto Littorin (m)

Enligt uppdrag

Karin Renman

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:335 Protektionistisk utveckling
av Bo Bernhardsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 9 mars 2009.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 16 februari 2009

Utrikesdepartementet

Ewa Björling

4 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2008/09:FPM77 Förslag till ändringar i mottagandedirektivet KOM(2008)815 till socialförsäkringsutskottet

5 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2008/09:119 till miljö- och jordbruksutskottet

*Vårdval i
primärvården*

6 § Vårdval i primärvården

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2008/09:SoU9

Vårdval i primärvården (prop. 2008/09:74).

Anf. 1 JAN R ANDERSSON (m):

Herr talman! Det ärende som ska debatteras i dag går under rubriken *Vårdval i primärvården*. Kortfattat innebär detta att i framtiden ska alla patienter ha rätt att själva få välja vårdcentral. Enligt det förslag som föreligger ska ett vårdvalssystem införas över hela landet. Syftet med detta är att öka patienternas valfrihet och underlätta för nya vårdgivare att etablera sig i primärvårdssystemet. Varje enskilt landsting ska också få besluta vilka krav som ska ställas på den nya vårdgivaren. Alla som sedan uppfyller kraven har rätt att starta primärvård, till exempel i form av vårdcentraler.

Detta lagförslag föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

I detta ärende behandlas också frågan om husläkare, som inte längre ska behöva vara specialister i allmänmedicin. Kravet på att den fasta läkarkontakten i primärvården ska vara specialist i allmänmedicin kommer enligt förslaget att tas bort, detta för att motverka bristen på läkare. Denna ändring föreslås börja gälla den 1 april 2009.

Utskottet ställer sig bakom den proposition som har avlämnats från regeringen. Det finns en reservation från oppositionen, s, v och mp, som föreslår att förslaget avstyrks i sin helhet.

I samband med behandlingen av detta ärende har även en hearing gjorts som har varit offentlig.

Med detta, herr talman, vill jag överlämna ärendet till kammaren för behandling.

Anf. 2 YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Svensk sjukvård är bra. I internationell jämförelse brukar svensk sjukvård oftast hamna i någon av toppositionerna. Vi har hög kvalitet, vi är kostnadseffektiva och vi når mycket bra resultat.

Men det finns också allvarliga problem i vården. Väntetider och bemötande är ett sådant. Det är också brist på vårdplatser, överbeläggning, patienter i korridorer, sjuka äldre som får vänta länge i en säng eller på en brits på akuten innan man hittar en vårdplats, sjuka äldre som skickas hem för tidigt till en otillräcklig hemsjukvård.

Vi har många äldre som har alldeles för många läkemedel eller felaktiga läkemedel under lång tid. Vi har ungdomar som inte får hjälp med allvarliga psykiska problem, ungdomar som skär sig, många med psykiska sjukdomar som inte får en tillräckligt god vård. Vi har demenssjuka som i dag många gånger får alldeles otillräcklig både vård och omsorg. Vi har sköra multisjuka äldre, där det ibland uppdagas även allvarliga missförhållanden i vården, där personalens tid inte räcker till. Vi har brister när det gäller vården i livets slutskede.

Även om svensk sjukvård är bra går det att göra listan på brister lång. Det finns alltså mycket att ta itu med.

När den borgerliga regeringen tillträdde var det brinnande högkonjunktur i Sverige, och vi hade en välfylld statlig kassakista. Den borgerliga regeringen valde att använda de här pengarna inte för att förbättra välfärden utan för att genomföra stora skattesänkningar, mest för dem som redan var rika. Pensionärerna däremot tillhörde den grupp som inte fick skattesänkningar. I enlighet med den borgerliga politiken ska pensionärer tydligen betala högre skatt än vad löntagare gör för samma inkomst.

Den borgerliga regeringen gick till val på jobbfrågan men har misslyckats. Redan i dag är arbetslösheten högre än vad den var när regeringen tillträdde. Och varslen som nu duggar tätt över Sverige är de högsta på över 30 år.

Den här jobbkrisen, misslyckandet med jobbpolitiken, leder nu till ett kvalitetsras i välfärden och framför allt i sjukvården. I de allra flesta landsting är det varsel och uppsägningar, och det diskuteras stängda och nedlagda avdelningar runt om i den svenska sjukvården.

Vad gör då socialministern? Jag beklagar djupt att han inte är på plats i den här viktiga debatten.

Socialministern har lagt fram flera förslag om förändringar i sjukvården hit till Sveriges riksdag. Han har föreslagit att man ska tillåta gräddfiler i sjukvården. Den som har råd ska kunna köpa sig förtur till snabbare eller bättre vård än andra. Han har lagt fram förslag om att tillåta privatläkare att sälja rätten att skicka räkningen till skattebetalarna till en annan privatläkare. Han har lagt fram förslag om att avreglera och sälja

ut Apoteket. Och nu har vi en proposition som ska ge privata vårdbolag rätten att etablera sig där det är mest lönsamt och rätten att skicka räkningen till skattebetalarna, oavsett om det finns behov av den vården eller inte.

Sammantaget gör det här att den behovsstyrda vården är allvarligt hotad. Det blir mer av plånboksstyrning och mer av marknadsstyrning i vården. Göran Hägglund framstår alltmer som en marknadsminister än som en vårdminister.

Jag önskar att Göran Hägglund var här, för jag hade velat fråga hur han tror att det känns för den som är gammal och skör, kanske svag och sjuk, att få veta att man inte är tillräckligt lönsam och att därför ingen vill ta sig an honom som patient. Hur tror han att det känns?

Det är så många får känna det i Stockholmsområdet. Jag kan ta exemplet Stora Sköndal, som byggdes för att vara en väl lämpad stadsdel för äldre med bra service. Vad har hänt med det moderatledda Vårdval Stockholm? Det är att det inte längre är lönsamt för någon att etablera sig i det området eftersom det finns för många gamla, det vill säga olönsamma, patienter. Det har blivit så att man ska etablera sig där det är mest lönsamt, och det leder till att man styr sjukvården till de friska och de välbeställda, tvärt emot hur behoven ser ut.

Jag menar att det handlar om ett generationskontrakt. De som är i störst behov av vården just nu är gamla. Många är sjuka och sköra. De har jobbat och slitit ett helt långt liv. Det har varit ett tufft arbete. De har jobbat och slitit inte bara för sin egen skull utan också för att det skulle bli bättre för nästa generation. Nästa generation skulle få andra möjligheter till utbildning än vad de själva fick. Nästa generation skulle inte behöva ta samma risker på jobbet som de fick göra. Nästa generation skulle ha bättre bostäder. I nästa generation skulle också barn som föds utanför äktenskapet få vara välkomna.

Jag tillhör denna nästa generation, och det gör socialministern också. Vi tillhör den generation som fick det bättre tack vare den äldre generationens arbete. När de nu för första gången ber om vår hjälp, för att man är gammal och svag, kanske sjuk och skör, tycker jag att det är omoraliskt att prioritera skattesänkningar före en behovsstyrd vård som tar hänsyn till att den som har de största behoven ska komma först. Jag undrar om socialministern kan föreställa sig hur det känns att efter att ha jobbat ett långt liv och till sist behöva vården få veta att man inte är tillräckligt lönsam.

Vårdval eller hälsoval är en bra modell. Det är ett viktigt besked till dem som lyssnar på den här debatten. Det är bra att medborgarna har möjlighet att välja vårdcentral. Det är bra att medborgarna har möjlighet att välja läkare. Om detta är vi inte oense. Det här är en uppfattning som inte bara har mycket stort stöd här i kammaren, utan det är också en uppfattning som delas av i princip samtliga Sveriges landsting. Jag tror att alla landsting antingen har infört vårdval eller hälsoval, planerar att införa det eller utreder att införa det. Vi är alltså inte oense om denna medborgarens möjlighet att välja.

Det vi är oense om är vårdföretagens oinskränkta rätt att välja att etablera sig där det är lönsamt och tvinga skattebetalarna att betala. Det är vårdföretagens rätt att välja eller välja bort lönsamma eller inte lönsamma medborgare och patienter.

Det är inte en slump att det i 20 av Sveriges landsting har införts, planeras eller utreds vårdvals- eller hälsovalsmodeller som inte innehåller vårdföretagens rättigheter utan medborgarnas rättigheter. Ett enda landsting, det moderatledda Stockholm, har valt att utforma en modell där vårdföretagens rättigheter sätts före medborgarnas rättigheter. Det är en vårdvalsmodell som med rätta har kritiserats hårt, nu senast av Läkarförbundets medlemmar, som menar att det är en orättvis modell och en felaktig prioritering av resurserna.

Herr talman! När det gäller det förslag som nu ligger på riksdagens bord finns det en majoritet som vill införa rätten för vårdföretag att etablera sig där det är mest lönsamt på bekostnad av en behovsstyrning av sjukvården. Det är ännu ett steg på väg bort från en sjukvård som styrs av behoven och mot en sjukvård som styrs av marknaden och plånboken.

Jag vill yrka avslag på propositionen och utskottets förslag och bifall till den reservation som vi i oppositionen är ense om.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Catharina Bråkenhielm, Christer Engelhardt, Sylvia Lindgren, Marina Pettersson, Per Svedberg och Christina Zedell (alla s), Elina Linna och Eva Olofsson (båda v) samt Thomas Nihlén (mp).

Anf. 3 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Här står vi igen och tvingas lyssna på regeringspartiernas försködade beskrivningar av paradigmskiftet inom den svenska hälso- och sjukvården. Valfrihetens lovsång, som i verkligheten innebär ännu ett steg i omvandlingen av vår gemensamma välfärd till privat, konkurrensutsatt, vinstbringande verksamhet – vinstbringande för enskilda företagare eller aktieägare. Hälso- och sjukvården kommer mer och mer att styras av efterfrågan, inte av behoven. Vinstintresset blir ledstjärnan inom den svenska primärvården.

Regeringens proposition innebär omfattande förändringar i den svenska primärvårdens organisation, förändringar som är mycket svåra att senare korrigera. Det är därför uppseendeväckande att förslaget inte innefattar någon analys eller diskussion av primärvårdens innehåll och målsättningar. Det finns inte heller någon konsekvensanalys av de förslag som väcks när det gäller olika befolkningsgruppers möjlighet att få vård på lika villkor. Primärvården sätts inte in i något hälsopolitiskt sammanhang, och dess möjligheter att påverka folkhälsan diskuteras inte.

Redan hösten 2006 började regeringen betrakta hälso- och sjukvården som en näringslivsfråga snarare än en välfärdsfråga, och på den vägen är det. För att vara på den säkra sidan kommer regeringen att följa upp och utvärdera konkurrensen på marknaden. Det är det enda som man kommer att utvärdera, står det i propositionen. Där står det: ”Det är också viktigt att vårdvalssystemen följs upp kontinuerligt för att se till att konkurrens sker på lika villkor och att systemen är utformade så att de verkligen stimulerar fler vårdgivare att etablera sig i primärvården.” Men som sagt: Det finns inte ett ord om någon konsekvensanalys eller utvärdering om olika befolkningsgruppers möjlighet till vård på lika villkor. Regeringen kan inte vara ovetande om att primärvården i Sverige står sig väl i inter-

nationella jämförelser. Och nu raderas vår primärvårdsmodell utan att man över huvud taget tar hänsyn till de olika konsekvenserna.

Herr talman! Internationellt har det sedan länge förts en omfattande diskussion om primärvårdens roll. Redan vid WHO:s konferens i Alma-Ata 1978 antog medlemsstaterna en resolution där primärvården sågs som grundvalen för en effektiv och hälsofrämjande sjukvård. Det betonades särskilt att primärvården ska vara tillgänglig för hela befolkningen, att den ska ha en bred sammansättning av personalgrupper, att den ska ha ett områdesansvar och jobba i nära samarbete med lokalsamhället och att den ska utgå från en helhetssyn på hälsa och beakta hälsans sociala bestämningssfaktorer.

När WHO:s kommission om hälsans sociala bestämningssfaktorer lade fram sin rapport i augusti förra året, 2008, konstaterades att man i länder där man hade jobbat enligt detta koncept hade en klart bättre hälsa än i länder där sjukvården hade utgått från ett läkarcentrerat sjukdomsperspektiv. Det är det perspektiv som vi är på väg in i. Kommissionen deklarerar också att sjukvård måste vara en social rättighet och inte en handelsvara.

Inga resonemang av denna typ finns i propositionen. I stället utgår man från ett extremt marknadsperspektiv där primärvård är en service som ska bjudas ut till allmänheten utan någon insikt om att ohälsa och vårdbehov är synnerligen ojämnt fördelade.

I propositionen framförs en rad påståenden som inte på något sätt är evidensbaserade och snarast motsägs av verkligheten. Det påstås att en mångfald av vårdgivare som konkurrerar med varandra befordrar verksamhetsutveckling, nytänkande och kostnadseffektiva lösningar. Erfarenhet från länder som har en marknadsstyrd sjukvård tyder snarast på motsatsen: Sjukvården blir dyrare och man får mindre hälsa för pengarna. Det finns inget incitament att dela med sig av förbättringsförslag eftersom dessa ger konkurrensfördelar. Intresset för förebyggande insatser är lågt eftersom det kan sänka framtida inkomster.

Regeringen påstår i propositionen att kvalitetsutveckling stimuleras genom att människor vänder sig till den vårdinrättning som har högst kvalitet, och man talar vitt och brett om förbättrade informationssystem. Sanningen är att fungerande system för att följa upp vårdkvalitet och behandlingsresultat inom primärvården saknas, och de kommer inte heller att finnas när propositionen ska vara genomförd. Den valfrihet man talar om är snarast en valfrihet att köpa grisen i säcken. Genom ett splittrat huvudmannaskap kommer det i stället att bli mycket svårare att följa upp och garantera att vården är av god kvalitet.

Propositionen går i allt väsentligt förbi det faktum att människors vårdbehov är mycket ojämnt fördelade och att det därför blir mycket lönsamt att lokalisera mottagningar till områden med hög social status och välja ut motsvarande patientgrupper. Ylva Johansson exemplifierade områden där man inte vill etablera sig för att det inte finns patientgrupper som är lönsamma där.

Att så blir fallet stöds också av hittillsvarande erfarenheter av vårdvalsmodeller. Internationellt är det också väl känt att privata vårdgivare satsat på de mest lönsamma patientgrupperna. Motargumentet är att alla har samma rätt att välja vårdgivare. Det är otillräckligt. Möjligheterna för

vårdgivare att påverka valet är betydande, och personer med dålig hälsa är i allmänhet inte de mest högröstade när det gäller att efterfråga vård.

Förslaget att landstingen ska ha rätt att entreprenadupphandla vårdgivare för särskilt behövande områden eller grupper kan ses som ett erkännande av att propositionens förslag kommer att leda till orättvisor. Innebörden blir att man ska få ett särskilt vårdssystem för underprivilegierade, det vill säga att gamla tiders fattigläkare återkommer.

Primärvårdens folkhälsoarbete och möjligheten till områdesansvar kommer allvarligt att försämrats och försvåras. Detta arbete måste utföras i nära och långsiktigt samarbete med lokalsamhället, och det blir mycket svårt att involvera vårdgivare med oklar och växlande geografisk förankring och där man försöker värva patienter från varandra. Risken är att förebyggande arbete ses som en onödig kostnad som försvårar verksamheten.

Herr talman! Vi kommer säkert att få en helt annan beskrivning av regeringens proposition när representanter från de borgerliga partierna och socialministern, som jag hoppas kommer, kliver upp i talarstolen.

Jag gissar att socialministern kommer att påstå att det är bättre att införa ett så kallat pengsystem där pengarna följer patienten och de val patienten gör än att ha dagens system. Jag hade en fråga till socialministern om det som han skrivit om pengsystemet i en krönika, men jag sparar den.

Herr talman! Socialutskottet anordnade en utfrågning med anledning av propositionen *Vårdval i primärvården* för några veckor sedan. Socialministern närvarade inte vid utfrågningen, men vi ledamöter från socialutskottet var där. Jag förutsätter att socialministern, om han kommer, är väl insatt i vad som sades under seminariet.

Det kom rätt så mycket kritik mot förslaget. Till exempel har både Vårdförbundet och Läkarförbundet genomfört undersökningar bland sina medlemmar verksamma i Halland, Västmanland och Stockholm, lands- ting som redan infört systemet med vårdval.

Jag hoppas att de borgerliga representanterna får möjlighet att kommentera undersökningarna. Det gäller till exempel att nio av tio läkare anser att vårdvalssystemen leder till för mycket administration och redovisningskrav samt att nio av tio läkare i Stockholm anser att systemet leder till att många korta besök premieras för mycket. I Halland och Västmanland, där en större andel av ersättningen är fast, instämmer sju av tio läkare i det påståendet.

Sjuksköterskornas frågor var av lite annan karaktär. Till exempel frågades det om möjligheten att själv organisera arbetet inom vårdenheten. Endast 4,5 procent ansåg att vårdvalssystemet ger vårdenheten större möjlighet att organisera sitt arbete.

Sjuksköterskornas möjlighet till professionell kompetensutveckling hade förbättrats i stor utsträckning för 0,5 procent av de tillfrågade. 47,5 procent av de tillfrågade upplevde att konkurrensen hade ökat, så där hade man uppnått målet.

När det gäller patientens ställning upplevde 10 procent att patientens ställning i stor utsträckning hade stärkts. 16 procent menade däremot att patientens ställning inte alls hade stärkts.

Detta var siffror som presenterades på seminariet. I propositionen hittar jag inga siffror som till exempel handlar om patientens förstärkta

ställning. Däremot går det att läsa att fritt vårdval i sig innebär en starkare ställning för patienten. Men var finns undersökningar som visar på det? Vad har regeringen för belägg för det? Gäller det generellt, eller gäller det bara för vissa patientgrupper?

Herr talman! Vänsterpartiet är kritiskt till förslaget om att kravet på att den fasta läkarkontakten inom primärvården ska vara specialist inom allmänmedicin ska försvinna. Inte heller det förslaget grundar sig i någon djupare analys.

Avskaffandet av allmänläkarkompetenskravet kritiserades också i socialutskottets seminarium. En av inledarna trodde att regeringens förslag bygger på att det finns för få allmänläkare i vårt land. Det vore också intressant att höra från de borgerliga representanterna om det verkligen är därför som man nu avskaffar kravet på allmänläkarkompetens.

Herr talman! Regeringens förslag om obligatorisk etableringsfrihet i primärvården innebär att landstingen blir tvungna att tillåta vårdföretag att etablera sig där de finner det mest lönsamt. Det gör att andra modeller inom primärvården måste rivas upp.

Regeringen försvårar utvecklingen av primärvården genom att tvinga alla landsting att införa Stockholms modell med frihet för vårdföretagen att etablera sig och att få automatisk dragningsrätt på skattemedel. Med regeringens förslag är risken stor att primärvårdens viktiga förebyggande arbete försvåras och att hälsoklyftorna kommer att öka. Det är därför, herr talman, som Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet yrkar avslag på regeringens förslag. I stället yrkar jag bifall till vår reservation.

Herr talman! Jag vill avsluta med ett citat av professor Göran Dahlgren, som bland annat har arbetat för WHO. Så här lyder citatet: "Erfarenheter från hela världen visar tydligt att rättvisa inom hälsovårdssystemen inte kan uppnås på en kommersiell marknad."

(Applåder)

I detta anförande instämde Eva Olofsson (v), Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Catharina Bråkenhielm, Christer Engelhardt, Ylva Johansson, Marina Pettersson och Per Svedberg (alla s) samt Thomas Nihlén (mp).

Anf. 4 THOMAS NIHLÉN (mp):

Herr talman! I det här betänkandet om vårdval i primärvården har den rödgröna oppositionen en gemensam reservation som jag vill börja med att yrka bifall till.

I vår gemensamma reservation föreslår vi att riksdagen avslår regeringens proposition om vårdval i primärvården.

Människors valmöjlighet är en viktig rättighet i en demokrati. Möjligheten att välja vårdinsatser regleras redan i dag i bland annat hälso- och sjukvårdslagen, där man skriver att vården ska bygga på respekt för patienternas självbestämmande och integritet.

För att möjliggöra denna valmöjlighet behövs en mångfald som motsvarar människors behov samtidigt som utbudet ska vara förenliga med såväl vetenskap och beprövad erfarenhet som en rationell användning av skattebetalarnas pengar.

Det är helt avgörande att man blir bemött på ett bra sätt och får en god och säker vård. Men även möjligheten att välja vilken vårdcentral

man vill tillhöra eller vilken läkare man vill träffa är av stort värde, och det ska vara en rättighet för medborgarna.

I många landsting och regioner växer det nu fram olika vårdvalssystem för primärvården.

I Stockholms läns landsting har den borgerliga majoriteten valt att införa fri etablering i primärvården för privata vårdföretag, kombinerad med en djupt orättvis ersättningsmodell.

I många andra landsting och regioner har bredare politiska överenskommelser i samverkan över blockgränserna lett fram till primärvårdssystem med andra regler för etablering och ersättningsmodeller. I Hälsovalsmodellen i Kalmar län, Vårdval Halland, Hälsoval Skåne och de planerade vårdvalssystemen i Västra Götalandsregionen, Östergötland och Sörmland finns inte fri etablering för de privata vårdföretagen.

Om den moderatledda regeringens förslag om etableringsfrihet inom primärvården genomförs kommer de redan existerande och planerade vårdvalssystemen, förutom Stockholms, att behöva rivas upp och göras om i grunden. Det visar att den moderatledda regeringen på ett mycket allvarligt sätt brister i respekt för det kommunala självstyret och de demokratiska spelregler som gäller för våra förtroendevalda i landsting och regioner.

När resurserna är begränsade, vilket de alltid är, måste landstinget eller regionen som i dag är ansvariga kunna se till att resurserna fördelas utifrån kriterier som kvalitet, behov, nytta, tillgänglighet och effektivitet. Med fri etablering för privata vårdgivare finns en risk att utbudet av primärvårdsenheter beror på hur kostnadskrävande eller lönsamt det är att bedriva verksamheten i olika områden och för olika grupper. I mer kostnadskrävande områden eller på landsbygd och glesbygd riskerar utbudet att bli mer begränsat och av sämre kvalitet.

Jag hoppas att de borgerliga ledamöterna lyssnar lite extra noga nu – och Göran Hägglund hade jag hoppats, men han är ju inte här. Jag vill bara klarlägga att Miljöpartiet tycker att valfrihet, valmöjligheter, mångfald, vårdval och hälsoval är bra, men vi tycker också att det kommunala självstyret är viktigt.

Vi är positiva till den mångfald av lösningar som i dag finns och växer fram ute i de olika landstingen och regionerna när det gäller olika vårdvalsmodeller. Vi är särskilt positiva till Skånes planerade modell, Hälsoval Skåne.

För oss i Miljöpartiet är det viktigaste när det gäller valfrihet och vårdval att patienterna ska få valmöjlighet när det gäller vilket vårdinnehåll som erbjuds och vilka olika behandlings- och rehabiliteringsmetoder som finns. Mångfald och valfrihet kan inte vara begränsat till i vilken form vården bedrivs, om den är offentlig, non-profit eller kommersiell utan behöver även syfta på innehållet i vården.

Det vi är kritiska emot är regeringens förslag till tvångslagstiftning. Det ska vara obligatoriskt i alla landsting med vårdval samt fri etableringsrätt för de privata vårdföretagen, och det ska lagstiftas nationellt.

Nej, låt varje landsting utforma sina egna modeller utifrån de lokala förutsättningarna och låt oss slippa tvångslagar från staten. Låt oss ha fortsatt förtroende för de demokratiskt styrda landstingen och regionerna att de hanterar organisationen av sin primärvård och utvecklar sina egna

modeller för vårdval på bästa sätt utifrån de lokala förutsättningarna och befolkningens behov.

Mångfald är bättre än enfald är ett populärt uttryck som några av de borgerliga ledamöterna brukar använda i debatterna här i kammaren när de kritiserar den rödgröna oppositionen.

Den mångfald och utveckling som i dag pågår ute i landstingen och regionerna, där det faktiskt tillåts att det finns olika system, där man prövar sig fram och ständigt förändrar och förbättrar sina system genom att tillvarata erfarenheter från varandra, tycker vi är en väldigt positiv mångfald. För oss i Miljöpartiet är det enfald att lagstifta om tvångslagar att alla sjukvårdshuvudmän måste införa vårdval med etableringsfrihet för vårdföretagen.

Ett system eller många? Mångfald eller enfald?

Det är ganska tydligt att den övergripande målsättningen för den moderatledda regeringen är att privatisera hälso- och sjukvården i så stor utsträckning som möjligt före valet 2010. Man upplever förmodligen att demokratiska beslut på landstings- och regionnivå är ett hinder för att nå målet med en maximal andel privata vårdgivare inom hälso- och sjukvården. I ljuset av detta faktum finns kanske förklaringen till brådskan att införa planmässiga tvångslagar som fråntar sjukvårdshuvudmännen möjligheter att styra, planera och organisera sin primärvård.

Regeringen försöker hela tiden intala sig själv och få alla andra att tro att man gör de här förändringarna för att stärka patienterna och att man står på patienternas sida. Enligt vår uppfattning är det inget annat än vilseledande propaganda, eftersom det övergripande målet för den moderatledda regeringen är att öka andelen privata utförare inom vården genom att ge fri etablering till privata vårdgivare och att det ska bli obligatoriskt.

De vårdvalsmodeller som finns i dag har inte varit föremål för någon analys eller utvärdering från regeringens sida. De har inte ställts mot primärvårdens framtida utmaningar eller jämförts med andra modeller eller system.

Vårdvalsreformen med lagstiftad etableringsfrihet tycker vi inte står på en stabil grund. För oss i Miljöpartiet är det självklart att det borde gälla samma krav på att genomgripande organisationsförändringar som det här förslaget är fråga om står på samma evidensbaserade grund som vi kräver att vårdinsatser ska göra.

Den moderatledda regeringen är alltid noga med att försöka påskina att deras lagförslag ska vara evidensbaserade. Här har vi nu ytterligare ett exempel på att detta inte håller.

Hur ska man säkerställa att patienterna har tillgång till den vård de behöver och har rätt till, inte minst i glesbygd och i storstädernas förorter? Kommer obligatoriskt vårdval att leda till en bättre och säkrare vård som samtidigt är mer kostnadseffektiv? Vad är det för valfrihet om det inte finns en vårdcentral där man bor?

Regeringen säger att patienten ska få välja vårdgivare, men det är ju vårdgivaren som avgör var vårdenheten ska placeras geografiskt. Leder inte det då till att det i praktiken blir de privata vårdgivarna som väljer patienterna och inte patienten som väljer vårdgivare?

Riskerar inte förslaget med fri etableringsrätt och fri dragningsrätt på skattemedel för privata vårdgivare att skapa en omfördelning av primär-

vårdens resurser från grupper med stora vårdbehov till grupper med mindre vårdbehov? Kommer vårdvalet att leda till att den i dag ojämlikt fördelade hälsan i landet riskerar att förstärkas ytterligare, genom att etableringar sker där det är lönsammast och inte där behoven är som störst?

Det var många frågor och oklarheter som det inte finns några svar på från regeringens sida.

Även om det inte skett någon utvärdering eller analys av de pågående vårdvalssystemen kanske Läkarförbundets enkät till 700 läkare i de aktuella länen kan ge en liten fingervisning om för- och nackdelar med vårdvalssystemet. I de län som infört vårdval har man i enkäten bett läkarna att ge sina erfarenheter och synpunkter när det gäller vårdvalet.

Det är en tydlig och väldigt kraftfull kritik mot systemet som framkommer i enkäten. Bland annat säger man att kroniskt sjuka missgynnas och att vårdvalet inte har möjliggjort en bättre vårdprocess eller gynnat samarbetet med länssjukvården, inte heller främjat det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Man säger att vårdvalssystemet hotar kvaliteten i vården långsiktigt samt inte minst att administration och byråkrati ökat markant med införandet av vårdvalssystemet.

Nog verkar det rätt uppenbart att det skulle ha behövts en djupgående analys och utvärdering av dagens vårdvalssystem innan man klipper till och inför en tvångslagstiftning med fri etableringsrätt.

Inte nog med avsaknaden av analys och utvärdering; regeringen har också valt att helt nonchalera den massiva kritik som många remissinstanser framfört mot förslaget om lagstiftad fri etablering.

De flesta landsting är, liksom handikappförbunden, Saco, TCO, Vårdförbundet, PRO, RSMH, Reumatikerförbundet, Svensk sjuksköterskeförening, Svenska Barnmorskeförbundet och Famna, kritiska antingen till fri etablering eller till att konsekvenserna av fri etablering är otillräckligt analyserade inför förslaget. Vi är alltså långt ifrån ensamma i vår kritik av vårdvalsreformen och den fria etableringsrätten.

Inom den rödgröna oppositionen är vi överens om att landstingen även fortsättningsvis ska ha ansvar för planering, organisation, finansiering och prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Detta innebär att vi måste se till att det kommunala självstyret får gälla för att ge sjukvårdshuvudmännen möjligheter att genom demokratiskt fattade beslut av våra folkvalda styra och fördela resurser och etableringar dit där vårdbehoven är som störst.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Catharina Bråkenhielm, Christer Engelhardt, Ylva Johansson, Marina Pettersson och Per Svedberg (alla s) samt Eva Olofsson (v).

Anf. 5 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

När Centerpartiet och övriga allianspartier gick till val 2006 var det med löften om reformer för att underlätta människors vardag. En majoritet av svenska folket såg en möjlighet att släppa fram den frihetskänsla som under tolv år kvävts under socialdemokratiskt styre. Därför genom-

förs nu en apoteksomreglering för att få fler apotek, ett valfrihetssystem inom äldre- och handikappomsorgen och ett vårdval inom sjukvården. Dessa reformer kommer tillsammans med ett omfattande reformarbete inom en lång rad andra områden att ge människor bättre service, att ge en verksamhet med högre kvalitet och en ökad möjlighet till självbestämmande.

Samtidigt som regeringen förnyar och förbättrar står oppositionen fast vid sin bakåtsträvande politik, där utgångspunkten är att någon annan vet bättre än den enskilda människan. Värre än så – oppositionen säger inte bara nej till regeringens reformer utan hotar också att riva upp reform efter reform om olyckan är framme efter nästa val.

Det här måste bli tydligt för väljarna. Oppositionens politik innebär inte bara minskat handlingsutrymme för människor; det innebär också inskränkta möjligheter och ökade kostnader för samhället.

Herr talman! Genom att genomföra förslagen i betänkandet *Vårdval i primärvården* möjliggör alliansregeringen för alla att själva kunna välja vilken vårdcentral man går till och vem som ska vara ens vårdkontakt. Detta borde vara en självklarhet men har inte varit så överallt i Sverige. När oppositionen säger nej till vårdvalsförslaget säger man att vårdval bara ska gälla för somliga, inte för alla. Är oppositionen manntro rädd för att en mångfald av vårdgivare ska blotta riskerna och bristerna i den offentliga sjukvården?

Vårdvalet bygger på att patienten kan välja bland de vårdgivare som tillhandahåller vård. Vad det finns att välja mellan styrs i sin tur av vilka vårdgivare som etablerar sig. Alla vårdgivare som uppfyller fastställda krav kan etablera sig. Ersättningen till vårdgivaren styrs av hur många patienter som väljer just den vårdcentralen. Ersättningen betalas av landstinget/regionen. Patienterna betalar vanliga patientavgifter. Landstinget/regionerna har alltid det övergripande ansvaret att se till att alla får den vård de behöver.

Landstingen i Halland, Stockholm och Västmanland har redan på eget initiativ infört vårdval, och en handfull ytterligare landsting/regioner är på gång, till exempel Region Skåne, Västra Götaland med flera. Andra har inte kommit lika långt. Nu är tiden inne för övriga att inom de vida ramar som dagens beslut innebär arbeta fram sina upplägg. De får således stor frihet att utforma sina egna modeller.

Från den 1 januari 2010 ska vårdvalsreformen i någon form vara införd i hela Sverige. Det är viktigt att människor i hela vårt land utifrån olika behov och förväntningar får möjlighet att själva bestämma vem som ska vara deras vårdgivare. Tiden för oppositionens förmyndarpolitik är förbi.

Vårdvalsreformen innebär en unik möjlighet att få in entreprenörskapet i vården, något som Centerpartiet välkomnar och bejakar. Vården ska självfallet finansieras gemensamt genom skatterna, men själva utförandet kan med fördel överlåtas till privata entreprenörer. Vi behöver en mångfald av vårdgivare och aktörer – stora och små, privata och offentliga, non-profit-drivna och kooperativa och så vidare. Genom att släppa loss entreprenörskapet får vi se nya lösningar, nya sätt att tänka och lösa problem, nya arbetsplatser, ny dynamik och det viktigaste av allt: ett nytt sätt att bemöta patienter.

Herr talman! Regeringens förslag om en ändring av 5 § i hälso- och sjukvårdslagen gör det möjligt för andra än specialister i allmänmedicin att fungera som fasta läkarkontakter i primärvården. Härigenom förbättras förutsättningarna för att leva upp till kraven om en fast vårdkontakt vilket man inte gör på ett tillfredsställande sätt i dag. Denna möjlighet breddar även primärvårdens kompetens och bör bidra till att lösa den brist på allmänläkare som finns i dag.

Jag och Centerpartiet ser verkligen primärvården som navet i svensk hälso- och sjukvård – en tillgänglig vardagssjukvård som arbetar decentralt utifrån en helhetssyn på människan och hälsan. Vi om några har stått upp för och gått i bräsch för stora satsningar på primärvården, både resursmässigt och genom åtgärder för att rekrytera fler allmänläkare. Vi har också betonat värdet av teamet på vårdcentralen och att alla ska ha rätt till en fast vårdkontakt. Det är dock bara att erkänna att det har varit svårt att klara målen om antalet allmänläkare i primärvården. Det är bara drygt hälften av medborgarna som i dag har en fast läkarkontakt.

Herr talman! När inte resultaten blir som man tänkt och önskat måste vi kunna tänka nytt!

En fråga som diskuteras är primärvårdens uppdrag. Här behövs ett utvecklingsarbete, och vi i majoriteten tror att det är någonting som landstingen/regionerna kan och bör klara själva.

Vårdvalsreformen, att öppna för fler än allmänläkare att vara den fasta läkarkontakten, ersättningsetableringen som antogs förra veckan, alla åtgärder för att inom ramen för en solidariskt finansierad vård stimulera en mångfald av vårdgivare är exempel på nytänkande och ett friggörande och mobiliserande av resurser. Detta tillsammans med andra åtgärder ska ge ny kraft och en framtidstro hos primärvården.

Herr talman! Socialutskottet har behandlat vårdvalspropositionen genom att bland annat arrangera en välbesökt och givande öppen utfrågning där flera åsikter och intressen kom till tals. Jag tänker inte recensera utfrågningen – den finns dokumenterad i betänkandet – men jag konstaterar att det finns ett stort engagemang med, enligt min uppfattning, ett klart stöd för huvudidéerna. Många av synpunkterna som kommit fram, även från oppositionen i dag, handlar om den lokala utformningen, om tillämpningen av vårdvalssystemen. Det är bra med engagemanget. Förutsättningarna varierar, och det är lokalt som dessa frågor ska få sin lösning.

Av utskottets betänkande framgår att vi från majoriteten ställer oss bakom propositionen. När jag läser reservationen tycker jag att det är mycket som är motsägelsefullt i den.

Först och främst sägs att det förhindrar landstingen att utforma och utveckla sina modeller. Det är inte sant. Det handlar om en mycket stor frihet där landstingen har rätten att besluta över det mesta, såsom ersättning och val av innehåll i åtagandet. SKL:s majoritet har också sagt klart ja i den delen.

När det gäller fri etablering är det bara att konstatera att man även här målar upp ett hot som i verkligheten inte finns. Självklart är det så att när det är mättat med allmänläkare finns det ingen ersättning att hämta hem. Vad är problemet?

Förebyggande försvåras, sägs det. Vadå försvåras? Det är en lokal fråga. Det låter som om det är oppositionsrådet i Stockholms läns lands-

ting som står här och talar. Det är en lokal fråga. Man utformar detta bäst själv. Det bästa sättet att ha en bra förebyggande hälsovård må väl vara att man har en bemanning och vårdcentraler som kan vara tillgängliga för våra patienter.

Primärvården ska utföras och utvecklas på SKL:s och landstingens uppdrag. Helt plötsligt är det fel att man ska föra ned besluten.

Oppositionen ska – det är uppenbart – vara emot. Man förnekar patienten reell möjlighet till vårdval. Landstingsmakt är viktigare än patientmakt. Man målar upp fantasiproblem. När förtroenden läggs lokalt är det också fel. Snacka om Tjalle Tvärvigg-politik!

Herr talman! Skiljelinjerna är tydliga i svensk vårdpolitik. Alliansen sätter den enskilda människan före systemen. Det kan inte bli tydligare. (Applåder)

Anf. 6 YLVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag känner mig förflyttad till en annan tid när jag lyssnar på Kenneth Johansson. Regeringen släpper fram frihetskänslan som kvävts under tolv års s-styre, sade Kenneth Johansson. Vilken frihetskänsla? Tror du att det är frihetskänsla män och kvinnor som nu förlorar jobbet känner när deras arbetsplatser läggs ned eller flyttar utomlands? Tror du att det är frihetskänsla som gamla, sjuka människor känner när de får veta att de inte är lönsamma nog för att bli attraktiva patienter i olika vårdvalssystem? Tror du att det är frihetskänsla som pensionärerna känner när de betalar högre skatt än alla andra, som enda landet i världen, tror jag.

Ni gick till val på jobben och utanförskapet, och er politik har misslyckats. Nu har vi en jobbkris, och den jobbkrisen leder till att vi får ett kvalitetsras i sjukvården. Nu är det varsel och stängda avdelningar som diskuterats i vården. Tror du att det är frihetskänsla som människor känner när de läser i sin lokaltidning att det nu görs nya besparingar, nya nedskärningar i den lokala sjukvården?

Anf. 7 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Frihetskänslan handlar om när personal vill vara med och dra i gång verksamhet, om personal vill ta över verksamhet och om man vill mobilisera den kraft, det entreprenörskap som finns, inte minst hos många kvinnor i vården. Om man inför stopplagar, uttalar en massa nej, fy och usch – engagera er inte för vi vet bäst, vi kan bäst, det är vi på politikersidan som vet hur det ska vara – då kväver man engagemanget. Då säger man: Lägg er inte i med så mycket engagemang utan låt oss här uppe styra.

För Centerpartiet och alliansregeringen handlar det om ett underifrånperspektiv, att släppa fram den kraft som ger så mycket nytta och värde i vården.

Vilka är det som har orsakat de problem som vi har i dag när det gäller gamla och sjuka? Det är Ylva Johansson och tidigare regeringar som inte har prioriterat de här delarna.

Vad är det vi gör? Vi ordnar en förbättrad tillgänglighet. Vi ordnar en rad satsningar på områden som vi nu rustar upp, låt säga inom äldre sjukvården, inom psykiatrin för äldre. Vi kan räkna upp punkt efter punkt. Då

ser man att vi har rustat upp det som i många stycken har förfallit under den tid som Ylva Johansson hade ansvaret.

Det finns fortfarande problem att lösa. Därför satsar regeringen 9 miljarder kronor på kommuner och landsting. Det kanske inte är tillräckligt, men det är satsningar. Det låter som om det vore nedmonteringar. Det är satsningar det handlar om. Jag utesluter inte att det behövs mer för att möta de problem som vi har. Det bästa sättet att få resurser till välfärden är faktiskt att folk har jobb och att vi har företagande och entreprenörskap i det här landet.

Anf. 8 YLVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Många av dem som arbetar i sjukvården är läkare eller sjuksköterskor. Läkarförbundet och Vårdförbundet har undersökt vad deras medlemmar tycker om de vårdvalsmodeller som hittills är införda. De visar samstämmigt att det har blivit en ökad byråkrati och att det har blivit svårare att få inflytande för personalen. Jag tycker ändå att det är bra med vårdvalsmodeller, men man ska vara försiktig med att dra slutsatser av vad konsekvenserna kommer att bli när det gäller personalens inflytande. Det återstår faktiskt att se.

När det gäller tillgänglighet är det som Kenneth Johansson säger inte sant. Köerna ökar ju. De har fortsatt att öka sedan den här regeringen tillträdde. Det finns ett landsting som har väldigt god tillgänglighet. Det är Kalmar läns landsting. Låt mig citera ur Sveriges Kommuner och Landstings senaste uppföljning av vårdgarantin. Där säger man så här: "Bästa landsting är Kalmar både när det gäller primärvård och specialistvård."

Enligt Vårdbarometern har Kalmar 85 procent nöjda patienter i primärvården, bäst i Sverige och 10 procent bättre än riksgenomsnittet. Sedan mätstart 2001 har Kalmar län haft nöjdare patienter än vad landsting med fri etableringsrätt har haft. Enligt Socialstyrelsen är Kalmar län ett av de bästa landstingen när det gäller att erbjuda fast läkarkontakt. Det är ett av undantagen med mycket god tillgänglighet i vården.

Kalmar län, som i dag är socialdemokratiskt styrt, är ett av de län som måste ändra sin välfungerande sjukvård när den här propositionen går igenom. De tvingas att betala till vårdföretag som etablerar sig där de finner det mest lönsamt i stället för att finnas där de tydligen nöjda medborgarna i Kalmar har att gå till sin vård.

Anf. 9 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Bland annat Läkarförbundet säger väldigt tydligt ja till vårdval. De säger väldigt tydligt ja till fri etablering. De gör ett väldigt bra jobb, där de utifrån sina olika kontakter får fram erfarenheter. Jag tycker att det är alldeles utmärkt.

Jag har nyligen tagit del, och för övrigt också träffat, representanter för Läkarförbundet. Det är bra. Det är precis det här engagemanget som jag har pekat på är så viktigt. Men det är en fråga för de enskilda landstingen. Det är en fråga för regionerna. Det är där, utifrån de vida ramarna, de stora friheterna för hur man lokalt utformar detta som ges i det här förslaget som de här erfarenheterna kommer på sin rätta plats. Det finns inget ifrågasättande från Läkarförbundets sida av de huvudprinciper som vi i dag fattar beslut om.

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Vårdval i
primärvården*

När det gäller tillgängligheten skulle jag kunna räkna upp en rad olika åtgärder som har vidtagits, kömiljard och sjukvårdsmiljard. Även vårdvalsreformen är en viktig del för att nå detta, för att göra primärvården attraktivare, mer rustad. Det ska bli spännande att återigen söka sig till primärvården och få framtidstro till primärvården. Det är sant att vi inte har klarat av tillgänglighetsproblemen, men det görs något nu. Det är det som ändå är förhoppningsfullt.

Slutligen var det frågan om Kalmar län. Så bra! Vi är överens om att det finns en väl fungerande verksamhet i Kalmar län. Tro inte att det plötsligt har uppstått i år eller förra året. Grunden lades av den majoritet som bestod av allianspartierna under förra perioden.

Låt oss vara glada över att de har lyckats. Jag är övertygad om att de kommer att landa i sin lokala utformning i det vårdvalsbeslut som dagens beslut kommer att innebära.

(Applåder)

Anf. 10 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! Stora friheter lokalt – vad är det Kenneth Johansson talar om? Regeringens förslag handlar om obligatorisk etableringsfrihet i primärvården. Landstingen är alltså tvungna att tillåta vårdföretag att etablera sig där de anser det vara mest lönsamt.

Kenneth Johansson ville inte recensera utfrågningen den 27 januari i riksdagen. Kenneth Johansson har fått ett brev, som också har skickats till socialutskottets ledamöter. Där ställs ett antal relevanta frågor. Jag passar på att ta upp en fråga som brevskrivaren har ställt till Kenneth Johansson. Vi har en gemensam bakgrund i Statens medicinsk-etiska råd. De etiska problemen som kommer att tas upp i propositionen är intressanta.

Det är ekonomin som har blivit det viktigaste i vården. Speciellt tydligt har det framkommit i privatiseringar inom både primärvården och beroendevården i Stockholms län. Vårdgivarna inom både primärvården och Maria Beroendecentrum har förutom sin lön, i strid med gängse vårdetik, kunnat dra in miljonvinster till sina egna fickor genom att samtidigt vara både vårdgivare och aktieägare i det privata vårdbolaget. Vad har Kenneth Johansson för kommentarer om det till brevskrivaren?

Anf. 11 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Först var det frågan om stor frihet. De beslut vi i dag fattar innebär verkligen vida ramar. Det är mycket medvetet, och det är efter samråd med Sveriges Kommuner och Landsting. De bejakar det liggande förslaget. Det handlar om att landstingen behåller rätten att fatta beslut om det mesta, det vill säga ersättningsformerna och val av innehåll i åtaganden.

Vi har faktiskt haft i det här landet – om Elina Linna tänker efter lite – ett vårdval inskrivet i hälso- och sjukvårdslagen i tio år. Skillnaden nu är att det tydliggörs genom att ”vårdpengen” förs över till patienten.

Sedan var det äganderätsfrågorna och hur den som äger ett företag ska få utforma sin verksamhet. Sedan är det frågan om synen på om vinst är något fult eller fint. Jag står för att det i det här landet är bra med fri företagsamhet. Jag har mycket större tilltro till en verksamhet som går med en liten vinst än en verksamhet som går med förlust. Har man ord-

ning på ekonomin har man oftast också ordning på verksamhet och kvalitet. Det är min erfarenhet.

Prot. 2008/09:73
19 februari

Anf. 12 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! De vinster som jag talade om, i privata Maria Beroendecentrum och vissa primärvårdsverksamheter, tas ju från våra gemensamma skattemedel. Det är vad medborgarna funderar över. Hur kan det vara så att politikerna riggar upp system som ger privata företagare möjlighet att lägga vinsten direkt i egna fickor? Det är inte en liten vinst vi talar om, Kenneth Johansson, utan det handlar om miljonvinster.

Regeringen betraktar hälso- och sjukvården som en del av näringslivet. Kenneth Johansson passar bra som talare för vårdföretagarna. Samtidigt är det våra gemensamma skattemedel som finansierar företagandet. Jag kan tänka mig att det finns behov av att vinster används för att utveckla vårdföretaget, men det har blivit mer och mer ett ekonomistiskt tänkande inom vården. Det innebär att våra skattemedel kommer att hamna i aktieägarnas fickor.

Anf. 13 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är bra att Elina Linna inte återkommer om att vi ger så begränsade ramar för landsting och regioner. Jag hoppas att det går att tolka som att hon var nöjd med mitt svar. Det råder stor frihet att hitta lösningar och en lokal variation utifrån de beslut som våra förtroendevalda i samverkan med andra berörda kan utforma lokalt. Det finns ingenting som styr i någon högre grad i de delarna. Det finns den möjligheten till utformning. Det har varit viktigt för oss.

Jag tror på fri företagsamhet. Jag tror att det då kommer mer ut av de resurser som vi har i samhället. Jag tror på konkurrens, och jag tror på att det är bra om vi kan jämföra olika aktörer med varandra.

Jag vet att Elina Linna inte tror på detta. Elina Linna vill egentligen inte ha något annat än något som är kommunalt och landstingskommunalt drivet. Det har hon sagt många gånger i debatten, och jag respekterar det. Men jag tror på fri företagsamhet, och jag tror på att en liten vinst kan leda till en utveckling av verksamheten och satsning på kompetensutveckling. Då går det att få ännu mer engagemang i en verksamhet. Det gagnar ytterst den enskilda patienten – människan – i det här landet.
(Applåder)

Anf. 14 THOMAS NIHLÉN (mp) replik:

Herr talman! I sitt anförande anklagade Kenneth Johansson oppositionen för förmyndarpolitik. För mig är det som den moderatledda regeringen håller på med förmyndarpolitik. Just i fråga om lagstiftning och fri etableringsrätt struntar man i det kommunala självstyret. Det tycker jag är förmyndarpolitik.

Ni vill inte tillåta att den mångfald av vårdvalssystem som i dag finns och planeras ska få fortsätta att utvecklas, utan i stället ska man tvingas införa en fri etablering för privata vårdgivare. Ni vill i stället att besluten ska fattas på nationell nivå och ni vill lagstifta om att vårdval ska vara obligatoriskt, det vill säga tvinga landstingen och regionerna att införa fri etableringsrätt.

*Vårdval i
primärvården*

Samtidigt hävdar regeringen ofta att det är viktigt att besluten ska fattas så nära medborgarna som möjligt. Det tycker vi också. Landstingen med de förtroendevalda politikerna är en lämplig nivå. Det är de som är demokratiskt valda och har ett ansvar för hälso- och sjukvården, för prioriteringar och annat.

Jag skulle vilja ha ett klarläggande. Tycker Kenneth Johansson och regeringen att de lokalt demokratiskt förtroendevalda i landsting och regioner även fortsättningsvis ska ha det fulla ansvaret för att planera, styra och organisera hälso- och sjukvården? Varför har regeringen i det här fallet valt att inte respektera det kommunala självstyret?

Anf. 15 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det blir delvis en upprepning av tidigare svar.

Det beslut som vi förhoppningsvis tar i dag är ett övergripande beslut. Det är en kapp som ger stora möjligheter för landsting och regioner att själva organisera sin verksamhet. Det ger dem ansvar och stora möjligheter att själva utforma ersättningssystem, att själva utforma hur innehållet i åtaganden etcetera ska kunna se ut. Det innebär en stor möjlighet att inom ramen för den fastställda kappan ge en bra verksamhet för de lokala behoven.

Allianspartiernas uppfattning är att om vi ska uppnå en mångfald och få fram olika aktörer måste vårdgivare tillåtas att etablera sig inom de ramar som fastställts lokalt, och att göra det där det finns tillräckligt patientunderlag naturligtvis, annars gör man ju inte den etableringen.

Jag tycker att det här är en väl avvägd balansgång. Man tar hänsyn både till det lokala självstyret och till patientmakten, det vill säga den enskildes makt över sitt liv och själv kunna bestämma den vård som man ibland har behov av.

Anf. 16 THOMAS NIHLÉN (mp) replik:

Herr talman! Trots den här friheten och frihetskänslan som Kenneth Johansson pratar om har man i landsting och regioner inga som helst möjligheter, när ert förslag är beslutat och genomförs, att välja att inte införa fri etablering. Alla vårdvalssystem i dag, utom det i Stockholm, bygger på att det inte ska vara fri etablering.

Jag konstaterar att jag inte fick något svar på frågan om Kenneth Johansson tycker att landsting och regioner även fortsättningsvis ska ha det fulla ansvaret för att planera, styra och organisera hälso- och sjukvården.

Det kanske man ska tolka som att Kenneth Johansson inte tycker att de ska fortsätta att ha det ansvaret.

En anledning till att jag ställde frågan är att när olika regeringsföreträdare beskriver hälso- och sjukvården säger de alltid att den ska vara solidariskt finansierad. Vad de inte säger och vad man aldrig hör är att den ska vara demokratiskt styrd. Det gör mig lite bekymrad.

Man pratar om fri företagsamhet, men var är den demokratiska styrningen? Är det möjligen så att regeringen upplever att demokratiska beslut på landstings- och regionnivå är ett hinder för att nå det övergripande målet med maximalt antal privata vårdgivare före valet 2010?

Varför vill inte regeringen visa förtroende för att de demokratiskt styrda landstingen och regionerna hanterar organisationen av primärvård-

den och utvecklar sina egna modeller för vårdval på bästa sätt utifrån lokala förutsättningar och lokala behov?

Varför måste man lagstifta om obligatoriskt vårdval och etableringsfrihet? Varför inte låta den utveckling och mångfald som vi ser i dag i form av många olika vårdvalsmodeller fortsätta utan tvångslagstiftning på nationell nivå?

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Vårdval i
primärvården*

Anf. 17 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Den här reformen kommer att se olika ut över landet. Det är meningen att den ska göra det. Därmed är vårt svar att den är demokratiskt styrd eftersom det är de förtroendevalda lokalt som i stora stycken ger förutsättningarna.

Både jag och Thomas Nihlén får leva med att vi också har en nationell nivå som fastställer kommunallag, hälso- och sjukvårdslag och till viss del har synpunkter på ekonomi och ekonomiska förutsättningar, statsbidrag etcetera.

Det är naturligtvis ett samspel. Det allra viktigaste och syftet med vårdvalsreformen är den enskilda människans möjligheter att påverka och ha avgörande påverkan över vilken vård man ska kunna få och av vem man vill ha den.

Det är det vi vill stärka – ett fritt vårdval som vi har haft i tio år inskrivet i hälso- och sjukvårdslagen, men som vi nu stärker.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi har syftet klart för oss. Jag är säker på att när besluten är tagna kommer landsting och regioner över hela Sverige att hitta bra lösningar och tillämpningar och lokala utformningar som passar väl in i detta syfte.

(Applåder)

Anf. 18 CECILIA WIDEGREN (m):

Herr talman! Äntligen en politisk församling som säger att det är dags för ökad demokrati, att ge patienterna makten över sjukvården och personalen ökat inflytande.

Grundbultar som trygghet, tillgänglighet och rättvisa har väglett alliansregeringen att se till att lägga fram ett förslag som handlar om att vända maktpyramiden i svensk hälso- och sjukvård. Det är patienten som ska få ökad makt. Politiker som vi och andra ska få mindre makt. Personalen ska få möjlighet att mer använda den kreativitet och det engagemang som behövs för att komma till rätta med de vårdbehov som ökar för varje dag.

Alliansregeringen har under de här åren inlett med att försöka stärka patientens rättigheter och ställning på olika sätt. Detta är ytterligare ett led i det arbete som vi har fått väljarnas tydliga mandat för vid valet för två år sedan.

Man kan kalla det köksbordsdemokrati; det brukar några politiker göra. Det är ett sätt att markera var makten ska ligga när det gäller hur vi bättre ska forma svensk hälso- och sjukvård.

Behoven ska styra hälso- och sjukvården och vi ska ha en gemensam solidarisk finansiering av den framtida välfärden som ytterligare en grundbult i vårt arbete.

Rättvis vård får vi först den dag då makten är förskjuten och patienterna känner att de fullt ut har möjlighet att ta del av en hälso- och sjukvård efter behov.

Det är det grundläggande syftet med att införa ett vårdvalssystem över hela landet och ta till vara de goda erfarenheter som finns. Halland är ett av de landsting som var först i Sverige med att utveckla den här typen av möjligheter att stärka patientens ställning.

Makten att välja utförare kommer att överlämnas till landstingen och regionerna och makten att ställa fast olika krav för att få del av den solidariska finansieringen som vi tillsammans ska ha. Redskapet för valmöjlighet är fri etablering.

Det är väldigt lätt att prata om mångfald och valfrihet. Det är vackra ord. Det betyder väldigt mycket. På friskoleområdet har vi ju lyckats med att inte bara prata om mångfald utan också ge redskap för på vilket sätt vi ska få en mångfald inom skolan.

Alliansregeringen visar att vi kan ha redskap för att inte bara prata om mångfald utan också möjliggöra det fullt ut i landet. Det är därför som vi argumenterar för och kommer att fastslå fri etablering. För att få del av de gemensamma resurserna kommer villkoren att bli lika för alla, privata som offentliga, ideella som nonprofitororganisationer.

Förutsättningarna kommer landstingen att fastställa. De som lyckas leva upp till kraven i våra demokratiska församlingar, det vill säga god kvalitet och ett antal av befolkningens fastställda behov, kommer att få del av den gemensamma finansieringen. Men det är inte vem som helst, utan det är självklart de som är bäst som kommer att få den möjligheten.

Vi är övertygade om att fri etablering kommer att leda till ökad produktivitet. De som är ineffektiva får en morot att faktiskt skärpa sig och göra saker och ting bättre, att förbättra sig. Det är positivt så att patienterna får bättre tillgänglighet och att man får bättre kvalitet i sjukvården.

Jag undrar hur sjutton man kan vara mot detta. Hur kan man vara mot att öka patientens reella valmöjlighet? Fri etablering leder ju till ökad patientmakt när en mångfald av möjligheter att välja finns. Det är först då som den reella makten ökar. Oavsett hur vi lagstiftar är det först då som människan upplever den reella makten. Mångfald ska vi skapa genom en villkorad rätt just till denna etablering. Det handlar om att vi tror på en dynamik och en utveckling inom den nära sjukvården och primärvården.

Då är det så lätt att säga: Bara vi gör som vi alltid har gjort kommer det också att gå som det alltid har gått. Det är precis det som oppositionen har sagt här i dag. Man har inte kommit med några nya förslag. Det har inte på ett enda sätt presenterats hur vi ska förbättra tillgängligheten eller kvaliteten i svensk hälso- och sjukvård, utan man är emot de redskap som vi presenterar.

Distriktsläkarna är en ganska stor organisation som har väldigt många medlemmar. Svenska Distriktsläkarförbundets ordförande Maria Dalemar uttrycker sig på följande sätt:

En etableringsfrihet är enligt min mening ett sätt att öka antalet läkare i primärvården eftersom det skapar förutsättningar för olika driftsformer. Risk för överetablering i vissa områden är inte aktuellt.

Det är rätt så intressant. Det är en läkares vardag, hur man upplever denna frihetsreform, som en tidigare kollega uttryckte det som.

Vi tror att personalen på detta sätt kommer att få ökad dynamik men också möjlighet att bli effektivare, växa och fritt fundera över på vilket sätt som man ska jobba i arbetslagen för att utveckla detta ytterligare.

Ersättning från den gemensamma plånboken kommer att gå till dem som också går över tröskeln och får behandling. Det är ingenting som förutbestäms i ett landstingsfullmäktige innan saker och ting sker, främjande av vårdcentralerna, utan ersättning sker i den stund som man kliver in över tröskeln. Det är en enorm förbättring av förutsättningarna för att faktiskt ha en morot att göra saker och ting bättre.

Herr talman! Vi gör ytterligare en lagförändring i den proposition som riksdagen har på sitt bord i dag. Det handlar om att ändra den fasta läkarkontakten till en fast vårdkontakt. För människor som är kroniker, som är multisjuka och som ofta är inne i sjukvården har det en enormt stor betydelse att få kontinuitet i sjukvården.

Vi tror även att det är bra för personalen, att det blir en avlastning för de läkare som i dag inte hinner med det som de känner att de borde hinna med men också att andra personalgrupper inom svensk hälso- och sjukvård kan utvecklas. Vi ser alla medarbetare i hälso- och sjukvården som en del som kan tillföra mer i den nära kontakten och i det viktiga möte som sker mellan personal och patient.

Herr talman! Det finns ytterligare en anledning till att vi lägger fram denna proposition, och det är framtidens utmaningar kring svensk hälso- och sjukvård. Ska vi klara dem kan vi inte göra det som vi alltid har gjort eftersom vi också vet hur det har gått. Då måste vi fundera på nya sätt. Det handlar om att klara av en alltmer åldrande befolkning, att klara av den höga medelåldern som i dag finns inom personalkåren, inom medarbetarkåren, men framför allt att klara av nya utmaningar. Detta klarar vi inte med gamla redskap. Då måste vi ha nya redskap och nya sätt att ta oss an detta.

Jag tror inte att det då är landstingsbyråkrater eller för den delen riksdagspolitiker som kommer med de kluriga lösningarna. Jag tror att de kluriga lösningarna främst växer fram ute bland personalen i den kreativa miljön. Det är där vi ska lägga redskapen för att göra detta möjligt. Det är det som denna proposition handlar om.

Förr var det så att man i landstingsfullmäktige funderade på och försökte lista lite grann hur stort vårdbehovet skulle vara under året på olika orter inom landstinget och inom olika specialiteter. Sedan gjorde man en verksamhetsplanering. Man fördelade pengarna ungefär på det sätt som man trodde var rättvist mellan offentliga och privata utförare.

I det här systemet är det faktiskt patienten som styr resurserna, och då följer man behoven. Det är en enorm skillnad mellan detta och att sitta och försöka rita kartor. Man ser i stället verkligheten som den är och låter resurserna följa verkligheten. Det är i framtiden som vi kommer att klara de större utmaningarna om människor får möjligheter och rätt redskap.

Herr talman! Jag blir så förvånad över att man inte lyssnar på vad sjuksköterskorna säger. Vårdförbundet säger till exempel att vårdval ger mer inflytande men också ett större eget ansvar. Läkarförbundet säger ja till vårdvalsreformen.

Ja, vi har synpunkter på hur landstingen och regionerna utformar detta. Men det är i samtal med dem som utvecklar modellerna som man ska föra den dialogen. Många personalgrupper är i dag överens om att

man måste flytta redskapen i denna pyramid som har varit så enormt hierarkisk.

Herr talman! Avslutningsvis ska jag säga följande: Ylva Johansson och kollegerna i oppositionen använde många minuter i talarstolen på att kritisera och fördöma. Men det var inte många konkreta redskap för att klara de framtida utmaningarna som man presenterade. Det är ganska fattigt. Det är fattigt för en opposition som dessutom anser att den förnyas sig för var dag som går. Det var inte heller så mycket enighet mellan oppositionspartierna, om vi ska vara riktigt ärliga. Man har enat sig i en reservation här i dag. Men den reservationen handlar egentligen inte om att avslå förslaget om vårdval. Ylva Johansson säger nämligen att hon är hyfsat för det, och Thomas Nihlén i Miljöpartiet är hyfsat för det. Presentera de konkreta förslag som verkligen visar hur man ska klara det framtida vårdbehovet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 19 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Det går att känna historiens vingslag en sådan här dag. Om några timmar, förhoppningsvis, sjösätts det som jag skulle vilja kalla 2000-talets husläkarreform. Det är en viktig framgång för långvarig liberal opinionsbildning.

Under perioden 1991–1994 när de borgerliga partierna satt vid makten genomfördes en rad reformer inom den svenska sjukvården. Kronan på verket under den perioden inom sjukvårdspolitiken var just rätten att själv få välja läkare – husläkarreformen.

Vid regeringsskiftet 1994 var en av de första reformerna som Socialdemokraterna rev upp just husläkarreformen. Därefter kom återställarna inom sjukvårdsområdet slag i slag. Gemensamt för alla dessa återställare från den socialdemokratiska regeringen var att sätta stopp för frihet, sätta stopp för mångfald och sätta stopp för förnyelse av den svenska sjukvården.

Resultatet lät inte vänta på sig. Köerna blev längre, det blev fler privata sjukvårdsförsäkringar och fler privata gräddfiler i vården. Det blev besparingar, neddragningar och en sjukvård i strykklasse. Åren 1994–2006 var tyvärr tolv förlorade år för svensk sjukvård. Under flera av dessa år var dagens socialdemokratiska huvuddebattör Ylva Johansson dessutom själv sjukvårdsminister.

Herr talman! Sedan 2006 har kursen inom sjukvårdspolitiken lagts om. Låt mig peka på några exempel, några förslag och några reformer som denna regering har genomfört eller är på väg att genomföra. Vi genomför omfattande reformer inom den svenska psykiatrin. Vi genomför kraftfulla åtgärder för att korta köerna i den svenska sjukvården. Låt oss också påminnas om att samtliga de landsting runt om i landet som i dag har de längsta köerna är socialdemokratiskt styrda.

Vi diskuterade och debatterade för en vecka sedan att vi skulle införa ersättningsetableringar för privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster. Vi tillför också mer resurser till den svenska sjukvården. Det sker en mångmiljardsatsning bara i år på kommuner och landsting som står för den svenska sjukvården och omsorgen.

I dag debatterar vi vårdval i primärvården. Vad innebär då regeringens förslag, det förslag som en majoritet i socialutskottet har ställt sig bakom?

Ja, för det första innebär förslaget att vi inför en rätt för människor runt om i hela landet att själva få välja läkare och att själva få välja vårdgivare. Vårdval ska alltså införas i hela landet.

För det andra innebär förslaget att det är landstingen som mer specifikt ansvarar för hur reglerna ska se ut när det gäller ersättning och, precis som Kenneth Johansson sagt, exakt hur åtagandet i respektive landsting och region ska se ut.

Det är inte alls så som oppositionens företrädare tidigare sagt, att en enda enhetlig modell ska tryckas på uppifrån. I stället handlar det om just det som står i propositionen och i betänkandet, nämligen att landstingen själva väljer vilken ersättningsmodell de vill ha, utifrån de lokala specifika förutsättningar som råder.

Den enda princip som vi slår fast här är att man inte ska få diskriminera privata eller offentliga vårdgivare, utan de ska behandlas lika. Det är den principen som slås fast i denna lagstiftning.

För det tredje, herr talman, innebär förslaget att rätten införs att fritt få etablera sig om man uppfyller de krav som landstingen ställt och, förstås, de krav som ställs i den lagstiftning som vi här i dag diskuterar.

Vi inför en konkurrens där det handlar om *kvalitet*; det är det som är poängen. Den lagstiftning som ligger till grund för den lagstiftning som vi i dag fattar beslut om – lagen om valfrihet som vi för ett antal veckor sedan diskuterade i denna kammare och som klubbats här i Sveriges riksdag – handlar just om att sätta kvaliteten i fokus.

Under den tid då Socialdemokraterna styrde och det experimenterades med att privatisera och med att genomföra förändringar i den svenska sjukvården handlade det om att konkurrensutsätta för att tjäna pengar. Vi i alliansregeringen sätter kvaliteten i högsätet när det gäller utvecklingen av den svenska hälso- och sjukvården.

Herr talman! Vilka är då de huvudsakliga argumenten för den reform som regeringen nu genomför?

Ja, för det första handlar det om att ge mer makt till den enskilda patienten. Är det egentligen inte märkligt att vi under så lång tid levt i ett land där det är mer självklart och naturligt att få välja tandborstmärke eller vilken yoghurt eller fil vi vill äta till frukost på morgonen än att få välja vilken läkare vi vill gå till? Är det inte dags att också vi i Sverige själva får göra de verkligt viktiga valen i livet? Varför ska några andra än människor, patienter, ute i vårt land få göra de valen?

För det andra handlar det om att ge mer makt till professionen – till läkare, sjuksköterskor och alla andra ute i vårdens vardag. Dessa ska få mer makt att bestämma över sin tillvaro och att utveckla sig själva och den verksamhet som vi gemensamt finansierar.

Det finns många positiva erfarenheter från vårdval som nu växer fram i den debatt som äger rum just om vårdvalet.

I Dagens Samhälle berättades det den 22 januari i år om hur det fungerar på hälsocentralen i Gläninge, i Laholm i Halland. Distriktsläkaren Christian Johnsen där säger: Det här är mycket bättre än på landstingstiden. Beslutsvägarna är kortare, och de är mer serviceinriktade. Vi är mer måna om patienterna nu. Annars försvinner de, och då försvinner också

den ekonomiska grunden för vårdcentralen. Så säger alltså Christian Johnsen, distriktsläkare i Halland.

De halländska läkarna sade i början av året i en artikel i Hallands Nyheter att de upplever en större frihet att själva organisera sitt arbete. Men de tycker att regelverket ibland kan vara kvävande. De tycker också att de har fått ett tydligare uppdrag.

Läkarförbundet är också, precis som tidigare talare varit inne på, väldigt positivt och ställer sig bakom tanken på vårdval.

För det tredje handlar det, menar jag, om att vi måste höja den svenska primärvårdens status. Vi har all anledning att vara mycket stolta över den svenska sjukvården på väldigt många områden. Men om vi ska vara ärliga och titta på Sverige i ett internationellt perspektiv måste det sägas att den svenska primärvården i dag är ett sorgebarn. Vi måste se till att skapa en ny dynamik, nya möjligheter och en ny öppenhet som i sin tur skapar en ökad attraktivitet för den svenska primärvården. Vårdvalsreformen kan hjälpa till med att möjliggöra det.

Herr talman! Folkpartiet för tillsammans med övriga partier i Allians för Sverige en samlad politik för att utveckla, förnya och förändra den svenska sjukvården. I dag föreslår vi en reform för att öka patienternas och personalens makt i den svenska sjukvården.

Men hur ser oppositionens alternativ ut? Ja, för en gångs skull kan man i och för sig konstatera att de i oppositionen verkar vara överens. De är överens om att vara emot. Oppositionen har inget eget positivt alternativ att redovisa som visar hur man vill utveckla, förnya eller förändra den svenska sjukvården. Oppositionen är bara emot.

För övrigt kan jag notera att Ylva Johansson i dag har en artikel i Svenska Dagbladet om apoteksfrågan. Då undrar man om det samarbete som de försökt skapa på det området redan har spruckit.

Vilka motargument och synpunkter kan då utläsas av reservationen från oppositionen i frågan?

Ja, det handlar till exempel – något som hittills diskuterats mycket i den här debatten – om att landstingens självstyre inskränks. Men låt mig då vara väldigt tydlig. För mig går den enskilda människans rätt att välja läkare och rätt att välja vårdgivare före socialdemokratiska landstingspolitikens vilja att bestämma över människors huvuden.

Jag har fullt förtroende för alla politiker runt om i Sveriges kommuner och landsting som är borgerliga och som driver detta, som har genomfört och drivit på väldigt många av de vårdvalsmodeller som i dag finns på plats. Men också de människor som bor exempelvis i Norrbotten ska, anser jag, ha rätt att välja läkare och rätt att välja vilken vårdgivare de vill gå till. Deras rättigheter måste gå före röda landstingspolitikens begär efter makt och prestige.

I den politiska debatten i kammaren sägs det också att vi ska ha valfrihet men inte etableringsfrihet. Men vad blir valfrihet utan etableringsfrihet? Sanningen är att det hela riskerar att bli en chimär. Socialdemokraterna – ja, den samlade oppositionen – ställer här patienten inför ett val, precis som Henry Ford en gång i tiden ställde bilkonsumenterna inför ett val. Han sade: Du får välja vilken färg på bilen du vill så länge du väljer en svart bil. Den valfrihet som Ylva Johansson och Socialdemokraterna ställer svenska patienter inför handlar om följande: Du får välja

vilken vårdcentral och vilken vårdgivare du vill så länge du väljer en läkare som jag har bestämt.

Herr talman! Att låta Ylva Johansson få ansvara för valfriheten i den svenska sjukvården är i sanning att sätta bocken till trädgårdsmästare.

Hur blev det med förnyelsen inom oppositionen? Samtliga oppositionspartier har ju sagt att de vill förnya och förändra sin sjukvårdspolitik. Men vart tog den förnyelsen vägen?

Den samlade oppositionen har sagt nej till lagen om valfrihet. Oppositionen har sagt nej till ersättningsetableringar. Oppositionen säger i dag nej till vårdval.

Det är inte bara jag som ifrågasätter här och som undrar var förnyelsen finns inom oppositionen. Det kritiska rösterna blir allt fler också inom exempelvis socialdemokratin. När vi för en tid sedan debatterade frågan om lagen om valfrihet var det flera av oss som kunde peka på exempel från människor som i dag jobbar ute i landets kommuner – socialdemokratiska politiker som välkomnar det perspektivskifte som vi nu genomför i den svenska omsorgen och den svenska sjukvården.

Vivi-Anne Sundqvist, ordförande i omsorgsnämnden i Gävle, har bland annat sagt: Vi måste pröva nytt.

Bengt-Olov Eriksson, kommunstyrelsens ordförande i Tierp, har sagt: Lagen om valfrihet är ett utmärkt verktyg. Vi har ännu inte beslutat att införa ett valfrihetssystem, men jag har ingen ideologisk invändning.

För någon vecka sedan kunde vi i en av Stockholms tidningar läsa att ledande socialdemokratiska politiker i Stockholm också ifrågasätter och undrar vart förnyelsen inom socialdemokratin tagit vägen.

Intrycket är alltså att Socialdemokraterna när det gäller förnyelsen och valfriheten inom den svenska sjukvården är väldigt vilsna och vlande. Min fråga i dag till er inom socialdemokratin är: Tänker Socialdemokraterna fortsätta att backa in i framtiden?

Herr talman! I dag sjösätts en viktig valfrihetsreform med starka liberala förtecken. I Folkpartiets och alliansens Sverige får människor själva göra de verkligt viktiga valen i livet. En ny gryning randas i den svenska sjukvården.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och till propositionen samt avslag på samtliga motioner och reservationen.
(Applåder)

Anf. 20 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd):

Herr talman! I dag är det en glädjens dag i första hand för våra medborgare i Sverige. Jag känner att det är oerhört bra att vi gång på gång lever upp till de vallöften vi har givit och där fokus har varit på enskilda människor.

Jag var väldigt uttröttad för ett par år sedan, och min läkare sade att du kanske ska ta lite semester och åka bort. Det var en ganska bra ordination. Men vad jag var glad för då var att jag fick bestämma själv vart jag skulle åka. Om jag ville åka till Spanien, till Grekland eller till USA fick jag själv bestämma. I och med att det finns resor till olika destinationer och bra hotell har man en förutsättning för ett reellt val. Då blir man också glad när man själv får vara delaktig och framföra sina önskemål.

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Vårdval i
primärvården*

Jag håller med mina borgerliga kolleger om att när Socialdemokraterna säger att de vill ha valfrihet är det bara trams, därför att det inte finns någon valfrihet. Då kan man säga att du är fri att välja vart du vill åka, men när det inte finns något att välja på är det ingen valfrihet. Det där ser medborgarna igenom. Glöm inte det!

Man etablerar sig där det är mest lönsamt – åter en ganska tramsig fras att säga. Om det inte finns patienter som väljer en viss doktor kan man inte etablera sig där, det säger sig självt. Har man etablerat sig där kommer man att flytta därifrån, för man kan inte ha en verksamhet på ett ställe där man inte har patienter. Ja, det kan finnas en sak till, och det är att människor går till doktorn i onödan. Nej, så kul är det inte att gå till doktorn att man knackar på hos fem doktorer för att utnyttja systemet.

Allt detta ger vid handen att man egentligen inte vill ha någon valfrihet, trots att vi människor vill välja var vi ska jobba, vi vill välja var vi ska handla vår mat, vem vi ska gå och få fotvård hos och så vidare. För oss är det helt naturligt att vi också får göra de här valen.

Vi har under ganska många år haft brist på allmänläkare och allmänspecialister i Sverige. Säkert kan vi hitta orsaker till det allesammans, men en orsak är jag övertygad om. När man ska utbilda sig till sjuksköterska, sjukgymnast, arbetsterapeut, läkare och så vidare vill man ha fler arbetsgivare att välja mellan eller starta eget. Alltså tror jag att det är en väldigt viktig rekryteringsfaktor för att vi ska få de bästa studenterna till vården att det finns en möjlighet att få välja när man kommer ut.

Subsidiaritetsprincipen var det någon som nämnde. Det är precis den som vi nu använder kraftfullt. Vi går förbi landstingspolitikerna och säger att nu kan enskilda människor själva välja. Det är bra att till och med Sveriges Kommuner och Landsting tycker att det är bra att patienten sätts i fokus.

Det andra är att man plötsligt verkar rädd för att det ska vara för många läkare i svensk primärvård. Det är inte det som har varit problemet, utan problemet har varit, som jag sade tidigare, att de har varit för få. Om man sätter upp som mål att man vill ge ökad makt åt enskilda patienter måste man se till att ha ett medel för att nå det målet. Då har regeringen, som är framsynt och vill utveckla saker och ting, insett att man måste vidta de åtgärder som är föreslagna.

Jag ser fram emot att det ska bli en oerhörd utveckling inom svensk sjukvård, och jag ser fram emot att de allra bästa studenterna också ska välja vården därför att de är spännande och bra och att det finns många olika alternativ.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 21 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! I dag tar riksdagen ytterligare ett viktigt steg för att utveckla den svenska vården. Med vårdval i hela landet kommer vården för den enskilde att bli bättre. Det handlar om att öka tillgängligheten, att öka kvaliteten, ge ökad valfrihet för patienten och ökade och förbättrade möjligheter för vårdpersonalen.

Det har länge i Sverige funnits en övertro på central planering av vården – varje liten detalj kan och ska beslutas av politiker när de samman-

träder. Med vårdval flyttar vi makt från politikerns sammanträdesrum till människor vid sina köksbord. Med vårdval sker en demokratisering av svensk hälso- och sjukvård.

Det här är en utveckling som på många sätt är naturlig. I landsting som Halland, Stockholm och Västmanland har vårdval redan införts i olika varianter, och fler är som bekant på väg. Omkring hälften av landstingen har redan fattat beslut om eller är på väg att införa vårdval. Genom dagens beslut får alla svenskar ett ökat inflytande över sin vård.

Vi skickar i dag ett tydligt budskap. Det är patientens personliga behov och önskemål som ska avgöra vilken läkare som ger vården, inte bostadsadressen.

Vårdval handlar om följande nyckelord: inflytande, kvalitet, mångfald, tillgänglighet. Vårdval ger inflytande, alla människor är olika och har olika behov. Någon vill ha läkaren nära hemmet, en annan vill ha den nära arbetsplatsen. Någon vill ha läkare med särskild kunskap om en specifik sjukdom, och alla vill nog ha en läkare som man har förtroende för. Vem det är skiftar däremot från person till person. Nästa år får alla svenskar garanterat ökat inflytande genom att de kan välja läkare efter eget huvud, inte efter vad politiker har beslutat över deras huvuden.

Vårdval ger ökad kvalitet. Det går att bedriva vård på många olika sätt inom ramarna för vetenskap och beprövad erfarenhet. När vårdpersonal får möjlighet att pröva sina idéer kommer vårdens kvalitet att utvecklas. Vi mäter, värderar, jämför och lär av dem som lyckas bäst. Ett viktigt mått på kvalitet är hur nöjda patienterna är med bemötandet. I Stockholm har vårdvalet inneburit fler nöjda patienter och färre anmälningar till patientnämnden.

Vårdval ger ökad mångfald. När alla som uppfyller kraven får möjlighet att öppna en vårdcentral innebär det inte bara mångfald i betydelsen fler, det innebär också mångfald i innehållet. Vårdpersonal får möjlighet att pröva sina idéer och utveckla vården. Personalen får också möjlighet att pröva olika arbetsgivare, något som på arbetsmarknaden i övrigt är en självklarhet för oss. Förhoppningsvis kommer patienter att kunna välja läkare med särskilda kunskaper om en specifik sjukdom som en just har drabbats av eller med kunskaper i ett specifikt språk. Läkare kommer att få möjlighet att bedriva verksamhet på orter som landstingspolitikerna i dag anser är för små för en egen vårdcentral.

Vårdval ger ökad tillgänglighet. Alltför många vårdpolitiker har anslutit sig till tanken att det inte ska vara alltför lätt att komma i kontakt med vården. Om det är för lätt att få en läkartid kommer alltför många och friska att ta vårdens resurser i anspråk. Så har resonemangen gått, och jag tycker förstås inte att det duger. Människor måste kunna komma i kontakt med vården lättare än vad vi har lyckats med hittills. Det är fråga om att bota och lindra, men också om att förebygga.

De erfarenheter som finns av vårdval är positiva. I Stockholm har det startats inte mindre än 22 nya mottagningar medan tre har försvunnit. Mandatperioden dessförinnan var det plus minus noll. Antalet läkarbesök har ökat med 250 000, och antalet har särskilt ökat i områden med lägre medelinkomst.

I Halland har patienterna fått tillgång till fler läkare i närsjukvården. Det visar att de positiva effekterna av vårdval är möjliga att åstadkomma

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Vårdval i
primärvården*

i hela landet. I både Halland och Stockholm har medborgarna i stor utsträckning välkomnat vårdvalet och listat sig hos vårdcentraler.

De farhågor som eventuellt har funnits om att ökad konkurrens mellan vårdgivare skulle leda till mer utskrivning av läkemedel, fler sjukskrivningsdagar, har i Halland, som utvärderats noggrant, kommit på skam. I både Stockholm och Halland är patienterna mer nöjda i dag än innan vårdvalet infördes, och servicenivån har höjts.

Få reformer fungerar perfekt redan från början; det är vi väl medvetna om allesammans. De landsting som har infört vårdval har haft anledning att utvärdera effekterna. Ersättningssystemet har här och var skruvats om. Vårdvalet har utvidgats till fler områden. Och jag ser gärna politiker som prestigelöst prövar sig fram när det gäller inte minst ersättningssystemen, för det är den viktiga faktorn när det gäller att styra på ett sätt som gör att vi möter medborgarnas behov på bästa möjliga sätt.

Erfarenheterna är hittills överväldigande positiva. Väldigt få ifrågasätter vårdval som grundmodell i de landsting som infört den. För att dra nytta av de positiva erfarenheterna och ge alla patienter i Sverige en likvärdig ställning ska därför vårdval införas i samtliga landsting.

Jag noterar nu att den samlade oppositionen i socialutskottet väljer att yrka avslag på vårdvalsreformen i dess helhet. De ser inga nyanser, inga detaljer som är värda att ta fasta på. Allt med vårdval synes fel. På politikernas och byråkraternas sida ställer de sig. Personligen vill jag stå på patienternas sida och ta det perspektivet som utgångspunkt för de förändringar som vi gör. Och den reform som vi nu diskuterar stärker patienternas ställning.

Det har tidigare nämnts – jag tror att det var Tobias Krantz som gjorde det – en artikel från socialdemokrater i Stockholms läns landsting. De skrev på Svenska Dagbladets debattsida under rubriken ”Rött kort för rött vårdprogram”. De beskrev hur nytänkandet lyser med sin frånvaro på väsentliga punkter i förslaget till nytt sjukvårdspolitiskt program för partiet som ska behandlas på helgens vårdtoppmöte. Det sade de i slutet av januari. De två skribenterna skriver vidare: Vi var två av initiativtagarna. Men nu kan vi konstatera att det saknas viktiga framtidsperspektiv i det förslag som diskuteras. Framför allt saknas en politik för att använda hälso- och sjukvården offensivt för att skapa jobb och tillväxt men också – och det är det som jag tycker är det viktiga – nya grepp för att tydligt värna patienternas rättigheter, öka effektiviteten och säkra vårdens finansiering. De säger längre ned i artikeln: Det är fegt att programförslaget inte tar fasta på den enskildes möjligheter att kräva sin rätt i sjukvården.

Om det har funnits något allvar i de socialdemokratiska resonemangen om att man skulle förnya sig, att man inte skulle ha den här rädslan för andra aktörer eller bara acceptera dem som agerar som landstingsanställda, kommer de tankarna helt och hållet på skam. Om vi trodde att det låg något allvar i det, har vi fått det kraftfullt dementerat.

Det är klart att har Socialdemokraterna genom sitt samarbete låtit Lars Ohly sätta gränserna för hur pragmatisk man kan vara, då kan vi inte förvänta oss särskilt mycket av nytänkande från vänsterpartierna i Sveriges riksdag. Jag beklagar det, inte för att det begränsar partiernas möjligheter att inta nya positioner utan för att jag tror att det försämrar

möjligheten för medborgarna runt om i landet att själva bestämma utifrån eget huvud, och jag tror att människor klarar av det.

Herr talman! Regeringens proposition om vårdval i primärvården ska ses som *en* viktig del i en sammanhållen vårdpolitik. Regeringen och riksdagens alla partier ser det som självklart att vården ska finansieras gemensamt genom skatten och att vård ska ges efter behov.

På den grunden bygger vi nu vidare på en vårdstruktur som redan har hög kvalitet men brister när det gäller tillgänglighet, när det gäller patienters inflytande och när det gäller patientsäkerhet. Vi har genomfört många nya saker, som någon nämnde, när det gäller psykiatri, tandvård, patientdatalag, kömiljard och så vidare som underlättar för patienterna. Min och alliansregeringens ambition är tydlig: Patienterna ska stå i centrum. De ska inte vara i väntrum förstås.

Vi vill göra upp med centralstyrning och förmynderi. Vi vill se varje enskild persons behov och önskemål. Det är det som är utgångspunkten. Allt det som vi gör försöker vi se ur medborgarnas perspektiv.

Jag tycker att det är påfallande när man hör vänstersidans företrädare att de hela tiden ställer sig på landstingspolitikernas sida. När vi talar om kommunalt självstyre eller talar om subsidiaritetsprincipen räcker den ned till den landstingskommunala nivån, men de ser inte nivåerna därunder, där människor själva finns. Det är rätten för landstingsbyråkrater, sjukvårdsadministratörer och politiker som de slår vakt om.

Herr talman! Jag tycker att det är dags för en politik som ställer sig på medborgarnas, patienternas, sida.

(Applåder)

(forts. 8 §)

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Vårdval i
primärvården*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.56 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

7 § Frågestund

Anf. 22 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag hälsar statsråden välkomna till dagens frågestund.

Svensk fordonsindustri

Anf. 23 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till Maud Olofsson.

Regeringens passivitet förvärrar läget för svensk fordonsindustri. Det blir inga utbildningspaket eller andra åtgärder, hörde vi i går. Regeringar

i Europa är förvånade över att Sverige inte tar större ansvar för sin bilindustri. Vi är ett av de fyra länder som har helbilsproduktion inom landet.

Därtill har statsministern sagt att Saab bara är ett varumärke, vilket inte har underlättat för Saab att hitta en industriell lösning.

Inte nog med det, i går hörde vi i medierna ett citat från Maud Olofssons statssekreterare. Man kalkylerade med att det var billigare att låta de Saabanställda gå arbetslösa i fem år än att förhindra att Saab går under.

Är näringsministern över huvud taget beredd att använda något av verktygen i det fordonspaket som med buller och bång presenterades i december innehållande 28 miljarder? Eller tänker Maud Olofsson sitta passiv och se på när 4 500 Saabanställda och 20 000 övriga medarbetare förlorar sina jobb?

Anf. 24 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Det är nog bara Socialdemokraterna och möjligen delar av den övriga oppositionen som tycker att regeringen är passiv. Redan före jul presenterade vi ett program för fordonsindustrin, det första programmet i Europa, på 28 miljarder kronor. Det innehåller lånegarantier till Europeiska investeringsbanken, undsättningslån och 3 miljarder till ett forsknings- och utvecklingsbolag. Utöver det presenterade vi en proposition som handlade om nya utbildningsinsatser, mer arbetsmarknadspolitik och mer infrastruktur – allt i syfte att möta den lågkonjunktur som nu kommer och hjälpa fordonsindustrin.

När det gäller Saab har General Motors valt att inte använda något av de verktyg som finns i det program som vi har presenterat. Jag gör bedömningen att det är svårt för en regering att lämna in en ansökan till Europeiska investeringsbanken som General Motors inte står bakom eller har utformat. Det måste vara General Motors ansvar att göra det. Det är också tanken bakom det ställningstagande som regeringen har gjort.

Anf. 25 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Enligt uppgift lämnade GM in en sådan i början av veckan. Maud Olofsson hänvisar till de 28 miljarderna. Om det inte är läge att använda de 28 miljarderna nu när en av våra helbilsproducenter håller på att gå under, när ska man då använda de 28 miljarderna, Maud Olofsson?

Det hänvisas till andra saker generellt. Näringsministern nämnde inte att de tog bort miljöbilspremien i ett läge när svensk bilindustri kanske mer än någonsin behövde stimulans för att kunna byta ut gammal bilpark mot ny.

När det gäller arbetsmarknadspolitiken har det skett neddragningar. Det finns bara en tredjedel kvar av de utbildningsplatser som fanns när Maud Olofsson blev näringsminister. Det är en radikal nedskärning.

Jag vill ha svar på frågan: Hur mycket av de 28 miljarderna tänker Maud Olofsson gå in med för att hjälpa de människor som riskerar att förlora sina jobb i Trollhättan?

Anf. 26 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Låt mig först få korrigera Sven-Erik Österberg. Det är Saab som har lämnat in en ansökan till EIB, inte General Motors. General Motors äger Saab och måste lämna in ansökan om den ska kunna behandlas av EIB. Ska Saab ansöka måste man ha en medfinansiering på

50 procent. Alla fordonsföretag är välkomna att använda den katalog av åtgärder som vi har presenterat för marknaden.

Socialdemokraterna var emot miljöbilspremien. Den är inte avskaffad, utan den är förlängd och har tillförts mer resurser till den 1 juli i år.

Det är plus 4 miljarder till Amsåtgärder. Arbetsförmedlingen säger att man har tillräckligt med resurser. Vi ger 2 miljarder ytterligare till utbildning. Det syftar till att möta dem som i dag är oroliga. Vi kommer att behöva Amsåtgärder, vi kommer att behöva utbildningsinsatser och vi kommer att behöva hjälpa en massa människor.

Men tro mig, jag tänker inte ta över GM:s ansvar för Saab. Det får GM ta fullt ut.

Jobben på Saab

Anf. 27 ROSSANA DINAMARCA (v):

Fru talman! Min mamma fyller 57 år på tisdag. Hon har jobbat på Saab i snart 35 år. Regeringen gör inget för att rädda hennes jobb. Dessutom har de försämrat a-kassan. Vad har du att säga till henne, Maud Olofsson?

Anf. 28 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Låt mig först säga att det inte är arbetarna och tjänstemännen på Saab i Trollhättan som råar för att Saab går dåligt. Det är GM som är ansvarigt för sitt bolag. GM äger Saab.

Jag träffade GM för två år sedan. Man berättade vilka ekonomiska bekymmer man befann sig i. Jag sade då: Om ni ska klara detta måste ni producera andra bilar än vad ni gör i dag eftersom kunderna efterfrågar något nytt.

Två år har gått. GM har inte gjort vad man borde under dessa två år. Det GM nu gör är att skicka fakturan för detta till skattebetalarna i Sverige, Tyskland, Kanada och andra ställen.

Det är otroligt underligt av en vänsterpartist att tycka att GM ska slippa undan ansvaret medan skattebetalarna ska stå för hela notan.

Jag beklagar det GM har gjort. Det är dock inte regeringens fel att Saab går dåligt, utan det är GM:s och dess ägares.

Anf. 29 ROSSANA DINAMARCA (v):

Fru talman! Maud Olofsson svarade inte på den fråga jag ställde, nämligen: Vad säger hon till min mamma? Det hjälper varken min mamma eller hennes arbetskamrater att skälla på GM. Frågan är i stället vad regeringen tänker göra för henne och hennes arbetskamrater. Man har dessutom försämrat de ersättningar som kan bli aktuella när de går ut i arbetslöshet.

Varför har regeringen sagt nej till de pengar som finns i EU:s globaliseringsfond och som skulle kunna vara till stöd för de tusentals människor som kommer att drabbas av arbetslöshet?

Anf. 30 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Vi har inte sagt nej till globaliseringsfonden. Vi har bara konstaterat att det är otroligt lite pengar. Vi har mycket mer pengar i våra

resurser i form av Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Almi och så vidare. Vi har alltså rätt mycket. Vi har dock aldrig sagt nej till globaliseringsfondens resurser.

Hur möter vi dem som riskerar arbetslöshet? Precis som jag sade måste vi möta det med arbetsmarknadsåtgärder, utbildning och rådgivning. Vi måste också se vad vi ur hela fordonsklustret kan ta ut för kunskap och erfarenheter för att bygga något nytt. Vi har ett forskningsbolag med 3 miljarder kronor som vi ställer till förfogande för kommersiella idéer som kan vara intressanta. Vi har Innovatum, Högskolan Väst och näringslivskontor i Trollhättan. Vi har en massa duktiga människor som har idéer om hur vi ska bygga framtiden.

Det gäller både att ta hand om det akuta och att satsa för framtiden så att vi kan få nya jobb i Trollhättan.

Nya poliser

Anf. 31 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Min fråga går till justitieminister Beatrice Ask.

Alliansen hade som vallöfte inför 2006 års val att vi skulle utöka antalet poliser från ca 17 000 till 20 000. Som prognosen ser ut nu kommer detta mål att uppnås under 2010. Det är alldeles utmärkt.

Det gäller dock att dessa nya poliser får en god handledning så att de blir bra poliser när de kommer ut på fältet – och att de just kommer ut så att vi får fler poliser i yttre tjänst som är nära, synliga och tillgängliga för medborgarna.

Min fråga till justitieministern är: Vad gör justitieministern för att säkerställa att de nya poliserna gör att fler människor kan känna sig trygga i samhället för att de har nära och tillgängliga poliser?

Anf. 32 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Först vill jag säga att vår målsättning att under den här perioden nå upp till 20 000 poliser ligger fast. Det är en otroligt bra ökning av antalet poliser och en grundförutsättning för att få fler poliser som är ute bland medborgarna och där saker och ting händer.

Det andra är naturligtvis att det inte räcker med ett visst antal poliser, utan man måste kunna se till att de också är i yttre tjänst. Vi hade under ett antal år en utveckling inom polisen där allt fler drogs in i administration och inre tjänst. Nu har Rikspolisstyrelsen i linje med regeringens ambitioner en ambition och ett krav på myndigheterna att 50 procent av resursarbetstiden ska ligga i yttre tjänst. Det gör att man lägger om planeringen och inriktningen på sitt arbete.

Det tredje som naturligtvis ska sägas är att det också krävs en budget för detta. Vi har en stram budget för detta år, men vi gör även en genomlysning för att försäkra oss om att den stora satsning på poliser som vi gör ligger rätt. Sedan får vi återkomma i nästa budget för att se om det finns ytterligare saker att göra.

Anf. 33 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Jag har en följdfråga. Jag har varit ute och rest runt i landet och träffat poliser och andra

människor. Jag tycker att alla människor ska ha möjlighet att känna den här tryggheten. Det öppnas nya polisstationer i många kommuner och även i storstädernas förorter, men det är fortfarande så att det finns ett antal kommuner som inte har en endaste polis. De människor som bor där känner givetvis att den här ökningen inte har kommit dem till del.

Min fråga är vad justitieministern avser att göra för att det ökade antalet poliser ska komma alla i hela landet till del.

Anf. 34 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Den exakta resursfördelningen är upp till varje polismyndighet att besluta om. Jag tror att det är viktigt att man låter besluten fattas så nära verkligheten som möjligt. Men alla polismyndigheter får på ett eller annat sätt del av den volymökning som kommer när det gäller antalet poliser.

Sedan är det så att i ett land som Sverige kommer det alltid att finnas delar där man känner att det finns färre poliser än vanligt. Det är inte så många fotpatrullerande poliser i Sveg heller, och på fredagskvällarna kan det vara ganska långt till närmaste polisbil.

En sak som vi också arbetar mycket med är att det ska gå att nå polisen. När man ringer ska man få svar någorlunda snabbt och någorlunda snabbt få hjälp med det som ska hanteras. Där finns det fortfarande problem, och det åtgärdar polisen successivt, men vi kommer att ställa väldigt tuffa krav på dem när det gäller tillgängligheten. Man ska nå alla medborgare i hela Sverige.

Åtgärder med anledning av situationen för GM och Saab

Anf. 35 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Min fråga riktar sig till näringsminister Maud Olofsson, som tycks vara ganska skoningslös när det gäller domen över GM och Saab och tycker att det är de som ska göra allting.

Min första fråga är egentligen om näringsministern förstår att hon är en del av regeringsmakten och sitter på möjligheter att göra någonting och inte bara låta alla andra sköta allting. I stället tycks Maud Olofsson sitta på åhörarläktaren och se allting rasa ihop. Vi tycker inte att det är särskilt aktiva åtgärder.

Näringsministern säger att vi måste göra saker. Ja, vad är det man ska göra nu? Var är de aktiva åtgärderna? Eller kan det vara så som vi har sett i tidningsuppgifter att ni har räknat på att människor ska vara arbetslösa fyra fem år, att det blir billigare än att vidta aktiva åtgärder av olika slag? Det kan väl inte vara en rimlig bedömning. Var är de aktiva åtgärderna för att skapa arbetstillfällen *nu* som kan ersätta dem som ni nu låter gå förlorade i bland annat Trollhättan?

Anf. 36 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att det är intressant att notera att jag inte har hört ett enda kritiskt ord om GM från oppositionen. Jag tycker att det finns anledning att kritisera GM. De har inte tagit sitt ägaransvar. Det är inte så att GM, bara för att de gör förluster i sitt bolag, kan komma till

skattebetalare i Sverige och säga: Varsågod och betala notan! Ta över det här bolaget!

Jag skickar tillbaka det ansvaret till GM.

Det vi ska göra är att se till att det finns ett näringslivsklimat i Sverige som gör att företag vill etablera sig här, vill växa här och utvecklas. I den budgetproposition som vi lade fram i höstas satsade vi 40 miljarder kronor i investeringar för att öka möjligheterna att få ett bra näringslivsklimat och att skapa fler jobb. Det är infrastruktur, utbildning, klimat- och energisatsningar, sänkta arbetsgivaravgifter – det är en rad åtgärder som syftar just till detta.

Men GM måste ta ett ägaransvar. Jag tycker att det är underligt att ni från oppositionen inte kritiserar dem ett enda jota.

Anf. 37 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Jag gillar inte heller vad GM har gjort. Jag menar att Maud Olofsson som näringsminister har ett ansvar för att söka långsiktiga lösningar för till exempel bilindustrin. Och med tanke på det tonläge som har använts denna vecka mot GM tror jag inte det har varit ett särskilt fruktbart sätt att diskutera med en bilfabrikör. Men jag vet ju inte det, eftersom vi inte har fått ta del av de samtalen.

Jag tycker att det är märkligt att regeringen säger att man har lagt fram förslag. Har man verkligen det, förslag som kan möta en sådan här chock med kanske 5 000 arbetslösa i Trollhätteregionen, sammanlagt kanske 20 000 med underleverantörer?

Visst, jag kan hålla med näringsministern om att vi ska satsa på vindkraftverk och andra saker, men det kommer inte på en dag. Även miljöteknikbranschen står nu inför svåra förhållanden på grund av kapitalförsörjningsproblem. Kommer regeringen till exempel att använda överskott från Vattenfall för att satsa på vindkraftsproduktion i Trollhättan? Jag efterlyser konkreta förslag.

Anf. 38 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Jag tror att jag vet bättre än många andra vilken diskussion vi har haft med GM.

Det är ju så att GM blöder, och de vill att regeringar runt om i världen ska betala för att de blöder. Det är inte min affärsidé, och jag tror inte att svenska skattebetalare vill det heller.

Det vi ska göra, och det är precis det vi gör i det fordonsprogram som vi har presenterat, är att hjälpa de företag som har sunda affärsmöjligheter att utvecklas. Volvo Personvagnar har redan lämnat in en ansökan till EIB. Volvo och Scania sitter också i diskussioner med EIB. Men GM har inte lämnat in någon ansökan. Om vi har program för detta och de inte lämnar in någon ansökan kan inte regeringen påverka detta. Vi har erbjudit dem detta och diskuterat med dem sedan i december.

Forsknings- och utvecklingsbolaget med 3 miljarder plus 450 miljoner kronor per år syftar ju till att ställa om hela fordonssektorn till en hållbar fordonsindustri. Jag tror att svensk fordonsindustri har stora möjligheter, men den måste själv komma med affärsidéerna. Det kan inte regeringen göra.

Anf. 39 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! När Södertörns högskola inrättades i mitten av 90-talet var ett par av skälen att det fanns segregationsproblem i södra Storstockholm och att det var väldigt få från ovana studiemiljöer som sökte till högre utbildning. Det var redan då uttalat att högskolan skulle kunna bli universitet. Redan 2002 ansökte Södertörns högskola om att få bli universitet. Den socialdemokratiska regeringen gjorde ingenting åt det. Sedan kom det in en förnyad ansökan 2006.

Min fråga till statsrådet Lars Leijonborg är: När kommer regeringen att ta fram Södertörns högskolas ansökan om att få bli universitet ur skrivbordslådan och som ett första steg skicka den till Högskoleverket för prövning?

Anf. 40 Statsrådet LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Tack för att Marietta de Pourbaix-Lundin tar upp den här frågan! Södertörns högskola har utvecklats väldigt väl under de här åren och är ett mycket positivt inslag i det svenska högskolelandskapet. Den har också fått kraftigt ökade resurser, bland annat i den forskningsproposition vi lade fram i höstas.

Jag tror egentligen inte att det viktiga är vad som står på deras skylt. Det viktiga är dels vilka resurser de får, dels vilka möjligheter de har att examinera forskare. Det är det som ligger i universitetsbegreppet. Men det vi har introducerat nu är att man i större utsträckning ska kunna få examensrätt för forskarutbildade på smalare områden, och jag tror snarare att det är det som är framkomstsvägen för Södertörns högskola.

Anf. 41 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Statsrådet noterade kanske att jag inte sade "om", utan jag frågade *när* man skulle ta fram den här ansökan. Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka svaret, för jag hoppas fortfarande att man ska ta fram ansökan. För Södertörns högskola måste det ha en betydelse att få kalla sig universitet, för annars skulle man inte lämna in så gedigna ansökningar som man gör om att bli universitet.

Nu hör jag statsrådet säga att visst skulle man kunna få utfärda examina på forskningsutbildningsområdet i smala delar. Men det är ju inte detsamma som att vara universitet. Jag förutsätter att det kommer att ske, men kanske inte i närtid. Jag hoppas att statsrådet kan säga att det kommer att ske, men inte just nu. Min fråga kvarstår därför.

Anf. 42 Statsrådet LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Om man följer debatten om universitet och högskolor i Sverige ska man finna att de flesta är väldigt nöjda. Det är några av de yngre universiteten, framför allt Karlstad, Örebro, Växjö och Mittuniversitetet, som inte tycker att de fick tillräckligt i forskningspropositionen.

Frågestund

Det är en fingervisning om att vi nu har väldigt många universitet i Sverige. Vi har 14 stycken. Jag ska villigt säga i denna kammare att jag tror att vi har nått gränsen, eller i varje fall närmar oss gränsen, för hur många universitet vi bör ha. Det är ingen idé att vi kallar högskolor för universitet om vi inte är redo att ge dem de ekonomiska resurserna.

Det här är alltså inte en fråga om kostnaden för att byta skylt. Om man byter skylt måste man vara redo att också plocka fram mycket stora resurser så att omställningen blir meningsfull. För närvarande ser jag inte att de resurserna finns.

Framtiden för svensk biltillverkning

Anf. 43 JÖRGEN HELLMAN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till näringsminister Maud Olofsson.

I Trollhättan och Västsverige är besvikelsen och bestörtningen över regeringens agerande när det gäller Saab stor. Många gick på juledighet med bilden av att regeringen lovade 28 miljarder kronor i olika stödåtgärder. Saab har tagit fram framtidsplaner. GM var berett att skjuta till pengar. Men regeringen stängde dörren.

När det nu blir rekonstruktion vill jag fråga statsrådet: Kommer regeringen att aktivt bidra till detta arbete för att hitta möjligheter till fortsatt biltillverkning, på samma sätt som delstatsregeringarna i Tyskland, den franska och belgiska staten och regeringen i USA gör?

Anf. 44 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Låt oss först invänta och se vilka beslut som kommer. Den amerikanska regeringen ska fatta beslut någon gång under mars månad, och vi vet ännu inte vad de kommer att säga. Vi vet heller inte vad som kommer att hända i Tyskland. Jag tycker därför att vi ska lugna oss lite grann tills vi vet hur det blir i de delarna.

Jag förstår att många människor är oroliga, men som jag sade tidigare är det inte upp till regeringen att lämna in en ansökan till EIB. De verktyg som vi har presenterat har varit öppna för General Motors, för Ford, för Volvo och för Scania. Det är viktigt att ansvaret ligger hos de enskilda företagen.

Jag måste korrigera det som sades om att GM är berett att skjuta till pengar. Ja, de var beredda att skjuta till 3 miljarder för 2009 och ansåg att skattebetalarna i Sverige skulle stå för 5 miljarder. I januari 2010 skulle de sedan släppa ansvaret för Saab. Var tror ni att ansvaret hamnar om vi går in med 5 miljarder? Jo, hos svenska skattebetalare.

Det spelet vill jag inte vara med om. Och jag måste säga att jag är oerhört överraskad att Socialdemokraterna och deras kolleger är så villiga att använda skattebetalarnas pengar till den här övningen.

Anf. 45 JÖRGEN HELLMAN (s):

Fru talman! Fordonsindustrin består inte bara av fyra stora företag utan också av många underleverantörer, konsulter och serviceföretag.

Många underleverantörer lever redan på marginalen. En rekonstruktion av Saab kan innebära att dessa drabbas av stora ekonomiska förluster och kan i värsta fall även leda till stora problem med leveranser till

Volvo och till lastbilstillverkarna. Därmed äventyras hela fordonsindustrin.

Min fråga till statsrådet är: Vad avser ministern att göra för att denna på många sätt ovärderliga industri i Sverige kan finnas kvar även i framtiden?

Prot. 2008/09:73

19 februari

Frågestund

Anf. 46 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Jag håller med om att det är tufft för underleverantörerna. Därför har vi konstruerat forskningsbolaget, alltså för att vi ska kunna se hur vi kan stärka underleverantörsledet, hur vi kan hitta nya affärsidéer och nya affärsmodeller som vi kan utveckla just för att tillsammans med de övriga fordonsföretagen stärka underleverantörsledet.

När det gäller valet av lösning efter det att regeringen sagt nej, att vi inte är beredda att gå in och satsa pengar i General Motors, är det ett val som GM gör självt. Det är inte regeringen som ska rekonstruera och se till att rädda Saab, utan det är GM som ska göra det. GM bär det fulla ansvaret för det.

Det vi ska göra är att se till att det finns möjligheter för människor som riskerar arbetslöshet att gå vidare. Det vi ska se till är att skapa ett klimat som gör att de affärsidéer som vi har i Sverige kan generera nya jobb. Det är vårt uppdrag.

Återigen: GM måste ta sitt ägaransvar. Det är ett stort multinationellt företag, och det är skam att de inte tar sitt ansvar.

Antisemitismen och Israels politik

Anf. 47 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till utrikesministern.

Nyligen ägde The London Conference on Combating Antisemitism rum. Politiker från hela världen, statistiker och forskare var rörande överens om att antisemitismen ökar dramatiskt i världen, i Europa och också i Sverige. Det är uppenbart att Gazakonflikten lett till att många inte kan hålla isär staten Israels politik och antisemitism.

Jag skulle vilja vädja till utrikesministern att komma med ett klart uttalande om att dessa inte får sammanblandas. Jag hade förmånen att få vara med på konferensen, och i många kretsar runt om i världen känner man ångest över att det inte tas tillräcklig ställning när det gäller att skilja på antisemitism och staten Israels politik.

Anf. 48 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag delar helt och fullt den oro som Alf Svensson ger uttryck för på den här punkten. Det är ingen tvekan om att vi ser en ökning av antisemitismen. Det har delvis att göra med Gazakonflikten, men det finns också andra orsaker. Det har lett till en betydande oro.

Då är det viktigt att inte minst alla de som har kritiska synpunkter på staten Israels politik – och det kan man ha; många i denna kammare tillhör dem som har kritiska synpunkter – gör den mycket tydliga åtskillnaden och mycket bestämt tar avstånd från varje tendens till antisemitism.

Vi hade en debatt i kammaren för omkring tio dagar sedan då vi diskuterade Mellanösternproblematiken från olika utgångspunkter. Alf Svensson gjorde då ett mycket kraftfullt uttalande med denna innebörd, och jag kan nog säga att samtliga ledamöter som deltog i den debatten, företrädare för alla partiriktningar, instämde i det han sade.

Jag ska gärna, om jag kan hitta ett tillfälle att göra detta också på ett mer officiellt sätt, göra det från min egen utgångspunkt.

Anf. 49 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Det var mer en vädjan än en fråga jag kom med. Jag tackar för det uttalande som utrikesministern gjorde. Jag tog upp detta eftersom jag är övertygad om att det är dags att stämma i bäcken, för snart är den en å.

Anf. 50 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag instämmer i det. Jag tror att vi befinner oss i en tid då vi, såväl av de skäl Alf Svensson åberopar beträffande Mellanösternkonflikten och risken för ökad antisemitism som på grund av att vi går mot ekonomiska kristider, riskerar att främlingsfientlighet och fördomar breder ut sig. Därför ligger det ett ansvar på alla oss som bär politiska positioner att från våra respektive utgångspunkter motverka varje sådan tendens.

Trots all den oenighet vi kan ha om allt annat i denna kammare har vi, tack och lov, mycket bred enighet om detta. Sedan gäller det att också göra det, var och en på sitt sätt.

Jämställdheten som EU-fråga

Anf. 51 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till Europaminister Cecilia Malmström.

Sverige ska ju vara ordförandeland i EU, och vad jag förstått ska man inte lyfta fram jämställdheten. Jag hoppas förstås att regeringen vill ompröva det beslutet, men om så inte blir fallet kanske man ändå kan ha med det på ett hörn.

Det är en viktig profilfråga för Sverige. I många länder i Europa beundrar man Sverige och skulle vara behjälpta av att Sverige lyfte fram jämställdheten för att även de ska kunna genomföra reformer i sina egna länder. Det vore viktigt för dem att även EU tog tag i jämställdheten.

Det finns både problem och möjligheter kopplade till jämställdheten. Problemen känner vi till – ojämn fördelning av makt och pengar, många kvinnor blir misshandlade, många fattiga kvinnor i Europa säljs, många dör eller blir svårt skadade på grund av osäkra aborter.

Jag återkommer till möjligheterna i mitt nästa inlägg.

Anf. 52 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tackar Hillevi Larsson för denna viktiga fråga.

Självklart kommer Sverige att lyfta fram jämställdheten under sitt ordförandeskap. Vi har ännu inte landat i vilka fåtal prioriteringar vi kommer att lyfta fram allra mest, men jämställdheten kommer att finnas med under vårt ordförandeskap.

Jag kan ge några konkreta exempel på det. Näringsministern kommer att vara värd för en konferens om kvinnors företagande. På Justitiedepartementet jobbar man mycket med traffickingfrågor, som ju egentligen inte är jämställdhetsfrågor utan handlar om mänskliga rättigheter. Det är dock framför allt kvinnor som drabbas, även om andelen pojkar som det handlas med ökar. Det kommer alltså att vara en viktig fråga. Själv kommer jag att tillsammans med Nyamko Sabuni anordna en konferens om jämställdhet och tillväxt inom ramen för Lissabonstrategin.

Det kommer alltså att tas en del initiativ av den typen under vårt ordförandeskap. Jämställdheten är absolut inte bortglömd. Den är en viktig del under de sex månader vi har möjlighet att företräda EU. Det är också generellt en viktig fråga för Sverige. Det är ju inte bara under dessa sex månader som vi har möjlighet att påverka i EU.

Anf. 53 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Det gläder mig verkligen att det kommer med. Jag tror att många av de andra medlemsstaterna förväntar sig att vi ska ha det med. Det är viktigt att lyfta fram det, för risken är att det försvinner bland alla andra frågor som kommer att komma upp. Det är en viktig framtidsfråga för att få Europa på fötter, för att få i gång tillväxten och för att arbetsmarknaden ska fungera.

Vi ligger i framkant när det gäller kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Mycket av orsaken till det är att man kan kombinera familj och arbete i Sverige. I många länder upplever kvinnor att de måste välja, antingen barn eller jobb. Förr valde de barn och födde hur många barn som helst. Nu börjar till exempel de sydeuropeiska kvinnorna att dra öronen åt sig. Nu jobbar de men föder inte barn. Vi i Europa behöver få både fler barn och kvinnor som arbetar. Det är viktigt att jobba vidare med det här.

Anf. 54 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag är helt överens med Hillevi Larsson. Det här är en viktig fråga under det svenska ordförandeskapet och i hela vår EU-politik.

De demografiska förändringarna, bland annat det faktum att många kvinnor i till exempel Italien nu avstår från barn för att det inte är möjligt att kombinera med arbete, är en fråga som diskuteras inom ramen för Lissabonstrategin och framtida utmaningar. Vi har med detta i vårt dagliga arbete.

Prot. 2008/09:73

19 februari

Frågestund

Jag gav några korta exempel. Jag kan också nämna att Sverige inom biståndsarbetet försöker lyfta fram kvinnans roll, både i den svenska biståndspolitiken och på Europainivå. Jag kan säkert återkomma till ytterligare exempel som jag inte kommer på just nu. Vi kommer att ha några konkreta frågor som vi verkligen lyfter fram: kvinnors roll i arbetslivet, kvinnors betydelse för ekonomin, kvinnors möjlighet att kombinera arbete och familj och en del andra mer specifika frågor som till exempel traffickingfrågan, som kommer att bli en mycket viktig fråga, speciellt under det svenska ordförandeskapet. Vi kan säkert återkomma till den diskussionen.

Konkurrensen mellan Saab och Volvo

Anf. 55 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Det är Maud Olofsson jag vill fråga. Jag vill dra uppmärksamheten till att regeringens politik gentemot Saab också har stora och viktiga konsekvenser för Volvo. Det är naturligtvis så att om Saab läggs ned ökar möjligheterna för ett starkt Volvo. Det gynnar Volvo om en konkurrent faller bort, särskilt om den är subventionerad. Volvo får mindre konkurrens om kunniga bilarbetare, ingenjörer, utvecklingsingenjörer, bilmarknadsförare och så vidare. Det blir också mer investeringskapital över för investeringar i fordonsindustrin i Sverige.

På försäljningssidan har vi samma sak. Det är klart att om det inte säljs några Saabbilar kommer Volvo att sälja fler bilar än de annars skulle ha gjort.

Jag vill alltså dra uppmärksamheten till att det missgynnar Volvo om statliga medel i stor utsträckning används för att hålla kvar en icke lönsam konkurrent, särskilt om den är inhemsk. Vad säger ministern?

Anf. 56 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Det är inte ministrarnas ansvar att döma ut eller döma in olika företag. Vi har försökt behandla företagen på samma sätt. Vi har presenterat en katalog av åtgärder som finns till förfogande för de företag som är livskraftiga och som har goda affärsplaner. Jag har konstaterat att tre av de fyra stora har lämnat in en ansökan till EIB för att få tillgång till de kreditgarantier som finns.

Om det går dåligt för Saab finns det ett antal underleverantörer som får det bekymmersamt. Det tror jag är ett problematiskt läge även för Volvo. Det här hänger ihop. Det är också därför vi satsar resurser i forskningsbolaget. Vi behöver stärka hela fordonsklustret. Vi behöver mer av samarbete och samverkan för att förstärka de delar i fordonsklustret som vi är duktiga på. Det stärker hela fordonsindustrin. Det är mer den delen det handlar om än att försöka bedöma vem som klarar sig och vem som inte klarar sig. Jag har bara konstaterat att när GM frågar oss om statliga medel för att ta över Saab är vi inte intresserade. Det är inte en huvuduppgift för skattebetalarna att stå för det.

Anf. 57 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag ville bara peka på den konsekvensen. Om oppositionens politik genomdrivs är det till nackdel för Volvo.

Det som ministern är inne på är väldigt viktigt. Saabs anläggningar i dag kommer naturligtvis i framtiden att kunna innehålla produktion av mer specialiserade och sofistikerade produkter som bland annat kommer att användas i världens bilindustri och exporteras. Det som är hotet mot detta är det som några här framställer som ett föredöme, nämligen att man i andra länder – USA och Frankrike – tänker sig att man med statliga medel ska hjälpa den egna bilindustrin. De stöden är kopplade till krav i de länderna på att köpa inhemskt. Det skulle omöjliggöra exportutveckling, bland annat i Trollhättan, men naturligtvis också på andra ställen.

För Volvos skull är det väldigt viktigt att regeringen agerar korrekt, precis som ministern sade beträffande Saab.

Jag tycker också att vi ska komma ihåg att General Motors över huvud taget kanske inte finns om några månader.

Anf. 58 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Det är i denna tid viktigt att akta sig för statsstödsrace och protektionism. Det är två delar som riskerar hela den liberala marknadsekonomin, som är grunden för vårt välstånd. Frankrike har en del i sitt paket som kommissionen nu tittar på för att se om det är okej enligt statsstödsreglerna. Vi ser en hel del tendenser till protektionism, och det är det farligaste vi kan råka ut för, särskilt som litet land.

Därför har jag varit så noga med att det åtgärdsprogram som vi har är tillgängligt för alla. Det är generellt. Alla kan använda sig av det. Problemet för GM är att de inte har några pengar. De tycker att staterna ska stå för de underskott de har i sitt eget bolag. Om vi skulle säga ja till de 5 miljarder de har velat ha för 2009 skulle det följas av massor av miljarder. Det skulle slå ut möjligheterna att anställa sjuksköterskor, poliser, forskollärare och allt annat som vi önskar för våra skattebetalare. Det är därför vi har generella åtgärder och är så tydliga när det gäller statens roll visavi GM.

Etiken inom poliskåren

Anf. 59 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd):

Fru talman! Min fråga ställs till justitieminister Beatrice Ask.

Vi har under de senaste veckorna fått höra oerhört kränkande uttalanden från poliser. Det är väldigt bekymmersamt, inte minst med tanke på att var och en ska känna stor tillit och stort förtroende för hela polisväsendet.

Självklart – vi är människor och vi gör fel. Det kan finnas lite olika orsaker till att de här yttrandena har fällt. Men jag är övertygad om att de etiska principerna och värdegrundsresonemanget ändå är oerhört viktiga för att hålla en etiskt godtagbar linje. Jag vill fråga justitieministern vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att öka det etiska medvetandet hos polisen.

Anf. 60 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det finns inga ursäkter ens för en enstaka polis att uttala sig om någon på det sätt som vi har sett i filmer och andra sammanhang.

Vår polis ska uppföra sig med respekt och på ett professionellt sätt mot människor i väldigt svåra situationer. Oavsett vem det är de möter ska man kunna förvänta sig ett korrekt bemötande. Det är otroligt viktigt att ha det klart för sig.

Värdegrundsarbete är alltid besvärligt. Det leder inte så ofta till de stora löpsedlarna. Vi har under förra året haft ett omfattande värdegrundsarbete inom svensk polis. 20 000 medarbetare har i dialogform arbetat med att skaffa sig en gemensam värdegrund och försöka förankra den ute i alla led. Det spelar ingen roll om man på huvudkontoret har en värdegrund i en pärm. Den måste fungera och vara något som alla känner till och är förtrogen med när det "blåser". Det arbetet kommer att fortsätta och intensifieras.

Därutöver har rikspolischefen vidtagit en rad åtgärder.

Anf. 61 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd):

Fru talman! Jag har också tagit del av rikspolischefens olika åtgärder. Men jag tror också att det är viktigt att man från politiskt håll, från regeringen, ger tydliga uppdrag och talar om att detta inte är acceptabelt. Jag tycker väl egentligen att det på en del håll i princip är tjänstefel att fälla sådana yttranden.

Jag hoppas på något sätt ändå att man verkligen intensifierar de här utbildningarna. Jag tror att det är alldeles nödvändigt att göra det.

Anf. 62 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det är klart att Justitiedepartementet, justitieministern och regeringen ska agera. Jag har varit noga med att vara väldigt tydlig om vad som gäller och givetvis med att se till att det vidtas åtgärder på olika plan. Å andra sidan är det en princip för mig att inte gå in och ta ett ansvar som någon annan uppenbarligen har.

Det ska i debatten sägas att vi har haft några fall där poliser har betett sig på ett sätt som inte är acceptabelt och även polisen har önskat avskilja vederbörande från anställningen, men där arbetsmarknadsregler har sagt att man inte får göra det.

Vi har två ben att stå på när det gäller polisverksamheten. Det ena är att gå via det vanliga rättssystemet och pröva mot lagar och regler. Det andra är polisens ansvarsnämnd. Rikspolisstyrelsen arbetar nu med att hitta tydligare ingångar till att komma med klagomål och synpunkter där sådant är berättigat så att man får bättre underlag och snabbare använder sig av polisens egen ansvarsnämnd. Jag tror att det är oerhört bra i de enskilda fallen.

Skadeståndsnivåerna i olika typer av mål

Anf. 63 KENNETH G FORSLUND (s):

Fru talman! För några dagar sedan avslutades ett uppmärksammat rättsfall där ett av resultaten var skadestånd på 200 000 kronor för två barn som hade dödats.

Samtidigt startades en annan rättslig process där det talades om skadestånd på över 100 miljoner kronor. Det handlar om fildelning.

Hur ser justitieministern, utan att gå in i de konkreta fallen, på proportionerna mellan skadeståndsstorlekarna? Hur tror justitieministern att det påverkar svenska folkets rättsuppfattning?

Prot. 2008/09:73

19 februari

Frågestund

Anf. 64 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det var en väldigt svår fråga. Det är domstolspraxis och en successiv tradition som leder till var man ligger när det gäller skadestånd. Sedan får enskilda parter begära vad de vill i ingången.

Generellt är det så att det utdöms relativt låga skadestånd i Sverige. I grunden tycker jag att det är en riktig princip. Jag tycker att det är rätt eftersom man väldigt sällan kan betala för den skada som kriminalitet har inneburit.

Det viktiga vi kan göra i rättsväsendet är att skipa rätt och se till att den som är skyldig döms för de brott som är begångna. Skadestånden är mer eller mindre symbolik. Jag skulle inte vilja se en amerikansk utveckling på det här området.

Sedan tror jag – och det är inte en politisk fråga, utan mer en allmänmänsklig fråga – att människor blir upprörda när liv väger lättare än saker. Det tror jag ingen av oss kan acceptera. Det är också ett uttryck som vi har i vår lagstiftning att våldsbrott mot enskild döms hårdare.

Anf. 65 KENNETH G FORSLUND (s):

Fru talman! Även om jag håller med justitieministern och inte vill se en amerikansk utveckling, vad skulle vi kunna göra politiskt för att få skadeståndsnivåerna att närma sig varandra? Jag upplever båda beloppen som ganska orimliga.

Anf. 66 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det vi arbetar med är att se över påföljderna och hur relevanta de är i proportion till brottens allvar och annat. Efter det kommer de påföljder som döms ut men också skadestånd och andra sådana frågeställningar. Där pågår ett arbete. Men vi är långt ifrån att ha någon klar bild av vad man ska göra på området.

Vi har dock två problem. Det ena är att man kan få ett skadestånd utdömt. Men det inte alltid den som ska betala har råd att göra det, och då står brottsoffret där och får ingen ersättning. Man går då till Brottsoffermyndigheten. Den kan ge en ersättning som den enskilde uppfattar som skadeståndet, men den ger ofta mindre än vad domstolen sade. Det är egentligen inte ett skadestånd. Det är precis så krångligt som jag nu gör det. Det stämmer inte överens med den bild den enskilde har. Här har vi ett problem att rätta till.

Det andra är att det är väldigt knepiga regler. Vi håller på att se över hur vi ska förenkla reglerna för den som vill betala ett skadestånd och den som har rätt att få ut ett.

Frågestund

Anf. 67 SOFIA ARKELSTEN (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Cecilia Malmström. Jag vill tala om miljö men inte om bilar.

I en artikel i flera tyska tidningar och i en svensk skriver Fredrik Reinfeldt tillsammans med Angela Merkel om det ökade Östersjösamarbetet inom EU. De tar upp miljöfrågorna, konkurrenskraften och behovet av samarbete.

De skriver att vi nu för första gången får en Östersjöstrategi. Den läggs fram nu i vår och antas till hösten när Sverige är ordförandeland. Men Östersjön är en viktig fråga för hela EU. Det skriver de också. Jag undrar hur Sverige kommer att jobba för att de andra länderna också ska känna sig involverade.

Anf. 68 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp):

Fru talman! Tack för frågan! Det är naturligtvis oerhört viktigt. Vi är glada att hela EU ställer sig bakom ambitionen att ta fram en Östersjöstrategi. Det är en svensk fråga som vi har planterat in tidigt i systemet. Att den dessutom kommer att falla ut under vårt ordförandeskap känns väldigt roligt.

Det är åtta av nio länder runt Östersjön som är EU-medlemmar. Vi har känt länge att vi inte utnyttjat det faktumet. Vi kan använda EU:s redskap bättre för att nå framgång på de här områdena. Det gäller miljön, som är akut utsatt. Men det är också en dynamisk region där vi kan utnyttja den inre marknaden på ett bättre sätt. Vi kan samarbeta när det gäller maritim säkerhet, kampen mot brottsligheten och så vidare.

Det är viktigt att det inte blir specialregionaliserat. Det är precis vad frågeställaren är ute efter. Därför har vi varit mycket måna om att vara öppna och inte minst involvera kommissionen i detta så att det blir en europeisk angelägenhet. Det finns en stor nyfikenhet från andra om detta. Vi har som mål att utveckla en del metoder och pilotprojekt som också kan bli användbara i andra makroregioner.

Anf. 69 SOFIA ARKELSTEN (m):

Fru talman! Det är positivt att vi arbetar strategiskt för att få med så många som möjligt i miljöarbetet. Jag har en kompletterande fråga. Hur förhåller sig Östersjöstrategin till det arbete som pågår inom Helcom? Där har vi faktiskt med nio av nio länder, för där är även Ryssland med. Det är ju inte med i EU riktigt ännu.

Anf. 70 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag ska avsluta det jag sade i min förra mening. Intresset har varit så pass stort från andra länder att man lite grann försöker kopiera tankarna från Östersjön och hoppas att de kan vara användbara i till exempel Donauregionen eller Svartahavsregionen. De är också makroregioner med maritim karaktär. Det blir därmed intressant för hela EU. Om arbetet kring Östersjön är livaktigt så påverkar det hela EU.

Vi har Helcom och andra områden där vi samarbetar. Vi har till exempel den nordliga dimensionen. Ryssland är en viktig partner. Därför

har vi varit angelägna om att hela tiden informera dem om vad som händer i arbetet med Östersjön så att det inte på något sätt är några hemligheter. Men det är en intern EU-strategi.

Via Helcom och nordliga dimensionen har vi relationer med Ryssland och också via annat bilateralt samarbete. Det är inte bortglömt. Men Östersjöstrategin är en intern EU-strategi.

Prot. 2008/09:73
19 februari

Frågestund

Ungdomsbrottsligheten

Anf. 71 ANNIE JOHANSSON (c):

Fru talman! Under denna vecka har jag två unga praotjejer med mig från Vetlanda. De har bett mig att ställa en fråga till justitieministern. För dem är ungdomsbrottsligheten en väldigt viktig fråga. De vet att regeringen har vidtagit en rad åtgärder och har höga ambitioner på området.

Men det är inte bara när det har begåtts brott som det är viktigt. Det förebyggande arbetet är minst lika viktigt. Det gäller också arbetet med unga som har hamnat snett men som av någon anledning kanske inte kommer ända fram till rättgång.

Tidigare, tydligare och tuffare var ord som allianspartierna använde i valet år 2006. Två och ett halvt år har nu gått med alliansregeringen vid rodet. Vi undrar nu vad justitieministern vill göra för att hindra att unga människor fastnar i en kriminell livsstil. Det handlar om att inte enbart fokusera på brott och påföljd utan också på det viktiga förebyggande arbetet.

Anf. 72 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Här har alla aktörer en viktig roll och även de som är ungdomar i Vetlanda.

Det viktiga som vi redan har gjort är att Rikspolisstyrelsen har gett myndigheterna i uppdrag att se till att man på varje ort och i varje kommun har ett samarbete mellan polisen och kommunen. Det handlar om fler poliser och fler poliser i yttre tjänst.

Man sätter sig också ned och diskuterar. Hur ser det ut här i Östersund, Svenstavik eller Vetlanda? Vilka problem har vi? Man berättar också för varandra vem som gör vad så att man kan dra åt samma håll.

Inte minst när det gäller förebyggande insatser för ungdomar som är på väg att hamna snett vet vi att det handlar om vad vuxna gör, fritidsverksamhet, skolan och också om polisens agerande. Här görs mycket.

Det pågår också på många håll ett intensivt arbete för att minska drog- och alkoholkonsumtionen. Många ungdomar hamnar snett för att de börjar dricka alkohol eller skaffar sig andra droger. Det måste vi jobba aktivt emot.

Sveriges program för ordförandeskapet i EU

Anf. 73 JACOB JOHNSON (v):

Fru talman! Jag har en fråga till EU-minister Cecilia Malmström.

Om fyra månader är det val till EU-parlamentet. Opinionsundersökningar visar att vi riskerar samma låga valdeltagande som tidigare. Det undergräver EU:s legitimitet. Nu kommer Sverige att bli ordförande för EU strax efter valet. Det öppnar en möjlighet till en större debatt.

En av de övergripande prioriteringarna handlar om ett öppnare EU. Ett öppnare EU handlar om folkligt deltagande, demokratisk dialog och debatt. Vi har till exempel från Vänsterpartiet föreslagit ett antal saker som det svenska ordförandeskapsprogrammet ska innehålla.

Men det är först vid månadsskiftet maj/juni som regeringen tänker presentera innehållet i det svenska ordförandeskapsprogrammet. Vore det inte bra för öppenheten i Sverige och EU om regeringen nu presenterade sitt förslag – kanske ett preliminärt förslag – till ordförandeskapsprogram för en öppen demokratisk debatt?

Anf. 74 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag delar Jacob Johnsons oro för ett lågt valdeltagande i Europaparlamentsvalet. Jag kan bara konstatera att i den senaste undersökningen var det i alla fall 10 procent fler som sade att de eventuellt tänkte rösta än det var som verkligen röstade förra gången, och då har vi ännu inte påbörjat kampanjen.

Vi har alla ett gemensamt ansvar i alla politiska partier att engagera oss för att försöka mobilisera så många som möjligt. Jag tror precis som Jacob Johnson att det svenska ordförandeskapet som inleds den 1 juli och det faktum att så många frågor just nu är Europarelaterade – klimatfrågan, jobben och den ekonomiska situationen – ändå kan bidra till större fokus på EU-frågor. Det kan förhoppningsvis leda till en större mobilisering i valet.

Det är inte kutym att man presenterar sitt slutgiltiga sexmånadersprogram förrän strax innan dess att ordförandeskapet inleds eftersom man då stör det ordförandeskap som har påbörjats. Den förra, socialdemokratiska regeringen, presenterade sitt förslag så sent som i december 2000 när man började i januari. Vi har inga planer på att tidigarelägga just den proceduren. Men det har ju inte varit några hemligheter. Jag är ofta ute och pratar om de stora frågor som vi ser kommer att komma under det svenska ordförandeskapet.

Anf. 75 JACOB JOHNSON (v):

Fru talman! Här finns möjligheten att tänka lite nytt. Man kanske inte behöver lägga fram ett slutgiltigt förslag, men i alla fall precisera innehållet i det svenska ordförandeskapsprogrammet och tankar om detta. Öppenhet och demokrati, folkligt deltagande och förankring kräver tid.

Ni kan gå ut med det preliminära förslaget och kanske lyssna på en del saker. Ni kan visa att ni lyssnar på en del förslag från Vänsterpartiet om att lyfta frågan om EU som en kärnvapenfri zon, om möjligheten till lagliga vägar att söka asyl inom EU eller om hur köttkonsumtionens påverkan på miljö och klimat kan minskas.

Anf. 76 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag har under två och ett halvt års tid ägnat mig ganska mycket åt att lyssna. Vi har talat med kommuner och regioner runt omkring i hela landet. Vi har talat med det civila samhället, med en mängd olika organisationer och med arbetsmarknadens parter för att lyssna in förslag om ordförandeskapet.

Det gäller de stora teman som handlar om klimat inför Köpenhamns-mötet, som handlar om Östersjön och som naturligtvis kommer att handla

mycket om den ekonomiska situationen och om asyl- och migrationsfrågor. Det har inte varit någon hemlighet att det är frågor vi hoppas kunna hantera under ordförandeskapet. Frågan om att få ett europeiskt asylsystem på plats och möjligheten för människor att lagligt söka sig till Europa är en viktig fråga både före och under det svenska ordförandeskapet. Vi hoppas att detta ska kunna resultera i ett femårigt program på rätts- och inrikessamarbetet under det svenska ordförandeskapet.

Prot. 2008/09:73
19 februari

Frågestund

Ett nytt hyressättningssystem

Anf. 77 JOHAN LÖFSTRAND (s):

Fru talman! Min fråga går till justitieminister Beatrice Ask.

Det har nu gått nio månader sedan Michaël Koch lämnade över sin utredning *EU, allmännyttan och hyrorna*. I betänkandet diskuteras och lyfts fram ett antal förslag om ett nytt hyressättningssystem. Åtminstone en del av förslagen har diskuterats, och man har konstaterat att de kan bli hyresdrivande.

Vi står nu inför ett EU-parlamentsval. Vi har också ett ordförandeskap i EU att se fram emot. Utredningen knyter an till mycket av det som kommer att diskuteras under de här frågorna. Jag skulle därför vilja veta hur det går med utredningen, och var vi ligger.

När man är ute och pratar med folk runt omkring är de ganska oroliga för att delar av de förslag som finns i utredningen kommer att bli verklighet och hur det då kommer att påverka människors hyror. Det vore intressant att få veta av justitieministern var någonstans i beredningsprocessen frågan ligger.

Anf. 78 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det råder ingen tvekan om att det här är oerhört viktiga och känsliga frågor. De har varit med i de senaste årens debatter i vågor.

Frågan ligger just nu för beredning på departementet. Vi för diskussioner om de frågeställningar som utredaren har lagt fram, men också om de synpunkter som har kommit. Jag såg så sent som i denna vecka hur man från hyresgäster och andra hade idéer om vad man ville göra även om man klädde det i lite mer regionala termer. Det förs en diskussion på olika nivåer.

Jag är inte beredd att i dag tala om var vi landar och inte heller att säga något om tidsplanen. Det är oerhört viktigt för regeringen att vi har en bra bostadspolitik och ett bra regelverk när det gäller hyressättning, som inte ställer människors vardag på ända. Det får ta den tid det tar till dess att vi har hittat de rätta verktygen.

Anf. 79 JOHAN LÖFSTRAND (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater menar att allmännyttan är ett oerhört viktigt redskap. Även allmännyttan har diskuterats i utredningen. Också här finns det väl ett antal områden där justitieministern tillsammans med sina kolleger i regeringen kommer att vara tvungna att diskutera hur man ska lägga fram ett förslag om hur allmännyttan ska fungera framgent.

Kan justitieministern här ge något svar på hur den processen ser ut? Även om den är ganska mycket kopplad till processen för hur hyressy-

stemet ska se ut har frågorna faktiskt olika dignitet och behandlas på olika ställen. Finns det en möjlighet att här få ett svar på när man kan få reda på hur regeringen tänker om allmännyttans roll i framtiden?

Anf. 80 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag tror att min kollega Mats Odell skulle bli väldigt ledsen om jag presenterade några spännande idéer när det gäller allmännyttans roll.

På det här området är verkligheten inte indelad på samma sätt som vårt arbete är indelat i ansvarsområden. Allmännyttans hyresledande roll ligger hos Mats Odell medan jag har hyreslagstiftningen. Det där är naturligtvis krångligt.

Vår ambition har varit att försöka se om vi kan lägga detta tillsammans. Jag är inte tvärsäker på att det är möjligt. Jag vågar inte säga exakt hur långt det är klart i den process som Mats Odell har hand om. Men jag kan säga att frågorna diskuterades ganska ofta och ganska mycket eftersom de är heta.

Men även här gäller naturligtvis att vi inte har behov av att påskynda någonting för att hafsa till det hela. Vi vill känna att det är stabila förslag så att människor kan känna trygghet. Bostaden är viktig för alla människor. Det får inte vara så att man känner att regelverk som förändras innebär ett hot. Men vi har problem som vi måste lösa, och det är det utredningarna har försökt ta sig fram för att hantera.

Klimatsituationen i Arktis

Anf. 81 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till utrikesministern. Det råder en akut klimatsituation i Arktis. Vi ser hotbilder som att isarna smälter och klimatgaser läcker. Den biologiska mångfalden utarmas och det finns ett ökat intresse för att utvinna olja och gas.

Hur kan då Nordens utrikesministrar agera? Och är utrikesministern beredd att driva frågan?

Anf. 82 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Frågan står högt upp på min agenda. Om jag bortser från de åtgärder som vidtas för att bekämpa klimatförändringarna – det ligger utanför frågeställningen – har vi ett omfattande nordeuropeiskt utrikespolitiskt samarbete i dessa frågor.

Stoltenbergrapporten, som presenterades för två veckor sedan, innehåller ett antal olika förslag. Vi ska ha ett möte i det arktiska rådet i Tromsö i slutet på april då vi kommer att fokusera på detta. Där kommer Norge att efterträdas av Danmark som ordförande. Vi har därefter ett möte i Barentsrådet i Murmansk i oktober, där Sverige övertar ordförandeskapet. Vi kommer dessutom att ha ett nordisk-baltiskt utrikesministermöte och fokusera på dessa frågor i Reykjavik i slutet av augusti.

Anf. 83 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaren. Det låter mycket positivt.

Är Sverige berett också under EU:s ordförandeskap att ta stafettpin-
nen? Frankrike initierade ju den här frågan under sitt ordförandeskap och
drev den ganska kraftfullt.

Prot. 2008/09:73
19 februari

Frågestund

Anf. 84 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Svaret på den frågan är ja. Det blev lite av en möteska-
lender i mitt tidigare svar, men det är klart att vi också ska fylla dessa
möten med innehåll. Det handlar om övervakningssystem inte minst för
miljö- och resursfrågorna, som är viktiga.

Vi har också engagerat den europeiska unionen som utformar en poli-
tik för Arktisområdena. Vi kommer bland annat att se till att kommiss-
ionen är företräd lik som icke-arktiska stater typ Italien, för att ta ett
konkret exempel på en synnerligen icke-arktisk stat, när vi sammanträder
i Tromsö för att diskutera dessa frågor i april.

Betalningstiderna för småföretagare

Anf. 85 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till näringsministern.

Nu har vi diskuterat mycket industripolitik här, men inte så många
småföretagarfrågor än så länge i dag. Jag skulle vilja ta tillfället i akt och
ställa en fråga till näringsministern. Betalningstiderna för småföretagen
är ett större och större problem. Inte minst de stora multinationella före-
tagen trycker på. Vi socialdemokrater har lagt fram ett förslag om att
man ska minska betalningstiden till 30 dagar. Vi vet att det är ett kompli-
cerat lagstiftningsarbete. Även våra svenska myndigheter är stora bestäl-
lare inte minst hos små företag. Vi skulle kunna gå före som myndighet
och kanske också kunna påverka kommuner och landsting.

Kan näringsministern tänka sig att man vidtar en sådan åtgärd så att
åtminstone våra svenska myndigheter inte knäcker småföretagens likvidi-
tetsförmåga?

Anf. 86 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Tack för frågan, Börje Vestlund! I dagar som dessa, när
vi pratar fordonsindustri, tror jag att det är viktigt att diskutera den här
frågan. Jag kan berätta för Börje Vestlund att jag har haft en dialog med
en del av de här stora företagen för att ta upp frågan om de här lite större
företagens relation till de små företagen. Några företag har kortat ned
sina betalningstider för att underlätta för sina underleverantörer. Det
finns ju ett samband mellan underleverantörernas möjligheter att verka
och de stora företagens vilja att betala i tid. Några av de här företagen har
tagit en del sådana initiativ.

När det gäller den offentliga sektorn förutsätter jag att de håller sina
betalningstider och att de har en rimlig betalningstid gentemot de små
och medelstora företagen.

Det är rätt många småföretagare som säger till mig: Ni diskuterar de
stora företagens villkor alldeles för mycket. Kom ihåg att det är vi småfö-
retagare som har det allra kämpigast nu när det är svårt!

Jag tycker att vi ska komma ihåg detta. Det är bra om Börje Vestlund
visar det engagemanget också. Det gläds jag åt.

Anf. 87 ANDRE VICE TALMANNEN:
Vi tackar alla statsråden och alla frågeställare så hjärtligt. Det var många fler som hade velat ställa frågor i dag, men tiden medgav inte det.

8 § (forts. från 6 §) Vårdval i primärvården (forts. SoU9)

*Vårdval i
primärvården*

Anf. 88 YLVA JOHANSSON (s) replik:
Fru talman! Under tiden som vi har stått här och debatterat har det kommit ett meddelande från TT om att man i Uppsala nu varslar 240 personer i sjukvården, 200 personer på Akademiska sjukhuset och 40 personer i primärvården. Det här är bara ett av många varsel i raden av nedskärningar, uppsägningar och varsel som nu kommer i den svenska sjukvården. Det är detta som är verkligheten i Göran Hägglunds Vårdsverige. Ni gick till val på att ge människor jobb och motverka utanförskap. Er politik har misslyckats. Nu har vi en högre arbetslöshet och fler i så kallat utanförskap än när regeringen tillträdde. Framtiden ser oerhört dystert ut. Finansministern talar om ett nationellt nödläge.
I det läget väljer Göran Hägglund och regeringen att införa ett system som inte stärker patienternas eller medborgarnas rättigheter. Göran Hägglund sade själv i sitt anförande att alla landsting har eller är på väg att införa vårdval eller, får jag då säga, hälsoval. Detta är på gång. Det påverkas inte av propositionen. Men propositionen innebär att man i alla landsting utom Stockholms läns landsting tvingas riva upp den fungerande modellen för att införa en obegränsad frihet för företagen att etablera sig där det är mest lönsamt. De skattepengar som nu blir allt färre ute i landstingen för att finansiera sjukvården ska alltså inte längre först och främst fördelas utifrån behov utan utifrån företagens lönsamhet.

Anf. 89 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:
Fru talman! Det är sant att vi har ekonomiska bekymmer i Sverige. Det råder också ekonomiskt bekymmersamma tider över nästan hela vår planet, och det påverkar också ekonomin i vårt eget land.
I dag diskuterar vi vilken modell som vi anser vara den bästa för att möta medborgarnas behov. Jag vill stryka under att jag i mitt anförande inte sade att alla landsting är på väg, utan jag sade att många landsting är på väg. Med den lagstiftning som vi har aviserat och som det kan förväntas att riksdagen i dag kommer att fatta beslut om kommer det att bli på det viset att landstingen måste organisera verksamheten på ett sådant sätt att man i framtiden än bättre möter de behov som medborgarna har.
Inom ramen för den här lagstiftningen lämnar vi ett stort utrymme, som har understrukits flera gånger under debatten, för landstingen att själva organisera detta på det sätt som de anser vara bäst bland annat när det gäller vad som ska vara primärvårdsåtaganden och hur ersättningsmodellerna ska se ut.

Efter att ha läst reservationen och de ställningstaganden som oppositionen har gjort förstår jag ärligt talat inte om man är emot eller för vårdval. Jag förstår att man är emot etableringsfrihet, men etableringsfrihet är en nödvändig förutsättning för att vi ska uppnå det som ska åstadkommas, nämligen att makt flyttas från politiker till medborgare och från sjukvårdsbyråkrater till patienter. Om Socialdemokraterna har gått ifrån att tidigare ha varit försiktigt positiva till att öka patienternas inflytande, konstaterar jag nu att det är Lars Ohly som bestämmer hur långt Ylva Johansson och hennes partikamrater kan gå, och det tycker jag är mycket illavarslande, fru talman.

Anf. 90 YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att Göran Hägglund har svårt att förstå vad oppositionen har sagt eftersom han inte bemödade sig om att vara här i kammaren och lyssna när vi i oppositionen höll våra anföranden i den här debatten. Det hade kanske gjort det lite lättare att ta till sig våra argument och våra ståndpunkter, men jag kan upprepa dem.

Vi är för vårdval. Vi är för patientens och medborgarens rätt att välja. Det finns inskrivet sedan många år i hälso- och sjukvårdslagen som det socialdemokratiska partiet tog initiativ till när vi var i regeringsställning. Jag tycker att det är bra att man har utvecklat många, som jag tycker, väldigt bra vårdvals- och hälsovalsmodeller. Jag tycker att både Västra Götalands och Skånes ser ut att bli utomordentligt bra modeller, men det finns också andra som vi kan lära mycket av. På den punkten är vi inte oense, och det vet också Göran Hägglund.

Det vi är oense om är att regeringen och majoriteten här i kammaren tänker flytta makten från de demokratiskt valda till företagen. Det betyder också att man flyttar styrningen från behoven till lönsamheten. Vi tycker att det är bra om man också kan använda fler utförare än landstingsdrivna vårdcentraler i primärvården, men det måste göras på ett sätt som innebär att man styr utifrån behoven.

Man kan konstatera att i jag tror samtliga landsting, utom Stockholm, som är den enda modell som stämmer in på den proposition som Göran Hägglund har lagt fram, har man skapat eller kommer att skapa en bred politisk uppgörelse kring modellen för vårdval och hälsoval. Jag tycker att det är ett ansvar som vi politiker har. Det finns förvisso meningsskiljaktigheter, men efter den 1 januari 2010 måste de allra flesta landsting riva upp sin välfungerande organisation för vårdval för att Göran Hägglund inte har kunnat bemöda sig om att ens försöka finna och skapa politiskt hållbara uppgörelser om primärvårdens spelregler.

Anf. 91 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Det stämmer att jag inte var i kammaren under det att oppositionens företrädare höll sina anföranden, dock lyssnade jag på dem utanför kammaren. Detta var dock inte till särskilt mycket hjälp när det gällde att förstå vad oppositionen ville åstadkomma.

Vad jag förstår säger man att vårdval kan finnas. Vi säger att vårdval ska finnas. Vi tycker inte att politiker i landsting som inte vill överföra mer makt till patienterna ska få rätt att förvägra dem det, utan vi ställer

oss på patienternas och medborgarnas sida för att de genom sina val och sina önskemål ska få den vård och den omsorg som de är i behov av.

Ylva Johansson säger att det är att överföra makten till företagen. Då tror jag att man inte riktigt har tänkt färdigt eller möjligen inte har satt sig in i det hela. Vad det handlar om är att företag kan möta de behov som medborgarna har, men det är medborgarna som genom en solidariskt finansierad hälso- och sjukvård genom sina val avgör var vården ska ges.

Jag har uppfattningen att det är tämligen underordnat i vilken form det här sker – om det sker av landstinget, om det sker inom idéburen verksamhet eller om det är privata företag som gör det. Vi finansierar vården gemensamt, och vården ges efter behov. Det är det som är det centrala, fru talman, och det är det som vi kommer att uppnå genom det beslut som riksdagen kan förväntas fatta i dag.

(Applåder)

Anf. 92 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Socialministern påstod i sitt anförande att vårdval ger högre kvalitet och ökad tillgänglighet. Vi fick också höra att effekterna av vårdvalen är utvärderade.

Jag tog i mitt anförande upp bristen på konsekvensanalyser och utvärderingar. Jag blir rätt fundersam på hur socialministern vet att vårdval ger högre kvalitet och ökad tillgänglighet och ger medborgare mer att säga till om. Jag förväntar mig att socialministern har läst protokollet från den hearing som vi hade i januari, och där får han inte stöd för påståendena att vårdvalet kommer att göra si och så. Det finns inga undersökningar.

Professor Anders Anell säger till exempel att det är omöjligt att svara på frågan om vårdvalet ger mer rättvis vård. Jag frågar då hur socialministern vet det. En distriktsläkare från Vårby beskriver också att för att kunna ta hand om 6 verkligen sjuka patienter behövde de 19 akutpatienter som egentligen inte behövde träffa läkare. Men för de 19 patienterna fick vårdcentralen drygt 9 000 kronor, och för de 6 multisjuka, patienter som verkligen hade ett stort behov, fick vårdcentralen endast knappt 3 000 kronor.

Anf. 93 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Den senare delen som Elina Linna tar upp handlar om hur man ordnar ersättningssystemen. Det är en fråga som det är upp till landstingen själva att ordna på det sätt som de finner vara bäst. Jag sade i mitt anförande att jag tror att det är viktigt att man från landstingens sida har en ständig och prestigelös prövning för att se till att man styr mot de mål som man har fastställt.

Utvärderingarna både från Stockholm och från Halland visar att man styr mot de mål som man har satt upp. Sedan kan Elina Linna och jag ha synpunkter på vilka mål man ska styra mot. Men utskottets hearing visar också att man styr mot de mål som man har satt upp. Det känner naturligtvis Elina Linna till.

Halland är det exempel som är mest utvärderat, vilket naturligtvis inte är konstigt eftersom de har kommit längst. Jag tror att det är få som ifrågasätter den positiva inverkan som vårdvalssystemet har haft i Halland.

När det gäller Stockholm har man tittat på hur det har gått under den första tiden, och man har konstaterat att man har lägre kostnadsökningar 2008 än 2007, att antalet läkarbesök har ökat i alla områden, att ökningen är störst i de områden där man har låga inkomster och att produktiviteten inom vården har ökat, alltså att antalet prestationer har ökat snabbare än kostnaderna. Man säger också att det inte finns någon motsättning mellan god produktivitet och nöjda patienter, eftersom vi kan se att nöjdheten hos patienterna har ökat både i Halland och i Stockholm.

Dessa fakta kanske är besvärliga, eftersom de krockar med Elina Linna's något ideologiskt färgade glasögon, där man menar att allting ska skötas av det offentliga och genom det offentliga och att patienterna enbart ska rätta och packa sig efter de beslut som politiker fattar. Vi vänder på det resonemanget och riggar systemet så att patienten avgör.

Anf. 94 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Vi får höra att det är fler läkarbesök och att produktiviteten ökar, men ingenting om att medborgarna har blivit friskare, har fått korrekt vård, har blivit botade för sina åkommor eller att förebyggande insatser har satts in när det behövs.

Det finns olika sätt att mäta. Vi vet till exempel att den svenska primärvården har fått goda resultat i internationella jämförelser för att man har arbetat förebyggande inom primärvården.

Det gällde också detta att landstingen ska ordna ersättningssystemen, och Göran Hägglund vill ha vårdpeng. Jag har en krönika här där Göran Hägglund säger: I stället för att betala ut stora anslag till sjukhus och andra större vårdenheter har det visat sig bättre att införa ett så kallat pengsystem där pengarna bokstavligen talat följer patienten och det val patienten gör.

Vilka landsting har minskat sina anslag till sjukhus och andra större vårdenheter och i stället använt pengarna till det så kallade pengsystemet så att patienten har fått bättre vård? Var kan vi läsa den undersökningen?

Anf. 95 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Det kanske är att ha en övertro på hur lätt man gör sig förstådd, men själva vårdvalsmodellen är ett slags pengsystem som innebär att pengarna följer mig som patient. Det är inte så att anslagen går direkt till verksamheten och jag sedan har att söka mig dit, utan pengarna följer mig utifrån de behov som jag har. Det leder till att vi får större valfrihet för den enskilde patienten att själv välja den sjukvårdsinrättning som man menar bäst motsvarar de behov som man har. Det är ju det som är själva pengan, eller möjligen poängen.

Det här använder vi på många andra områden. Jag vet att det är väldigt svårt att förstå för den som tror att politiker hela tiden vet bäst, som inte tilltror människor en möjlighet att själva avgöra.

Jag var häromdagen i Västra Götaland och träffade regionledningen, och där har man diskuterat mycket hur man ska kunna korta väntetider och snabba på processer som gör att människor snabbare kommer till operation. Man konstaterar att man alltför länge haft ett system som har premierat underskott och köuppyggnad i stället för att premiera behandling av patienter.

Pengsystemet leder till att man får betalt när patienten kommer, den patient som själv kan välja var man vill ha behandling genomförd. Jag tror att det leder till en bättre anpassad vård efter den enskilde patientens önskemål, till en större kundnöjdhet och till att vi utvecklar vården på ett bättre sätt så att den blir följsam gentemot de behov som vi som medborgare har.
(Applåder)

Anf. 96 THOMAS NIHLÉN (mp) replik:

Fru talman! Jag tänkte anknyta till ungefär samma frågeställning som Elina Linna hade. Jag noterade också att socialministern beskrev att vårdvalet skulle ge ökad kvalitet och ökad tillgänglighet, och det jag skulle vilja ha svar på är vilket stöd Göran Hågglund har för de påståendena.

Det här handlar lite grann om bristen på evidensbaserade förslag. Som jag sade i mitt anförande är det självklart för oss i Miljöpartiet att så här stora organisationsförändringar inom hälso- och sjukvården ska stå på samma evidensbaserade grund som det som vi kräver av de olika vårdinsatser som vi har inom hälso- och sjukvården.

Socialministern brukar ju i olika sammanhang framhålla att de lagförslag som regeringen och socialministern lägger fram ska vara evidensbaserade. Men när det gäller det lagförslag som vi debatterar här i dag om vårdval i primärvården är det ganska uppenbart att det saknas all form av evidens. För oss är det uppenbart att regeringen skulle ha behövt göra en djupgående analys och utvärdering av dagens vårdvalssystem innan man bestämmer sig för en tvångslagstiftning med fri etableringsrätt för privata företag.

Min fråga är: Anser socialministern att förslaget till lagstiftning om vårdval i primärvården är evidensbaserat?

Anf. 97 Socialminister GÖRAN HÅGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Inte i den mening som jag tror att Thomas Nihlén åsyftar, men jag menar att det i grunden är mycket väl bevisat att vi med olika verksamheter och en valmöjlighet för oss som patienter – eller kunder, om man ska använda ett ord som jag ogillar i det här sammanhanget – får något som bättre möter våra behov.

Jag är lite bekymrad över Miljöpartiet, som har gått från att åtminstone tidigare ha fört ett resonemang som inte har varit så långt från vårt. Man har haft en öppenhet för att det inte spelar så stor roll vem det är som utför exempelvis vård. Nu har man gått till en situation där man i stället säger att det mesta eller möjligen allt bör genomföras i landstingets regi. Man har hamnat i ett sällskap där Miljöpartiets tidigare tongångar inte riktigt känns igen.

Självklart är det tillåtet att ändra sig, men jag tror att det är bra om det i så fall sägs.

Är då dagens system perfekt? Nej, det är det förstås inte. Det finns väldigt mycket som fungerar väl i primärvården, men det finns också en lång rad brister som vi måste arbeta med. Jag är övertygad om att den proposition och det utskottsförslag som riksdagen kan tänkas fatta beslut om i dag kommer att leda till att vi får en vård som blir bättre utformad för att möta patienternas behov. Vi får vård som är utformad på lite olika

sätt när vi får in fler aktörer, och det driver kvalitetsutvecklingen så att vi får patienter som är mer nöjda och får en större tillgänglighet, och fler människor får möjlighet att få sina besvär botade eller lindrade.

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Vårdval i
primärvården*

Anf. 98 THOMAS NIHLÉN (mp) replik:

Fru talman! Som svar på min fråga om uttalandena om att vårdval ger ökad kvalitet och ökad tillgänglighet antyder socialministern att det på något sätt skulle vara väl bevisat. Det skulle jag gärna vilja syna. Om socialministern har någon information om detta som vi andra inte har fått ta del av skulle jag gärna vilja få se den.

Den enkät från Läkarförbundet som det har hänvisats till i debatten flera gånger ger ju en lite annan bild än socialministerns. Bland annat kommer man fram till att kroniskt sjuka missgynnas. Dessa grupper får alltså en sämre tillgänglighet. Vårdvalet har inte möjliggjort en bättre vårdprocess eller gynnat samarbetet med länssjukvården, vilket också har påverkat tillgängligheten negativt.

Inte heller har vårdvalet påverkat det förebyggande eller hälsofrämjande arbetet. Man säger också att vårdvalssystemet långsiktigt hotar kvaliteten i vården samt att administration och byråkrati har ökat markant med införandet av vårdvalssystemet, vilket också har försämrat tillgängligheten.

Tycker inte socialministern att den här enkäten ändå visar att det hade behövts en ordentlig analys och utvärdering av dagens vårdval innan man bestämmer sig för att lägga fram ett förslag som innebär fri etablering och ett obligatoriskt vårdval?

Är Göran Hägglund själv övertygad om att regeringens förslag till vårdval i primärvården verkligen leder till en bättre, effektivare och mer kostnadseffektiv vård – till att kroniskt sjuka inte ska missgynnas och att den i dag ojämlikt fördelade hälsan inte förstärks ytterligare? Jag upplever att det saknas ett underlag för att påstå det.

Anf. 99 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Alla som har varit med i politiken vet att om man ogillar ett förslag kan man alltid säga att det är för dåligt analyserat och för dåligt underbyggt. Jag är säker på att hur väl underbyggt detta än hade varit och hur mycket dokumentation vi än hade kunnat visa hade Thomas Nihlén i alla fall sagt att det inte var bra. Vi menar att detta är väl underbyggt och att ställningstaganden från mängder av remissinstanser som stöder denna idé dementerar mycket av den selektiva bild som Thomas Nihlén ger i sin beskrivning här.

Thomas Nihlén frågar om jag är övertygad om att vårdvalsmodeller leder till bättre, effektivare och mer kostnadseffektiv vård. Ja, det är jag förstås. Annars hade jag aldrig lagt fram ett sådant förslag. Jag är helt övertygad om att detta är ett väldigt viktigt steg för att utveckla den svenska hälso- och sjukvården till fromma för alla dem som har behov av att möta den på grund av åkommor eller sjukdomar, och det har vi ju alla från tid till annan.

Sammantaget har vi en väldigt god grund för det som vi gör. En del av de invändningar som dyker upp handlar återigen om ersättningssystemet, som kan riggas på tusen och ett olika sätt. Därför är jag angelägen

om att än en gång understryka betydelsen av att man är beredd att prestigelöst justera för att uppnå precis det som man vill åstadkomma.

Det har ju i utvärderingar visat sig att man styr väl mot de mål som man sätter upp, men då handlar det om att vara tydlig, tänka igenom målen rejält och sedan också rigga ersättningssystemet så att man uppnår det. Det här är en effektiv styrmodell. Detta är inte en simsalabimlösning som löser alla problem, men det innebär att vi flyttar makt från system till oss som patienter, och det kommer i förlängningen att leda till högre kvalitet, större effektivitet och att fler människor får sina behov tillgodosedda.

(Applåder)

Anf. 100 CHRISTINA ZEDEL (s):

Fru talman! Jag har tidigare här i kammaren uttalat min oro över att det vårdvalssystem som den borgerliga majoriteten i Stockholms läns landsting har infört ska tvingas på övriga landsting och regioner i vårt land.

Nu är detta ett faktum. Jag kan bara beklaga att regeringen med socialminister Göran Hägglund i spetsen inte har lyssnat på den massiva kritik som har framförts från olika håll. Inte minst från läkarna själva, som varnar andra för att ta efter Vårdval Stockholm. Nio av tio läkare i Stockholm anser att de med stort vårdbehov missgynnas av modellen.

Det här är en reform som inte är anpassad till patienten utan snarare till marknaden. Den borgerliga modellen skapar möjligheten att plocka russin ur kakan genom att etablera sig i områden som genererar mer pengar och där människor är friskare. Det är precis det som har hänt här i Stockholms län. De områden som har dålig folkhälsa, låg medelinkomst och hög arbetslöshet har fått ett minskat vårdutbud.

Alla som kan sjukvård vet också att en samlad kompetens runt patienten är det bästa. Det handlar om team med olika professioner, som distriktssköterskor, kuratorer, sjukgymnaster, undersköterskor med flera, som möter patientens olika behov och ger vård utifrån den kompetens som krävs. Vårdvalsmodellen i Stockholm har inneburit att många av dessa team har slagits sönder. Det slår hårt både mot barnfamiljer och mot äldre, till exempel.

Det här beror på det införda ersättningssystemet som följer patienten. Där läggs allt fokus på läkaren. Andra ges inte utrymme att göra ett bra jobb eftersom ersättningen är betydligt högre för läkarinsatser. Det gäller för vårdcentralerna i länet att dra in så mycket pengar som möjligt. Konsekvenserna av ett sådant system blir att varje vårdcentral jagar så många besök som möjligt. Lönsamast är naturligtvis de korta och okomplicerade besöken.

I Stockholm har vi redan sett att patienter med flera diagnoser tvingas till flera besök eller hamnar längre bak i kön. Allt det här sker för att ekonomin ska gå ihop. Besöksersättningen går före patienten.

Av de nya vårdcentraler som har etablerats finns i stort sett alla i innerstaden. Eftersom man etablerar sig i områden där man tror sig göra de största vinsterna leder det också till överetableringar i de attraktiva områdena.

Fru talman! Våra gemensamma skatter ska inte slösas bort på det här sättet, utan de begränsade resurser som vi har måste vi fördela rättvist utifrån behov. Helt klart är att det inte längre är behoven som styr i Stockholm och Stockholms län, utan det är lönsamheten.

Min egen hemkommun Botkyrka, där behoven på sina håll är stora, har drabbats väldigt hårt av Vårdval Stockholm, medan andra mer väle-
tabletrade områden med mindre behov har fått extra tilldelning.

Jag vill ännu en gång understryka, som flera har försökt göra i den här debatten, att vi socialdemokrater är för valfrihet i vården. Men det som skiljer vår politik från den förda politiken i Stockholm är att vi tycker att alla ska ha valfrihet, inte bara några.

Det får inte vara så att marknaden ska styra var vården ska bedrivas. Den fria etableringsrätten tar ifrån de folkvalda politikerna möjligheten att styra vården dit där behoven är som störst.

Man får inte heller glömma att det finns grupper i vårt samhälle som inte kan välja. På grund av sitt handikapp eller sin ålder är de fast i sitt bostadsområde. Vad händer med de här människorna om de bor i ett område som inte är attraktivt för etableringar?

Konsult- och revisionsföretaget Ernst & Young har konstaterat i en första utvärdering av Vårdval Stockholm att den medicinska kvaliteten i områden med dålig folkhälsa på sikt riskeras med dagens system. Och att tvinga på övriga landet en modell som riskerar att strida mot hälso- och sjukvårdslagen då de med stora vårdbehov får stå tillbaka menar jag är ansvarslöst.

Är det att garantera vård på lika villkor? Nej, fru talman, det som nu händer i Stockholm handlar inte om att utveckla den svenska välfärden. Det här är en politik med ideologiska förtecken där marknaden får styra, inte patienterna, som fler har varit uppe och sagt här. Det är marknaden som kommer att styra det här.

Det här är inte ett fritt vårdval för alla, utan det här ökar skillnaderna mellan fattig och rik och mellan sjuk och frisk. Som med så mycket annat i den förda borgerliga politiken är det de som har mest som också ska ges mest.

Jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Ylva Johansson och Sylvia Lindgren (alla s) samt Elina Linna (v) och Thomas Nihlén (mp).

Anf. 101 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Först får jag konstatera att det ett tag kändes som att jag blev förflyttad till fullmäktigesalen i Stockholms landstingsfullmäktige. Det är ju egentligen rikspolitiken vi ska diskutera här och inte en separat modell som prövas i ett landsting.

Sedan vill jag bara poängtera det som också står i lagstiftningen, att varje vårdvalsmodell utformas av varje enskilt landsting. Det är inte så att riksdagen och regeringen föreskriver att en viss ersättningsmodell ska användas i alla landsting. Det står alla landsting fritt, enligt den här lagstiftningen, att utforma sin vårdvalsmodell precis så som de vill när det gäller ersättningsmodellen.

Men jag begärde huvudsakligen ordet för något annat. Det påstås mycket i debatten att vi ska bygga vår politik på evidens och vetenskapliga belägg. Det har flera sagt. Då undrar jag vilka vetenskapliga belägg det finns för de påståenden som Christina Zedell gör här från talarstolen.

Det kom i december förra året en undersökning, en vetenskaplig utvärdering, från Centrum för folkhälsa vid Karolinska Institutet som visar följande: Antalet läkarbesök har blivit 12 procent fler med vårdvalet i Stockholm. Ökningen är särskilt stor i de områden där man har lägre medelinkomst. Och den del av befolkningen som har de 20 procent lägsta inkomsterna stod för 40 procent av vårdkonsumtionen.

Så jag undrar: Vilka vetenskapliga belägg har Christina Zedell för de påståenden som hon gör om Vårdval Stockholm?

Anf. 102 CHRISTINA ZEDELL (s) replik:

Fru talman! Jag gjorde mitt inlägg bara för att visa hur modellen slår i Stockholm och Stockholms län. Jag bor själv i Stockholm. Jag kommer också från en kommun som har drabbats väldigt hårt av den här vårdvalsmodellen.

Det är helt riktigt som du säger att man får göra sina ersättningssystem själv. Jag är själv inte landstingspolitiker. Däremot har jag varit runt väldigt mycket på de olika vårdcentralerna. Jag har träffat läkare. Jag har träffat övrig personal, och jag har pratat med väldigt många patienter.

Du hänvisade till en undersökning när det gäller antalet läkarbesök. Man har gjort ytterligare en undersökning. Jag vågar inte säga här i talarstolen vilken det är och kan inte hänvisa till den. Men man har tittat på hur det kommer sig att läkarbesöken har ökat.

Då har det visat sig att samma människa många gånger har fått komma tillbaka flera gånger på grund av att läkaren inte har haft tid att ta till sig flera olika sjukdomar. Speciellt i de här områdena är det ju ofta så att de har flera sjukdomar när de söker läkarkontakt.

I och med att man jagar så många läkarbesök som möjligt, utifrån det ersättningssystem som man har satt i Stockholm, innebär det att patienten får gå ut och beställa en ny tid för att komma tillbaka. Samma patient kan alltså komma tillbaka flera gånger till samma läkare.

Det här är inte bra. Jag kan också ta min egen mamma som är 82 år som exempel. Det har visat sig vara väldigt stor skillnad. Hon har inte känt att det har funnits tid hos läkaren, utan hon har också fått beställa tid flera gånger. Och många äldre har jättesvårt att ta sig till vårdcentralerna, och det är ett stort problem.

Men mitt inlägg är inte något inlägg i en landstingsdebatt, utan det handlar om att visa hur det här vårdvalet kan slå. Det handlar naturligtvis också om etableringen, inte bara ersättningssystemet.

Anf. 103 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag vill bara upprepa det som är så otroligt viktigt att konstatera, att det inte är så att staten genom det här beslutet, som vi förhoppningsvis kommer att kunna fatta om en liten stund eller eventuellt vid ett senare tillfälle, talar om exakt vilken ersättningsmodell som olika landsting ska ha. Det är upp till landstingen själva att bestämma vilken ersättningsmodell de vill ha. Jag tror att det är viktigt att vi talar om det som faktiskt står i propositionen.

Det andra jag skulle vilja säga är att jag tycker att det är viktigt att vi, när vi har en seriös och viktig debatt om framtiden för den svenska hälso- och sjukvården och vi talar om en så viktig reform som det här faktiskt handlar om, håller oss till det som är vetenskapliga fakta och som är bevisat.

Därför vill jag upprepa den fråga som jag ställde till Christina Zedell i förra inlägget. Jag tycker inte bara att vi kan ägna oss åt att spekulera, utan vi måste ha fakta bakom det vi säger.

Då är det så att det kom en vetenskaplig utvärdering i december förra året från Centrum för folkhälsa vid Karolinska Institutet som visar – jag vill upprepa det – att det blivit 12 procent fler läkarbesök med Vårdval Stockholm, att ökningen var särskilt stor i de områden där man har lägre medelinkomst och att den del av befolkningen som har de 20 procent lägsta inkomsterna stod för 40 procent av vårdkonsumtionen.

På vilket sätt har den här vårdvalsmodellen i Stockholm inneburit ökade orättvisor och slagit mot de mest socialt utsatta områdena i Stockholm, om ökningen när det gäller läkarbesök är särskilt stor i de områden där man har lägst medelinkomst?

Hur kan det vara orättvist om de som har de lägsta inkomsterna står för den största delen av vårdkonsumtionen?

Jag tycker att detta är viktigt. Jag tar till mig alla de synpunkter och argument som finns. Men den debatt som vi för måste baseras på fakta och vetenskapliga belägg. Var finns de vetenskapliga beläggen för de påståenden som du precis gjorde från talarstolen?

(Applåder)

Anf. 104 CHRISTINA ZEDELL (s) replik:

Fru talman! Jag har lyssnat på hela den här debatten i dag, och som jag har uppfattat det har det inte funnits mycket fakta i det som har sagts.

Jag har också läst igenom minnesanteckningarna från den hearing som ni har haft. De styrker mina belägg. Och jag har försökt att ge en förklaring till de ökade läkarbesöken.

Men jag tycker att man blandar bort korten lite grann. Man måste ju också titta på konsekvenserna för etableringsfriheten. Och jag tycker att vi, oavsett om vi är landstingspolitiker eller politiker i riksdagen, har ett ansvar för de skattemedel som vi har satts som ansvariga för.

Konsekvenserna av en fri etablering har i Stockholm blivit att man etablerar sig i innerstaden. Man har inte etablerat några nya vårdcentraler i de områden där behoven är som störst. Det är fakta. Vi hinner inte titta på det i dag, men det är fakta. Man har gjort nyetableringarna där man kan tjäna pengar.

Man har till och med etablerat vårdcentraler som man har fått lägga ned för att det har varit en överetablering, som flera har nämnt här. Ska man bolla med skattepengar på det sättet? Det tycker inte jag är ansvarsfullt att göra.

Jag ville visa i mitt inlägg hur den fria etableringen här i länet har slagit. Jag visade också på hur ersättningssystemet som Stockholms läns landsting har infört har slagit mot hela sjukvården i det här länet. Jag hoppas nu att de övriga landstingen inte tar över den ersättningsmodell som Stockholm har.

(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.41 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

9 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 12 februari

UbU5 En ny betygsskala

Punkt 1 (Ny betygsskala)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

3. res. 2 (v)

4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:

19 för res. 2

13 för res. 3

240 avstod

77 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

107 för res. 1

16 för res. 2

146 avstod

80 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Maria Lundqvist-Brömster (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

140 för utskottet

102 för res. 1

29 avstod

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 19 c, 19 fp, 19 kd

För res. 1: 102 s

Avstod: 16 v, 13 mp

Frånvarande: 28 s, 14 m, 10 c, 9 fp, 5 kd, 6 v, 6 mp

Punkt 2 (Utvecklingssamtal)

1. utskottet

2. res. 4 (v)

Votering:

255 för utskottet

16 för res. 4

78 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 s, 83 m, 19 c, 19 fp, 19 kd, 13 mp

För res. 4: 16 v

Frånvarande: 28 s, 14 m, 10 c, 9 fp, 5 kd, 6 v, 6 mp

Prot. 2008/09:73

19 februari

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 februari

CU16 Ägarlägenheter

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

139 för utskottet

131 för res.

79 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 19 c, 18 fp, 19 kd

För res.: 102 s, 16 v, 13 mp

Frånvarande: 28 s, 14 m, 10 c, 10 fp, 5 kd, 6 v, 6 mp

Maria Lundqvist-Brömster (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

SkU21 Taxering och beskattning av ägarlägenheter

Punkt 1 (Taxering och beskattning av ägarlägenheter)

1. utskottet

2. res. 1 (s, mp)

Votering:

140 för utskottet

128 för res. 1

1 avstod

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 18 c, 19 fp, 19 kd, 1 v

För res. 1: 101 s, 14 v, 13 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 29 s, 14 m, 11 c, 9 fp, 5 kd, 6 v, 6 mp

Amineh Kakabaveh (v) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Översyn av bostadsbeskattningen)

1. utskottet

2. res. 2 (s, mp)

Votering:

140 för utskottet

132 för res. 2

77 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 19 c, 19 fp, 19 kd

För res. 2: 103 s, 16 v, 13 mp

Frånvarande: 27 s, 14 m, 10 c, 9 fp, 5 kd, 6 v, 6 mp

*Vårdval i
primärvården*

11 § (forts. från 8 §) Vårdval i primärvården (forts. SoU9)

Anf. 105 GÖRAN THINGWALL (m):

Herr talman! Det tycks vara min lott att förlänga debatten, men det här är en viktig fråga.

I dag ligger på riksdagens bord betänkandet *Vårdval i primärvården*. Det redan i förra veckan voterade betänkandet *Ersättningsetablering för vissa privata vårdgivare m.m.* kräver för att effektueras att dagens betänkande får laga kraft. Jag tänker på konfiskationen av allmänläkares mottagningar på nationella taxan vid försäljning som tvingas upp i respektive landstings vårdvalssystem. Det är alltid märkvärdigt, herr talman, att citera sig själv, men jag sade då:

”Det är värt att notera att ingen av de hittills prövade vårdvalsmodellerna i Halland, Stockholm och Västmanland får godkänt av läkarkåren enligt en enkät gjord av Läkarförbundet. En kompakt majoritet i alla landstingen anser exempelvis att regelverket är – lyssna nu – för detaljstyrt och leder till för mycket administration och för många redovisningskrav.”

Vidare sade jag: ”Dessutom kan man tycka att det vore bra att utvärdera, analysera och bedöma resultatet av och detaljgranska, slutbedöma och betygssätta dessa vårdvalssystem innan andra landsting börjar använda sådana. Det kanske slutar med att vi får 20 olika system.”

Vitsen är väl ändå att vårdval ska få lite av karaktären av att vara nationellt och följaktligen innebära att det inte spelar någon roll var du bor och inte som patient på så sätt bli behandlad olika. Visst finns det mindre skillnader mellan landstingen, men inte på långt när så mycket att vi får 20 olika system.

Anne Marie Brodén har i sin motion *Det goda exemplet Vårdval Halland* beskrivit och pläderat för detta system. Varför inte, herr talman, ta ut det bästa av de tre nämnda landstingens vårdvalssystem och sammanställa dem till ett så optimalt system som möjligt? Måste alla landsting göra sina egna misstag?

Det var därför intressant, herr talman, när Läkarförbundet i förrgår, i tisdags, presenterade sitt program Så borde vårdvalen utformas. Det är fråga om 24 riktlinjer för en bra vårdvalsmodell. Man säger bland annat att helt avgörande för att nå framgång med vårdval är tydliga gränser för hur vårdgivarens uppdrag ser ut och att det ges tillräckligt med resurser.

Vidare betonas i riktlinjerna att landstingens roll bör begränsas till vad som ska utföras. Hur vården sedan utförs anser man ska överlätas till dem som i sammanhanget vet bäst, det vill säga vårdgivarna som fått uppdraget, utan klåfingrig detaljstyrning.

I stället för omfattande redovisningskrav kan det vara av värde med en oberoende och regelbunden inspektion av vårdgivarna – kanske typ en ny skolinspektion. Resultatet återspeglaras till berörda vårdgivare och redovisas öppet. I gårdagens Läkartidningen uppmanar man till att lyssna till professionen.

Man borde kunna förvänta sig av politiker att utvärdera sina projekt och att ansvarigt statsråd – nu gick han i väg igen, käre Hägglund, han kanske ska åka skidor, jag vet inte – ska vara försiktig med skattebetalarnas pengar i dessa kristider. Det verkar annars finnas hur mycket pengar som helst när något nytt ska introduceras. Sannerligen ser man inga tecken på finanskris i dessa avseenden. Hur mycket var det där värdelösa IT-projektet för Försäkringskassan kostade?

Vad som är oerhört intressant när ett så här pass stort projekt ska genomföras är dialogen med verkligheten. Enmansutredaren Toivo Heinsoo gör säkert ett bra jobb, men vilka lyssnar han på? Kan man lita på att hans förslag är de riktiga och de enda saliggörande? Låt mig kort redogöra för ett inlägg i Dagens Medicin nr 7 häromveckan med rubriken ”Har Sverige verkligen råd att tappa 200 allmänläkare?”, skriven av Elisabeth Zetterström, ordförande i Spaf, Sveriges privata allmänläkares förening. Hon skriver:

”Bristen på allmänläkare är primärvårdens största problem, med eller utan vårdval. Vissa landsting genomför aktiva värvningskampanjer i andra EU-länder för att till nöds fylla basbehovet av allmänläkare. Samtidigt införs regleringar som riskerar att ytterligare försämra tillgången, då cirka 200 privata allmänläkare lägger ned sin verksamhet. Det rör sig om kompetenta läkare med stor erfarenhet och som redan i dag arbetar med god tillgänglighet och stor kontinuitet. Från ett patientperspektiv rör det sig om upp emot en halv miljon läkarbesök som inte kommer att bli av om dessa läkare försvinner.”

Vad syftar hon på? Jo, en enkät till medlemmarna med frågan vad de avser att göra om eller när lagen om läkarvårdsersättning upphör. Heinsoo har ju fått ett tilläggsuppdrag att utreda ett nytt ersättningssystem för privata vårdgivare. Kommer vederbörande läkare då att gå över till vårdvalssystem eller lägga ned sin verksamhet? Svaren var entydiga, herr talman. Endast 10 procent av de på taxan verksamma allmänläkarna avsåg att gå över i vårdvalssystem 2010. Om man längre fram inte kan få jobba kvar på taxan avser hela 55 procent att lägga ned sin verksamhet. Det är 21 procent av medlemmarna som kommer att välja en annan tjänstgöring som allmänläkare, och endast 24 procent, en fjärdedel, kan i detta läge tänka sig att gå över till vårdvalssystem.

Betänkandet *Ersättningsetablering för vissa privata vårdgivare m.m.* som riksdagen voterade om för en vecka sedan innebär att en läkare som köper en mottagning av en läkare på nationella taxan tvingas upp i respektive landstings vårdvalssystem. Den nationella taxan försvinner på så sätt till att börja med för allmänmedicinare och övriga organspecialister vartefter vårdval införes för respektive specialitet. Ett kan jag garantera, herr talman: Köparna lär inte stå på kö!

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Vårdval i
primärvården*

Zetterström skriver vidare: ”Särskilt tråkigt är det att man i förslagen inte heller har beaktat de allmänläkare som subspecialiserat sig och driver profilerade mottagningar med inriktning på bland annat smärtbehandling och ortopedisk medicin. Dessa läkare har ringa möjlighet att ingå i ett vårdvalssystem och kommer att bli tvungna att lägga ned sina mottagningar. Vart ska deras patienter vända sig? Vad som nu sker är ett stort resursslöseri. Har Sverige råd att tappa alla dessa allmänläkare?”

Det här, herr talman, är en röst från verkligheten. Det är den verklighet som nu ca 1 000 läkare, alla specialiteter inräknade, på nationella taxan lever i. Man behöver inte vara mycket av en vän av ordning för att ställa sig frågan: Har Sverige verkligen råd att tappa denna kader av kompetenta läkare? Märk väl att gruppen har tillsammans ca 300 000 enskilda individer. Patienter har valt denna form därför att den kan erbjuda god tillgänglighet, gott bemötande, extrem kontinuitet och kvalitet. Dessutom är den kostnadseffektiv, Göran Hägglund – jag får prata till honom ändå. Han kanske lyssnar.

Hur var det nu igen med mångfalden? Förra veckan stod ni i alliansen här och pratade er varma för mångfalden, samtidigt som ni sänkte nationella taxan. Hur är er kontakt med verkligheten? Har ni koll på den? Ni säger att vi inte kan ha mer än en ersättningsform för allmänmedicinare. Men det har ju fungerat i 20 år. Det är väl tecken på en mångfald som fungerar om något, det vill säga att kunna erbjuda patienterna olika vårdgivare som efter sina förutsättningar kan ge en optimal vård. Små vårdgivare har självklart en större flexibilitet i verksamheten med korta snabba beslutsvägar och kan anpassa sig med sin tillgänglighet beroende på sjukdomspanoramat i befolkningen. Detta är ett exempel på mångfald, herr talman, och ett optimalt användande av resurser, Göran Hägglund.

Chatrine Pålsson Ahlgren sade i förra veckans debatt – hon har lämnat salen: Vi menar allvar med att framtidens sjukvård måste präglas av mångfald. Vidare sade hon – lyssna nu: Ni som jobbar i en annan organisation än landstinget behövs. Vidare sade hon: För patienternas del spelar det faktiskt ingen roll vem som betalar lönen. Det är kvalitet, bemötande och tillgänglighet som avgör om man känner sig trygg i vården. Chatrine Pålsson Ahlgren har sagt mycket i dagens debatt om valfrihet, men jag ska inte förlänga mitt anförande mitt anförande med det, herr talman.

Tobias Krantz sade i förra veckan: Ert arbete uppskattas. Ert arbete är välkommet. Han riktade sig till oppositionen och sade: Varför är det så viktigt att attackera just de här läkarna och sjukgymnasterna?

Kenneth Johansson sade: Vi menar allvar med att en mångfald av vårdgivare inom den offentligt finansierade vården leder till förbättrad tillgänglighet och till ökad valfrihet för medborgarna.

I stort sett i samma andetag tar han tillbaka det och säger: Vår uppfattning är att två allmänläkare som har liknande verksamhet inte bör ha ersättning från olika system. Därför får man inte ta över en mottagning om man har rätt att ingå i landstingens vårdval.

Så var det med den mångfalden, herr talman. Tobias Krantz, lyssna nu. Så här uttryckte Henry Ford det om T-forden: Den får ha vilken färg som helst bara den är svart. Repetition är ju kunskapens moder, eller hur, herr talman.

Vad som är iögonfallande med dessa uttalanden är att tanke och handling inte går ihop. Det brukar ju vara så att när man blir partipiskad

att inta en speciell ståndpunkt som man inte tycker är rätt kommer man förr eller senare att återfalla till den egna åsikten. Försvarsmekanismer som bortträngning, förnekande och projicering är bra att använda, men de håller inte helt som vi ser här. Mer motsägelsefulla uttalanden får man leta efter.

Även om Göran inte är här kan jag inte låta bli att citera ur en intervju med Göran Hägglund i Läkartidningen nr 1–2 2009 under rubriken ”Jag ser mig som en schweizisk fickkniv.” Apropå mångfald och vårdval säger Göran Hägglund: Vi vill ha många aktörer. Vi vill gå från ett system där det finns en arbetsgivare till att det ska finnas flera att välja mellan.

Men snälla Göran Hägglund, varför då i himmelens namn ta livet av nationella taxan? Vill du vara snäll och svara på det innan du går härifrån – den meningen var ju överflödig.

Göran Hägglund säger vidare i fråga om utvärdering att det bästa sättet att mäta är att patienter strömmar till och att patienter får vård av hög kvalitet så att man vill komma tillbaka. Han är klok, Göran Hägglund.

Varför tror du att läkare på den ännu existerande nationella taxan har ca 300 000 enskilda patienter? Varför, Göran Hägglund, inte använda sig av denna väletablerade, väldokumenterade, kostnadseffektiva grupp av läkare i ett skede när sjukvården står inför ett omfattande experiment? Än så länge är det ju ett experiment. Det är olika experiment som rent av kan bli inte mindre än 20 stycken – om ni inte lyssnar på professionen förstås. Men, med facit i hand, varför skulle ni göra det?

För den nyfikne, herr talman: Vad menar Göran Hägglund med att han är som en schweizisk fickkniv? Jo, han är rätt allround, vilket han tror är kännetecknande för många inom politiken som ett svar på vilken annan ministerpost han skulle kunna tänka sig. Min fråga, Göran Hägglund, är – lyssna nu var du än är: Är du så pass allround, ödmjuk, storsint och prestigelös att du kan ändra på ett beslut, komma med en tilläggsproposition och stå upp för valfrihet, som jag förutsätter att du skattar högt, och ge en köpare av en läkarmottagning på nationella taxan valmöjligheten – valfriheten – att fortsätta verksamheten i säljarens anda eller gå upp i respektive landstings vårdvalssystem? Vem har du som socialminister störst lojalitet mot, 300 000 patienter eller Sveriges Kommuner och Landsting? Ni ledamöter i utskottet – det är väl bara Magdalena kvar här: Är er lojalitet bara riktad till socialministern?

Grundtanken med vårdval, herr talman, att pengarna följer patienten, är naturligtvis bra. Det har jag tyckt länge och sett och ser som en självklarhet. När nu ett så stort och viktigt projekt sjösätts för sjukvården, varför inte göra det riktigt från början? Utvärdera befintliga vårdval och ta godbitarna från vart och ett av systemen och gör en optimal variant med en och annan regional touch. Det är seriöst, tycker jag. Läkarförbundet har, som sagt, tagit initiativet därvidlag. Skrota inte, på resans gång, verksamheter som fungerar och är efterfrågade.

Det finns 1 500–2 000 specialister i allmänmedicin som inte arbetar i primärvården. Det är en enorm reserv som, med ett bevarande av nationella taxan, skulle kunna förmås att pröva på att som egna företagare – entreprenörer, Kenneth Johansson – jobba i primärvården.

Har vi råd att låta bli denna möjlighet? Tänk vilket komplement det är till vårdvalet med valfrihet och mångfald för patienterna i slutändan.

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Vårdval i
primärvården*

Fortsatt minskning av nyblivna allmänläkare, kunde man läsa i Dagens Medicin i går. Det stod vidare: Kurvan fortsatt brant nedåt sedan 2006.

Vi har redan en brist som det är, så det här är jättetråkigt, säger ordföranden i Svensk förening för allmänmedicin, Annika Englund-Grönberg.

Riksdagen fattade beslut 2002 att skjuta till extra pengar för att det 2008 skulle finnas ungefär 6 000 allmänläkare. Siffrorna för 2008 är inte klara än men hamnar tyvärr på ca 5 100 allmänläkare, säger Barbro Emriksdotter på SKL.

Tror du inte, Göran Hägglund, att vi behöver ta vara på varje allmänläkare som finns? Ett råd, Göran Hägglund: Kratta manegen för mångfald.

Betänkandet innehåller också att kravet att den fasta läkarkontakten i primärvården ska vara specialist i allmänmedicin tas bort. Detta är ett olyckligt förslag. Självfallet ska annan specialist kunna dubbelspecialisera sig, men då följa den ordinarie utbildningsgången. Bristen på allmänläkare får inte lösas med avkall på kunskap och kompetens. Patienterna förväntar sig detta. Förvisso brukar jag säga i mina svåra stunder som allmänläkare att jag skulle vilja vara hjärnkirurg eller något annat smalt, för det är ett tufft jobb. Att man nu med ett pennstreck tar bort den specialiteten är förvånande.

Självklart kan det finnas andra specialister på en vårdenhets, men det ska då vara öppet och klart om inriktningen för patienten och inte något annat.

Herr talman! Det här betänkandet är djupt involverat i förra veckans betänkande om ersättning för vissa privata vårdgivare med mera. Jag kan utan överdrift lugnt säga att det definitivt är spiken i kistan för allmänmedicinare på nationella taxan. Jag har ställt flera frågor och främst till Göran Hägglund och hade hoppats på svar. Men det kanske är som ledaren i veckans Dagens Medicin skriver att privatpraktikerna har svikits av sina vänner. Med sådana vänner, herr talman, behöver man inga fiender.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

12 § Ytterligare åtgärder mot ordningsstörningar vid idrottsarrangemang

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU18
Ytterligare åtgärder mot ordningsstörningar vid idrottsarrangemang
(prop. 2008/09:78).

Anf. 106 CHRISTER ADELSBO (s):

Herr talman! Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse. Med sin demokratiska uppbyggnad, sitt breda engagemang och sina ideella ledarkrafter är den en mycket stor tillgång för samhället.

Fotbollen är en betydelsefull del i den svenska idrottsrörelsen. Med över 3 000 föreningar fyller fotbollen en viktig funktion för många människor, både som utövare och som åskådare. Därför är det viktigt att

värna om fotbollen som sport och som ett nöje som ska vara tillgängligt för alla.

Huliganismen är ett gissel för svensk fotboll. Våldsamma upplopp där ibland hundratals så kallade fotbollshuliganer drabbar samman är något som förstör för idrotten. Det är dock viktigt att fotbollssupportrar inte blandas ihop med de våldsverkare som enbart förstör för fotbollen och, inte minst, för de föreningar som de påstår sig stödja.

Den 1 juli 2005 infördes en lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang. Det var en viktig markering för att visa att våld och huliganism inte är acceptabelt. Den nya lagen har fungerat, men tyvärr bara delvis. Det visade sig tidigt genom flera händelser, främst inom herrfotbollen, att det krävdes ännu kraftfullare verktyg för att stävja och förebygga huliganism.

Regeringen har hittills stått påfallande passiv, och nu när regeringen äntligen har pressat fram ett förslag som ska motverka idrottsvåldet är det både otillräckligt och saknar viktiga rättssäkerhetsaspekter. Därför har Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet fem gemensamma reservationer i detta betänkande, vilka jag tänker kommentera kort.

Jag vill också redan nu säga att jag självklart står bakom samtliga reservationer men för att inte reta upp kammaren nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 1.

Herr talman! Förutom att höja arenasäkerheten genom förbättringar vid in- och utpassage bör en så kallad anmälningsplikt införas på polisstationer för personer dömda för våldsbrott eller ordningsstörningar samt för personer med tillträdesförbud. En sådan ordning skulle enligt vår uppfattning innebära större möjligheter att hålla kända bråkmakare borta såväl från arenor som från bråk utanför arenorna.

Åtgärderna måste självklart kringgärdas med största rättssäkerhet och begränsas så att den enskildes rörelsefrihet inte inskränks mer än nödvändigt. Anmälningsplikten är ett redskap som efterfrågas av såväl klubbar som fotbollsförbund och som därför borde prövas. Eftersom metoden är ingripande och ny bör en sådan lag med anmälningsplikt tidsbegränsas och givetvis utvärderas.

I betänkandet behandlas även en motion från två moderata ledamöter från kulturutskottet. I den tar man också upp införandet av anmälningsplikt på polisstation för huliganer under matchdag. Men trots detta väljer majoriteten att bortse från detta och avstyrker helt förslaget.

Regeringens förslag innebär att en åklagare ges möjlighet att fatta beslut om att tillträdesförbud ska gälla tills vidare. Detta tycker vi är helt okej. Samtidigt ställer förslaget höga krav på rättssäkerheten. Ett tillsvidarebeslut kan gälla i fyra veckor. Den genomsnittliga handläggningstiden för tillträdesförbud är hela 46 dagar. Om skälen för tillträdesförbud inte håller är det för sent att få rättelse. Vi menar att det är rimligt att få en ny prövning inom sju dagar från det att överklagandet har skett.

Regeringens förslag gör det också möjligt att döma den som springer in på spelplanen till sex månaders fängelse. Vi anser att det är viktigt att man skiljer på dem som är ute efter att bråka och dem som vill uttrycka sin glädje över att deras lag har vunnit. Det får inte vara så att supportrar som i ren glädje springer ut på planen efter matchen för att hylla sina spelare riskerar böter eller fängelse. Det borde vara tydligare skrivningar kring detta i betänkandet.

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Ytterligare åtgärder
mot ordnings-
störningar vid
idrottsarrangemang*

Herr talman! I regeringens lagförslag förs det också in ett förbud mot att inneha eller att använda pyrotekniska varor på en idrottsanläggning utan tillstånd av polismyndighet. Det anser vi i och för sig är bra, men det behövs även verktyg för att kunna ta de pyrotekniska varorna redan utanför arenan. Enligt vår mening bör det därför övervägas att införa ett förbud att inneha pyrotekniska varor också utanför en idrottsanläggning.

Sist men inte minst har vi alla frågor som har samband med kameraövervakning vid idrottsarenor. Det är frågor som inte är lösta i regeringens förslag.

Det är enligt vår uppfattning synnerligen viktigt att det går att identifiera dem som sätter i gång bråk och till exempel kastar farliga föremål mot planen. Den ökade kameraövervakningen väcker betydelsefulla frågor.

En fråga för idrottsorganisationernas del är om det övervakningsmaterial som behövs för prövning enligt lagen om tillträdesförbud ska sparas längre tid än en månad. Dessutom är det oklart om den personkrets som ges tillgång till bevarat material bör utvidgas i syfte att förhindra idrottsrelaterad brottslighet och ordningsstörningar i samband med idrottsarrangemang.

Regeringen hänvisar till en utredning som väntas bli klar om ett år. Efter remissbehandling och bearbetning på departementet närmar vi oss i bästa fall säsongen 2010 innan riksdagen kan få ett nytt förslag.

För lagstiftningens effektivitet och av rättssäkerhetsskäl är det enligt vår uppfattning inte bra att det tar så lång tid att utreda dessa viktiga frågor.

Herr talman! Även om jag tror och hoppas att regeringen hade goda avsikter med detta betänkande kan man tyvärr sammantaget påstå att den lagstiftning som regeringen föreslår ändå blir lite av ett slag i luften.

Men det finns fortfarande en chans att göra beslutet betydligt bättre. Det är bara för majoriteten att yrka bifall till de fem reservationerna.

Anf. 107 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! När vi i dag diskuterar betänkande 18 från justitieutskottet om ytterligare åtgärder mot ordningsstörningar vid idrottsarrangemang har jag ett antal frågor som jag skulle vilja lyfta fram.

Den första frågan gäller hur vi ser på idrotten i Sverige i dag. Denna fråga tenderar att bli aktuell vid de tillfällen då det händer någonting under match kring arenorna och inne på arenorna. Vi kommer ihåg de fruktansvärda scenerna då människor skadades och det var upplopp kring matcher utomlands. Det senaste tror jag var i Köpenhamn under en Europacupsmatch då medborgarna upplevde att deras stad brann.

Samtidigt vet vi som faktiskt har ett stort idrottsintresse och också är med och tittar på matcher och hejar fram våra lag att det är få saker som ger den glädje och den känsla av engagemang som ett idrottsevenemang kan göra. Det gäller under dessa tider då vi får besked om olika former av medaljer för svenskt vidkommande. Under skid-VM är det inte minst giltigt.

Men om vi tittar på hur majoriteten i utskottet hanterar de motioner som finns är det inte utan att jag undrar om man inte borde ha läst dem en extra gång. Vi kommer naturligtvis att få höra företrädare för majoriteten argumentera för varför man yrkar avslag på dessa motioner.

Men jag vill här lyfta fram några saker som jag faktiskt tycker att man borde ha tittat närmare på. En sådan sak är att Miljöpartiet tillsammans med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna vill att en så kallad anmälningsskyldighet införs på polisstationer för personer dömda för våldsbrott eller ordningsstörningar samt för personer med tillträdesförbud. Det finns en tanke bakom detta förslag, och den bygger på att vi faktiskt har prövat väldigt många andra åtgärder för att komma fram till ett resultat som kan vara nöjaktigt. Problemet med denna typ av situationer som vi har att hantera när det gäller just matcher är att det inte finns någon serie av lyckade insatser eller misslyckade arrangemang, utan det räcker med att en enda match eller en enda publik urartar. Skadorna blir nämligen så pass stora att vi har väldigt svårt att se vidden av hur det påverkar också i tid.

När man är på till exempel en fotbollsmatch och ser sig omkring finns det allihanda människor. Det finns barnfamiljer, ungdomsgång, äldre herrar med portfölj, tjejklubben och så vidare. Alla dessa samsas på arenan. Det finns kanske några personer som är där för ett helt annat syfte. En del personer upplever att matchdagen bara är en klimax för det som de har förberett sig för inför denna match i flera veckor. De kanske är ute och slåss på allmän plats. Sedan blir matchdagen det stora provet på hur man ska kunna hantera detta våld.

Vi skulle vilja att man prövar den metod som faktiskt har framförts som något som skulle kunna fungera för både klubbar och för fotbollsförbund. Detta är relativt ingripande. Vi från Miljöpartiets sida tycker att det finns en balansgång här när det gäller att inte vara alltför ingripande men samtidigt komma fram till en möjlig lösning och att skilja de personer som är där för att titta på fotboll från dem som inte är där för att titta på fotboll utan faktiskt för att slåss eller orsaka ordningsstörning och att man under en tidsbegränsad period och efter en utvärdering faktiskt ska komma fram till om detta kan fungera.

Alla andra åtgärder i sammanhanget har visat sig vara tandlösa. Därför säger vi att man från majoritetens sida bör bejaka nämnda prövsperiod. Svaret kommer, som sagt, att utvecklas från företrädare för majoriteten. I betänkandet är svaret väldigt kort, kanske väl kort. Det är bara några meningar, så jag ser fram emot att få höra förklaringar här.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

I detta anförande instämde Jan Lindholm (mp).

Anf. 108 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Jag älskar fotboll! Jag är en hängiven supporter, ibland nästan på gränsen till fanatisk supporter. Som skåning är valet av lag självklart. I många år har jag, så ofta jag kunnat, varit på ståplatsläktaren på Malmös stadion och sjungit, skrikit, lidit och jublat. När man står där och lever sig in i matchen svallar känslorna. Det är svårt att hålla tillbaka dem. Det är lätt hänt att man skriker saker som man aldrig skulle skrika utanför en fotbollsarena. Så har även jag gjort.

Men steget från att vara upprörd eller arg till att kasta saker mot domaren eller att försöka springa in på planen och sparka ned domaren måste vara mycket långt. För de allra flesta av oss supportrar är också det

steget långt. Vi skulle aldrig använda våld. Tyvärr finns det de som inte vill eller inte kan hantera sina känslor. Dagens lagstiftningsförslag möter framför allt de problem som supportrar skapar när de inte kan hantera sina känslor.

Jag är inte helt säker på att de förslag vi i dag lägger fram kommer att innebära att det bara blir lugn och ro på våra arenor. Men jag tror faktiskt inte att det här är hela lösningen. Däremot är jag hundraprocentigt säker på att någonting måste göras.

Det som hände inom svensk fotboll förra säsongen – till exempel att ett bombrör kastades mot motståndarnas målvakt, att raketer sköts inne på läktaren och att personer sprang in på planen och kastade in saker på planen – är inte acceptabelt. Det förstör för hela Fotbollssverige.

Tyvärr behöver vi inte gå tillbaka till allsvenskan förra året. Det räcker att se vad som hände i går under den allsvenska ishockeymatchen. Med två minuter kvar på Hovet gjorde Leksand 4–3 mot AIK. En så kallad supporter kastade in ett glas på isen så matchen kunde inte slutföras utan att det först spolades om. Självklart ska sådant vara olagligt och kunna bestraffas.

I höstas hade jag tänkt ta med min son till Söderstadion för att se Malmö FF på bortaplan mot Hammarby, men jag vågade inte. Jag trodde inte att sonen på något sätt skulle bli skadad eller så. Det fungerar inte riktigt så om man håller sig ifrån de värsta områdena. Jag ville helt enkelt inte att han skulle se hur unga eller vuxna människor slåss eller betar sig på ett helt oacceptabelt sätt. Jag vill inte att sonen ska få den bilden av fotbollen. Fotboll ska vara gemenskap och glädje, inte oro och rädsla.

Herr talman! Enligt det förslag som vi i dag ska fatta beslut om kommer tillträdesförbudet vid idrottsarrangemang att utökas. Som det är nu får den arrangerande klubben och det specialidrottsförbund som klubben tillhör göra en anmälan om tillträdesförbud. Nu utökas detta så att även polisen kan göra en sådan anmälan. Dessutom utökas tillträdesförbudet så att åklagare får möjlighet att besluta om interimistiskt tillträdesförbud.

Jag är fullt medveten om att det finns kritik mot detta, inte minst från supporterföreningar. Samtidigt finns det remissinstanser som tycker att vi borde ha gått längre, att det blir för tidsödande när det ska krävas åklagarbeslut och att polisen själv borde ha den här möjligheten. Men som lagstiftare måste vi väga olika värden och mål mot varandra. I det här fallet har vi stannat vid att det snabbt måste kunna beslutas om ett tillträdesförbud men att åklagares beslut ska krävas. Det ska inte vara en fråga enbart för polisen som kanske befinner sig i en kaosartad situation utanför arenan.

Vi gör också förändringar i ordningslagen med speciella regler för idrottsarrangemang. Det blir olagligt och förenat med straffansvar att ta med sig till exempel bengaliska eldar och andra pyrotekniska varor in på arenan om man inte har tillstånd till det. Jag är en av dem som kan tycka att det är vackert och stämningsfullt med bengaliska eldar inför en match, men det ska givetvis ske i ordnade former. Enstaka personer ska inte ta med sig de här varorna för att mitt bland alla människor tända dem. Jag skulle vilja säga att det är en ren tillfällighet att inte fler redan blivit brännskadade.

I ordningslagen tas det också in regler om förbud mot att kasta in saker på planen och förbud mot att obehörigen springa in på planen. Kring dessa förbud har det funnits en del missförstånd. Här kommer det inte att handla om ett ringa fall. Om jag knycklar ihop det himmelsblå papperet efter tifot och kastar in papperet på löparbanan innan matchen börjar kommer jag inte att bli dömd för att ha kastat in någonting, utan då handlar det verkligen om ett ringa fall. Om firande supportrar hoppar in och kramar om sina spelare när matchen är slut och det allsvenska guldet är bärgat är också det att anse som ett ringa fall. Vid ringa överträdelser ska det alltså inte dömas till ansvar.

Herr talman! Som lagstiftare måste man göra avvägningar. I det här fallet har vi å ena sidan till exempel Svenska Fotbollförbundet som tycker att vi ska gå längre och å andra sidan supporterföreningar som inte alls vill att föreslagna åtgärder ska genomföras.

Det går inte säga att dagens beslut kommer att lösa alla problem. Det kommer att finnas anledning att följa upp hur den nya lagen används och om den leder till ett lugnare läktarklimat så att även vi barnfamiljer kan gå på matcher, speciellt på matcher mellan storstadsklubbarna – matcher där det ju varit problem. Det är också viktigt att följa upp hur det interimistiska tillträdesförbudet används så att det inte missbrukas.

Man måste också komma ihåg att det inte bara är lagändringar som ska vara lösningen på den här situationen. Jag tror att samarbetet mellan polisen – ofta finns det speciella supporterpolis – och supporterföreningarna är väldigt viktigt. Det är också viktigt att se över till exempel tidpunkten för matcherna, speciellt för de så kallade högriskmatcherna. Alkoholservering på arenan är en annan faktor.

Från oppositionen har vi fått höra att man vill ha ännu hårdare tag mot supportrarna. Man föreslår till exempel anmälningsplikt och mer kameraövervakning. Dessa ytterligare integritetskränkningar är jag för närvarande inte beredd att acceptera. Jag vill först se vad dagens lagändringar leder till och vad klubbarna och polisen tillsammans kan göra.

Förhoppningsvis går vi mot en situation där det är mer ordning på läktarna och mot en lugnare allsvensk säsong, med början den 4 april då mesta mästartarna startar resan mot ännu ett guld. Då har den nya lagstiftningen precis trätt i kraft.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 109 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Ja, fotbollen har vi gemensamt – dessbättre också samma lag, Johan. Det är bra att vi i alla fall har någonting gemensamt.

Johan, du var inne på detta med firande supportrar och sådant. Det är svårt att hitta någon skrivning om det. När det gäller förbudet mot obehörigt beträdande av spelplanen har vi här anfört att detta betydligt bättre borde klargöras i betänkandet. Om supportrar som i ren glädje springer in på arenan för att hylla sina spelare får det inte på något sätt råda några tveksamheter. Men svaret i betänkandet är ganska luddigt. Bland annat står det så här:

”När det gäller omfattningen av det straffbara området kan det finnas situationer då ett beträdande i och för sig är obehörigt men det framstår som stötande att döma till ansvar enligt den föreslagna straffbestämmel-

sen. Med hänsyn härtill bör enligt regeringens mening förbudet att obehörigen beträda spelområdet förenas med en bestämmelse som föreskriver att ringa överträdelser av förbudet inte ska föranleda ansvar." Det låter bra.

Men man säger också: "Publiken kan däremot normalt inte åberopa någon lag, rätt, sedvana eller medgivande grundad rättighet att beträda spelplanen eller angränsande områden." Det känns förvirrande.

Hade det inte varit lättare att göra det tydligt? Egentligen tycker vi samma sak, så varför inte kunna gå med på ett sådant förslag och göra tydliga skrivningar?

Anf. 110 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! I själva lagtexten står det att i ringa fall ska det inte dömas till ansvar, men domstolarna, när de ska tolka vad som är ett ringa fall, använder propositionen och betänkandet som förarbeten. I propositionen står det att beträdande av spelplanen visserligen kan vara obehörigt. Men om det inte stör tävlingen eller i övrigt inte innebär någon fara för säkerheten eller tryggheten på idrottsanläggningen, till exempel om åskådarna efter en tävling kortvarigt beträder spelområdet, ska det alltså ses som ringa fall.

När vi stiftar lagar är det ofta så att man i själva lagtexten inte säger exakt vad som ska gälla. Förarbetena används för att tolka lagstiftningen, och självklart är det domstolarna som sätter prejudikat och bestämmer vad som ska gälla. Skulle någon MFF-supporter som springer ut på planen och jublar efter senaste SM-guldet bli dömd för att ha beträtt spelplanen är jag givetvis beredd att ändra lagstiftningen, men så är det inte tänkt enligt förarbetena.

Anf. 111 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Jag både hör och ser på dig att du egentligen tycker likadant som vi. Men som vanligt i den här salen kan vi inte hålla med varandra, utan vi måste säga nej till varandras förslag. Men jag hör att du egentligen delar vår uppfattning att det givetvis borde ha funnits tydligare skrivningar i dessa frågor.

En annan sak gäller pyrotekniska varor. Vi har föreslagit att det skulle behövas verktyg för att beslagta de pyrotekniska varorna redan utanför arenan. Det har också sagts från flera remissinstanser att det självfallet borde vara så.

I utskottets svar säger man: Att utsträcka förbudet att inneha pyrotekniska varor till att också gälla utanför idrottsanläggningen skulle dock föra för långt och skapa svåra gränsdragningsituationer. Vad menar man egentligen med detta? Vad då för långt, och vilka svåra gränsdragningsituationer talar ni om här?

Anf. 112 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! För att svara väldigt klart handlar det om: Vad är utanför arenan? Hur långt bort är utanför arenan? Dessutom måste det bevisas att man hade tänkt ta dem med in på arenan, och det kanske inte är det allra lättaste. Utanför arenan finns det alltid, åtminstone vid allsvenskans matcher, en kontroll. Jag tror inte att vanliga människor som ska titta på

fotboll gömmer pyrotekniska varor i kläderna eller i väskan. Dessutom skulle de upptäckas av dem som kontrollerar innan man går in.

När det väl har kommit in till exempel bengaliska eldar tror jag att de är insmugglade på helt andra sätt. Problemet är de som använder dem inne på arenan. Det är viktigt att ta itu med detta. Det är rent av farligt. Jag har själv stått i närheten av en person som rätt som det var tände en bengalisk eld. Jag kan säga att det är väldigt varmt i närheten av en sådan. Är det långt in på säsongen kanske man har en tjock jacka på sig som är ganska lättantändlig. Det är ren tur att inte fler har blivit skadade. Även om det kan vara vackert är det viktigt att förbjuda att det tänds bengaliska eldar inne på arenan. Möjligheten kommer att finnas kvar att få tillstånd att ha sådana saker till exempel inför matchderby. Det tycker jag kan vara trevligt.

Anf. 113 ANDERS HANSSON (m):

Herr talman! Jag är den tredje skåningen i rad som är uppe. Jag får lov att inleda med att säga att vi har tre lag att välja på i Skåne. Jag håller på det sydligaste, TFF, i stället.

Det här betänkandet är efterlängtat både av alla de idrottsklubbar runt om i Sverige som drabbats av huliganism och skadegörelse och även av vanligt folk som vill gå och heja fram hemmalag till seger en onsdag eller en lördag eftermiddag.

Bråk, slagsmål och skadegörelse har tyvärr varit ett inslag vid idrottsarrangemang under en längre tid. Ett fåtal personer beger sig till arrangemangen, inte för att titta på fotboll utan för att i sitt lags namn – utan en tanke på vad det innebär för de personer som drabbas eller vilka följer det blir för ens egen och motståndarnas idrottsklubb – härja fritt och misshandla och förstöra upplevelsen för så många oskyldiga åskådare som möjligt. Detta agerande är oacceptabelt, och i och med detta betänkande går regeringen till motoffensiv mot dessa så kallade huliganer.

I tidigare lagstiftning som tillkom år 2005 kunde endast idrottsklubbarna själva initiera en fråga om tillträdesförbud. Efter inkommen ansökan skulle åklagaren med hjälp av polisen delge den som tillträdesförbudet skulle beröra och låta denne komma till tals. Först därefter kunde åklagaren fatta beslut om ett eventuellt tillträdesförbud.

Detta var en synnerligen tidskrävande och krånglig hantering, som därmed tyvärr gjorde lagstiftningen verkningslös. I det förslag som regeringen nu lägger fram görs åtskilliga förbättringar och förenklingar för att man ska kunna agera mycket mer effektivt.

Det nya förslaget innebär att inte endast idrottsklubbar kan initiera en ansökan om tillträdesförbud, utan nu får även polisen möjlighet att göra det. Polisen kan på plats identifiera kända huliganer och därefter kontakta åklagaren till exempel via telefon. Åklagaren kan därefter direkt till polisen meddela att ett interimistiskt beslut har fattats om tillträdesförbud för den berörde personen. Därmed kan den berörde nekas tillträde till arrangemanget.

Det ställs självfallet krav på när ett tillträdesförbud kan komma i fråga. För att kunna meddela ett tillträdesförbud krävs det att det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att personen i fråga kommer att begå brott under arrangemanget och att brottet är ägnat att

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Ytterligare åtgärder
mot ordnings-
störningar vid
idrottsarrangemang*

störa ordningen eller säkerheten på plats. Vid bedömningen beaktas också särskilt om personen tidigare begått sådana brott under eller i anslutning till ett idrottsarrangemang.

I betänkandet ges, som jag var inne på tidigare, också polisen den ytterst viktiga möjligheten att ta med personer till förhör om de stör ordningen och säkerheten vid idrottsarrangemanget om dessa kan bli föremål för tillträdesförbud.

Det har framförts önskemål om att införa anmälningsplikt på våra polisstationer för de personer som är kända huliganer. Syftet med anmälningsplikten är gott, men behovet av detta uppkom egentligen för att tidigare lagstiftning från 2005 inte fungerade. Då detta lagförslag ger polisen möjlighet att snabbt ansöka om och utfärda tillträdesförbud för kända huliganer, eller till och med ta med dem till förhör vid misstanke om risk att de kommer att störa ordningen och säkerheten vid arenan, vore införandet av en anmälningsplikt att lägga kaka på kaka. Syftet är gott, men i nuläget tycker vi inte att vi behöver det. Vi ska först se hur detta ter sig.

Bra lagstiftning till trots kan alla huliganer tyvärr inte motas redan i grind. En del kommer att komma in på arenorna och kan där fortsätta att förstöra arrangemangen. Fyrverkeripjäser eller bengaliska eldar brukar tyvärr finna sin väg till läktarna. För att stävja detta införs även straffsanktionerade förbud mot att inneha eller använda pyrotekniska varor vid idrottsarrangemangen.

Oppositionen har föreslagit att pyrotekniska varor ska förbjudas även utanför idrottsanläggningarna. Jag är ingen försvarare av fyrverkerier som sådana, men jag kan se framför mig mycket svåra gränsdragnings-situationer där polisen måste beslagta fyrverkeripjäser från alla som råkar befinna sig utanför arenan. Att beslagta fyrverkeripjäser från en person som ämnar ta med dem in på ett arrangemang är en sak, men det krävs mycket för att beslagta sådana från människor utanför arenan och påvisa ett uppsåt.

I ordningslagen, 3 kap. 7 §, återfinns också regler om fyrverkerier i vilka det framgår att man måste ha tillstånd för att få använda varorna. Inget förhindrar en polis att ur denna synvinkel beslagta fyrverkerier som uppenbarligen kommer att användas utan tillstånd.

Herr talman! Med det nya lagförslaget blir det heller inte tillåtet att obehörigen beträda en spelplan eller motsvarande under ett arrangemang.

Många av oss minns Sveriges ganska underliga 3–0-seger mot Danmark för några år sedan. En dansk supporter sprang in på planen och gav sig på domaren. Ställningen var 3–3, men Sverige tilldömdes då seger med 3–0 på grund av tilltaget. Det här säger jag inte för att vi ska tillåta folk att springa in på planen för att vi ska vinna fler matcher.

Medvetet har det dock i betänkandet införts regler om att ringa brott mot denna regel inte ska föranleda något ansvar. Om till exempel TFF skulle vinna SM-guld må det vara befogat att under en kortare tid springa in på planen och hylla sitt lag. Krav finns självfallet på att detta inte får störa matchen eller tävlingen eller på annat sätt stör ordningen och tryggheten på arenan. Här får man beakta samtliga relevanta omständigheter i det enskilda fallet.

Det blir heller inte tillåtet att kasta in föremål på planen eller motsvarande om det inte är befogat med hänsyn till idrottsevenemangets genomförande. Genom åren har det tyvärr inträffat att spelare, domare, målvak-

ter blivit skadade av, som min allianskollega Johan Linander sagt tidigare, alltifrån bomber till mynt och flaskor.

Ansvar för att upprätthålla ordningen kring ett evenemang faller självfallet inte endast på polisen. Idrottsklubbarna måste göra vad de kan för att stävja huliganismen.

Brottsförebyggandet rådet presenterade i september 2008 ett antal förslag på vad regeringen och klubbarna själva bör göra på kort respektive lång sikt. Bland de kortsiktiga åtgärderna återfinns att noggrannare visitera åskådare, att stävja påtaglig onykterhet och att förlägga högriskmatcher vid lunchtid på helger.

De långsiktiga åtgärderna som föreslogs var bland annat att genomföra en översyn av de olika arenorna i syfte att öka säkerheten och komforten, bättre utbildning av ordningsvakter och att ge poliser ökad kunskap om hur de ska hantera folkmassor och de så kallade firmorna.

Arbetet är således i gång i en god dialog. Och detta arbete underlättas mycket av den förbättring av lagstiftningen om tillträdesförbud som regeringen lägger fram i dag.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till betänkandets förslag till beslut och avslag på reservationerna.

I detta anförande instämde Helena Bouveng (m).

Anf. 114 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Anmälningsskyldighet till polisen i samband med matchdagar är som sagt ett redskap som efterfrågas av såväl klubbar som fotbollförbund. Det är också något som man med framgång har prövat och använt i England och som vi absolut inte borde vara rädda för att prova även i Sverige. Det är också något som tagits upp, som jag nämnde i mitt anförande, i en motion, även av två moderata kulturutskottsledamöter vilka lite har hand om idrottsfrågorna där. De har säkert stött på de här problemen och av den anledningen också skrivit en motion i frågan.

Då måste man fråga varför ni i majoriteten inte har lyssnat och tagit del av det, för jag hör på Johan Linander och också på dig att ni egentligen tycker samma sak i de här frågorna. Vad är det egentligen som gör att ni inte vågar prova det här när det är många som faktiskt efterfrågar det? Du sade i ditt anförande här att det är kaka på kaka. Kan du förtydliga vad du menar med det?

Anf. 115 ANDERS HANSSON (m) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare i mitt anförande uppkom behovet av en anmälningsskyldighet egentligen av att 2005 års lag var tandlös. Det var för krångligt för idrottsklubbarna att ansöka om tillträdesförbud hos åklagaren. Åklagaren skulle först delge den som berördes av tillträdesförbudet. Därefter skulle den som utsattes för tillträdesförbudet få tillfälle att yttra sig. Först därefter kunde man besluta om ett tillträdesförbud. Därför var det många som sade att vi behövde en anmälningsskyldighet för att få bort de här personerna.

Skillnaden är att med den lag som kommer nu blir det möjligt att på ett mycket enklare sätt, genom ett telefonsamtal, få ett interimistiskt beslut från åklagaren. Polisen har också möjlighet att ta personer direkt på plats till förhör om de kan vara föremål för tillträdesförbud.

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Ytterligare åtgärder
mot ordnings-
störningar vid
idrottsarrangemang*

Syftet är gott med anmälningsplikten, men med de åtgärder som vi föreslår i detta förslag tror jag inte att vi kommer att behöva en anmälningsplikt. Det är min förhoppning.

Sedan får vi väl titta vidare på hur det ska bli om det visar sig att de åtgärder som föreslås inte skulle vara tillräckliga. Men de åtgärder vi föreslår är ett väldigt stort steg på vägen.

Det är just därför som jag menar att detta blir kaka på kaka. Om personer som fått tillträdesförbud inte får lov att gå in på själva arenan och till och med kan komma att bli föremål för ett förhör av polisen, finns det ingen anledning att få dem att anmäla sig på en polisstation.

Anf. 116 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Jag hör vad Anders Hansson säger, men jag måste erkänna att jag inte blir klokare för det. Det står i ert ställningstagande att den föreslagna möjligheten till tillsvidarebeslut om tillträdesförbud och skyldigheten att på tillsägelse av polisman följa med på förhör bör förbättra dessa förutsättningar. Det är också ungefär vad du pratar om här. Men på vilket sätt menar ni egentligen att detta skulle kunna jämföras med en eventuell plikt att anmäla sig hos polisen i samband med en match? Jag har svårt att se det, för det ena tar inte ut det andra. Jag har väldigt svårt att se det som att det är kaka på kaka.

Du nämnde, precis som Johan Linander, att det är en ringa förseelse om man springer in på en plan och så vidare. Det står ingenstans. Vi har samma uppfattning – Johan, du och jag – att i de här fallen ska det bli inte tal om böter och fängelse. Men varför då inte ha det förtydligt i betänkandet, om vi nu tycker likadant?

Anf. 117 ANDERS HANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag har egentligen precis samma svar som min kollega Johan Linander. Det står i den tidigare propositionen just om det som vi nu berör, nämligen rätten att beträda spelplan. Det står tydligt att om man med ringa ansvar råkar gå in på planen medför det ingen straffskyldighet. Därför är det ganska underligt om man inte tar hänsyn till de förarbeten som är gjorda till lagförslaget. Där står klart och tydligt att vid ringa ansvar döms inget straff ut.

Skulle det nu vara så att TFF vinner SM-guld – naturligtvis beaktar man samtliga relevanta omständigheter i det enskilda fallet – vågar jag påstå att man kan springa in på planen med glatt mod, för det kommer att vara ett ringa fall och det kommer inte att utdömas något straff.

Anf. 118 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Inför de här tre skånska fotbollsentusiasterna måste jag göra en personlig bekännelse. Jag går aldrig på fotbollsmatcher, så jag har inte upplevt huliganismen där. Däremot har jag gått på en och annan gymnastikuppvisning med flickor, och där förekommer ingen huliganism kan jag bekräfta. Man kan ju göra en liten reflexion över varför det är på det sättet.

Jag brukar följa damfotbollen och tycker att det är lite spännande att läsa om den. Jag vet inte om det förekommer huliganism också i samband med damfotboll. Jag tror inte det och har aldrig hört talas om det.

Huliganismen är ett stort problem, därför att den skadar enskilda och samhället. Och naturligtvis får en hel del av oss som inte går på matcher en väldigt negativ uppfattning om idrotten.

Idrotten spelar en viktig roll i samhället. Det är omvittnat vilken betydelse den har. Därför måste alla åtgärder sättas in från samhällets myndigheter för att bekämpa huliganism. Här måste föreningarna och samhället arbeta tillsammans.

Man kan dock inte komma åt det bara genom polisiära insatser. Jag tycker kanske att de tidigare inläggen kretsade mycket kring det polisiära. Det sociala är också mycket viktigt. Därför finns det möjlighet till samverkan mellan idrottsföreningar och företrädare för det offentliga samhället. Man kan på så sätt bygga upp mekanismer som hindrar att ungdomar dras in i huliganism.

Jag vill nämna det som kallas Fotbollsalliansen. Det är en uppsökande verksamhet som är ett samarbete mellan Fryshuset och de tre stora Stockholmsklubbarna AIK, Hammarby och Djurgården. Spelare går ut i högstadieskolor och påverkar ungdomar att välja ett mer positivt förhållningssätt till supporterskapet.

Det är också viktigt att samhället erbjuder möjligheter att komma ur den destruktiva verksamhet som det innebär att vara huligan. Man kan göra det genom att samhället till exempel erbjuder mentorskap, bidrar med arbetssökande, vidareutbildning och drogavvänjning. Målsättningen måste vara att de personer som hamnat i detta ska få en möjlighet att ta sig ur det.

Jag tror personligen att många av huliganerna är sådana ungdomar som ännu inte har fått in en fot på arbetsmarknaden. För dem ersätter huliganismen det engagemang som man skulle kunna ha i ett arbete. Därför är det viktigt att regeringens jobbpolitik får fäste också i utanförskapsområdena.

Folkpartiet välkomnar att alliansregeringen har tagit steg för att stärka möjligheten att utfärda tillträdesförbud för huliganer vid arenorna. Vi ställer givetvis också upp på förslagen vad gäller säkerheten. Att det ska bli lagstadgat förbud att hantera pyrotekniska varor, alltså ha med sig dem och kasta dem, är förstås viktigt.

Jag vill också säga ett par ord om kostnaderna. Många människor anser att de idrottsföreningar som anordnar matcher där huliganer är med och förstör ska stå för alla kostnader, både innanför och utanför arenorna. Jag är för den modell som vi har för närvarande, nämligen att idrottsföreningarna får stå för kostnaderna inne på arenorna men att polisen, alltså ordningsmakten, står för kostnaden utanför arenorna. Det är inte rimligt att en idrottsförening ska belastas om två gånger med huliganer ger sig i väg utanför arenorna och börjar slåss. Det är samhällets, det vill säga polisens, uppgift att se till att den ordningen upprätthålls.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 119 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Herr talman! Efter alla dessa inlägg är det väl ingen tvekan om att betänkandet handlar om att minska ordningsstörningar vid idrottsevenemang. Förslagen innebär steg i riktning mot att idrottsevenemang alltid ska vara tillställningar som kan genomföras på ett sätt som de absolut

flesta anser vara självklart, det vill säga sjysta och trevliga utan bråk, våld och andra otrevligheter.

Ordningsbestämmelser och lagparagrafer av den typ det här är fråga om måste för att uppnå bästa möjliga verkan vila på en balans mellan möjlighet till frihet, glädje och spänningsupplevelser å ena sidan och åtgärder för säkerhet, våldsförebyggande och restriktioner å andra sidan.

Alliansen vidtar nya mått och medel som utskottet tillstyrker. De är mycket relevanta i dagsläget. Naturligtvis kan endast framtiden visa om restriktionsribban har lagts på rätt nivå. Det är i varje fall uppenbart att det i dag finns ett behov av att förstärka säkerheten för allas bästa och därmed åstadkomma ökad trivsel för åskådarna. Det behövs också för aktörernas och arrangörernas möjlighet att genomföra aktiviteterna på ett säkert och trivsamt sätt.

Herr talman! Det förslag till förbättringar som regeringen föreslagit i propositionen är väl avvägda. Det utesluter naturligtvis inte att ytterligare åtgärder kan behövas längre fram. Restriktionerna bör inte vara kraftigare än vad nöden kräver. Därför får vi helt enkelt se tiden an, avvakta utvecklingen och se om ytterligare åtgärder behövs.

Ett viktigt steg, som betänkandet tillstyrker, är förslaget som handlar om polismyndigheternas initiering av frågan om tillträdesförbud för notoriska bråkmakare och andra som uppför sig illa och överlämnandet av detta till åklagare. Får vi bort de värsta personerna kommer det förhoppningsvis att bli minskade våldsamheter vid evenemang av olika slag.

Förbudet att inneha och använda pyrotekniska varor vid idrottsevenemang och liknande är också ett bra steg i förebyggandet av olyckor och andra otrevligheter.

Det är också bra att regeringen föreslår införande av straffsanktionerat förbud mot att under idrottsarrangemang obehörigen beträda själva idrottsplanen och dess närområde som genom stängsel eller på annat sätt visar att det är tillträde förbjudet. Det kan självklart inte heller vara tillåtet att kasta in föremål på spelplanen och motsvarande områden.

Det är många i vårt land och i alla andra länder som tycker att idrott är trevligt och bra. Då vill man också att det ska gå sjyst till och att det inte ska förekomma en massa otrevligheter.

Sammanfattningsvis gäller det att få till lagparagrafer som anordnare av idrottsevenemang och andra tillställningar, funktionärer och ordningsvakter kan känna sig trygga med i sina skilda uppgifter. Med andra ord ska de som har ansvar för evenemanget känna att de kan utöva tillräcklig kontroll över tillställningen. Det är avgörande att det finns en sådan balans i olika situationer så att bråkmakare och de som vill förstöra icke göra sig besvär. Därmed kommer förhoppningsvis också alla som befinner sig på tillställningar känna sig trygga och bekväma.

Det förslag som betänkandet innehåller tar ett steg i rätt riktning. De restriktioner och åtgärder som regeringen har föreslagit är väl motiverade och går i lagstiftningen inte längre än vad som i nuläget med säkerhet behövs. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU4
Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål (skr. 2007/08:167).

*Handlingsplan mot
prostitution och
människohandel för
sexuella ändamål*

Anf. 120 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s):

Herr talman! Vi går från en kategori fula fiskar, huliganer, till en annan kategori fula fiskar, vår tids slavhandlare. Vi ska debattera regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel. Att sexköpare och slavhandlare kan sägas vara fula fiskar är vi överens om.

Handlingsplanen beslutades av regeringen för nästan nio månader sedan. Det känns därför lite grann som att vi kommer sent in i processen. Många av de uppdrag som regeringen redogör för är redan igångsatta. Myndigheterna har fått sina uppdrag, pengarna är utlagda och man väntar på resultat. Planen tjänar dock mycket bra som sammanställning över det arbete som regeringen har valt att prioritera.

Jag tänkte uppehålla mig en del vid sexköpslagstiftningen. Den firar, om man så vill, tio år i år. Det är alltså tio år sedan det blev förbjudet i Sverige att köpa sexuella tjänster av en annan person. Det var en omdebatterad lagstiftning både innan, under och efter processen när lagen kom till, såväl här i Sverige som på många andra håll.

Debattens vågor gick höga. När vi kom fram till omröstning här i kammaren valde tre partier att rösta emot lagstiftningen. Man trodde inte på kriminalisering som metod, helt enkelt. Det var Kristdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet. Som tur var fick inte er linje så särskilt mycket stöd, inte i riksdagen och heller inte utanför riksdagen.

Det är tvärtom så att den här lagstiftningen har ett oerhört starkt stöd och har haft det ända från början hos befolkningen. Sju åtta av tio stöder den svenska lagstiftningen i de undersökningar som är gjorda sedan dess. Det är bra. Så långt är allt gott och väl.

Ni tycker att den är bra nu. Den ska vara kvar, säger ni i direktiven till den utredning som har till uppgift att se över vad som har skett sedan dess. Vi tycker att den är bra. Vi har således konsensus om att sexköpslagen är bra och att den ska vara kvar.

Men nu kommer jag till frågan. Vad vill regeringen och allianspartierna framåt i tiden? Att titta tillbaka och se vad som har hänt är väldigt viktigt, men det är inte lätt att läsa ut vad regeringen vill för framtiden.

Under förra mandatperioden begärde allianspartierna att den här utvärderingen skulle komma till stånd. Trots det valde ni att låta det gå två år in på mandatperioden innan det kom några utredningsdirektiv och någon utredning tillsattes. Först den 30 april 2010 har ni begärt att få svar från utredaren. Det här betyder, mina vänner, att ni inte kommer att sätta några som helst spår i lagstiftningen efter de fyra år som ni har suttit vid regeringsmakten – om ni nu hade velat göra det. Det vet vi inte, för det går nämligen inte att läsa ut ur direktiven om det är så att ni har någon vilja. Ni överlämnar det till utredaren.

Två år fick utredaren på sig. Det kan man tycka var en rätt generös tid i sammanhanget, därför att jag tror att det inte finns någon lagstiftning som har varit så synad och granskad både från höger och vänster, uppifrån och nedifrån och på bredden och längden som just denna. Socialstyrelsen, prostitutionsgrupperna, polisen, Brå, frivilligorganisationerna, organ inom ramen för det nordiska samarbetet och nu också senast ett av FN:s organ har allihop följt upp vad som har skett i Sverige i den här frågan sedan lagstiftningen kom till. Därför kan man tycka att två år för att sammanställa detta är rätt så generöst.

Men vi får se vad ni kommer att komma fram till. Vi vet inte vad ni vill. Frågan är: Är ni överens? Vill ni någonting över huvud taget, eller vill ni bara skjuta frågan på framtiden och tänka att ni ska ta den frågan någon gång senare? Det här är ju kontroversiella frågor – jag håller med om det.

För vår del har vi förslag i motioner om frågor som vi tycker att det finns skäl att titta närmare på men som ni dessvärre avstyrker.

Herr talman! Jag passar på att yrka bifall till reservation nr 13. Jag står förstas bakom alla reservationer, men jag vill spara tid för kammarerna.

Vi säger så här i våra motioner: Det finns skäl att skärpa straffet för sexköp. Trots att köp av sex kan ge fängelsestraff på upp till sex månader hamnar domarna ofta på böter och oftast på strafföreläggande. Skärper man straffsatsen kommer utredning och lagföring att prioriteras av polisen. Fler gärningsmän skulle upptäckas och lagföras, och det skulle också bli möjligt att häkta en misstänkt sexköpare om man till exempel satte straffet till fängelse i ett år. En åtgärd med häkning tror jag skulle få en och annan att avstå sexköp. Det vore alldeles för genant för en hel del av sexköparna att häktas.

Vi säger också att det framöver bör finnas utrymme för strängare straff vid försvårande omständigheter. Det är inte en tanke som är ny. Vi har sett de förslagen tidigare. Det vi tänker på kan vara fråga om upprepade brottslighet, eller det kan vara när det uppenbart är fråga om offer för människohandel som utnyttjas i prostitution. Vi säger att det framöver bör vara möjligt att döma sexköpare till att betala skadestånd till den som han eller hon har utnyttjat.

Vi säger också att det är dags att skärpa synen på koppleri genom att ersätta det med människohandel för sexuella ändamål. Koppleribrottet andas i dag att det skulle finnas en frivillighet i överenskommelsen mellan säljare och köpare. Den frivilligheten är fullständigt falsk. Det är möjligtvis så att sexköparen har en önskan om att det är på det sättet, men så är det inte. Varje sexköp bygger på ett utnyttjande av en person som är utsatt. Den som säljer sin kropp befinner sig i vanmakt.

Koppleri är som bekant ett brott mot staten medan människohandel är ett brott mot en person. Skulle de som i dag döms för koppleri i stället dömas för människohandel innebär det att brottsoffer får bättre möjligheter till upprättelse och till skadestånd. Dessutom ger människohandel ett betydligt högre straffvärde, vilket står mer i överensstämmelse med det brott som vi pratar om.

Hur det här skulle kunna komma att se ut i detalj behöver utredas – det kan vi inte så att säga beskriva här och nu – men det finns inte ut-

rymme inom den utredning som ni har tillsatt att titta också på detta såvitt vi kan bedöma.

I dag, när människohandeln för sexuella ändamål växer i omfattning både i och utanför Europa och beskrivs som en av de mest inkomstbringande brottsliga verksamheterna med många, kanske ända upp till ofattbara fyra miljoner drabbade och med förtjänster för brottssyndikaten på många miljarder, visar omvärlden intresse för vår svenska sexköpslagstiftning. Man tittar hitåt och konstaterar att Sverige inte är det land som människosmugglare i första hand väljer att förlägga sin verksamhet i. Det är obekvämt, det är omständligt och det är riskfyllt. Alltså vänder man sig hellre någon annanstans, där det inte, som här, drar till sig uppmärksamhet. Vi ser det inte minst i våra grannländer men också i många av de andra EU-länderna.

Herr talman! I Danmark påminner debatten nu, i dag, om den svenska som vi hade för tio år sedan, nämligen så att partierna på vänsterkanten vill kriminalisera sexköparen medan de borgerliga är skeptiska och håller emot. I Norge har man infört en sexköpslag med den svenska som förebild. Den började gälla alldeles nyligen. På Island vill sju av tio ha en annan sexköpslag än den man har i dag, för där är fokus nämligen riktat på säljaren, inte på köparen. Storbritannien är på väg att hitta en lösning som liknar den i Finland – inte alls lika långtgående som vår men ändå ett steg på väg.

Gemensamt för länderna runt om oss är konsekvenserna av den mycket grova brottslighet som människohandeln representerar. Problemet växer, och oavsett vilken inställning länderna fram till nu har haft till prostitution som företeelse ser man ändå att en lagstiftning av vårt slag kan vara ett fungerande sätt att stävja människohandeln.

Herr talman! Lagstiftning är ju normbildande. Den påverkar attityder. Det skriver också regeringen i sin handlingsplan. Det här behöver vi fortsätta med. I Sveriges kontakter med andra länder, framför allt under det svenska EU-ordförandeskapet, förväntar vi oss att regeringen lyfter upp de här frågorna kring prostitution och människohandel i de olika aktiviteter som regeringen har att ansvara för. Sverige har tidigare under socialdemokratisk ledning skaffat sig en mycket hög trovärdighet i de här frågorna, och det vore synd om de skulle så att säga slätas ut nu. Jag tänker på Anita Gradins arbete som kommissionär, Thomas Bodströms insatser under sin tid som justitieminister och nu senast EU-parlamentarikern Inger Segelströms initiativ, där hon har fått EU-parlamentet att anta ett mål att halvera antalet människohandelsoffer de närmaste tio åren och ett uppdrag till kommissionen att studera sambandet mellan medlemsstaternas lagar om prostitution i relation till antalet offer för sexslavhandeln.

Men det finns lite grann smolk i bägaren just nu. Ska vi lyckas påverka omvärlden i vår riktning är det självklart så att vi ska ha gjort vad vi kan själva här på hemmaplan.

Trots att det nu har gått tre år sedan Sverige undertecknade Europarådets konvention mot människohandel dröjer regeringen med det sista steget, den nödvändiga ratificeringen. Det vore tragiskt om vi påbörjade vårt EU-ordförandeskap utan att ha klarat den egna hemläxan. Självklart kommer vi inte att med trovärdighet kunna driva på dessa frågor om vi själva inte gjort det vi ska.

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Handlingsplan mot
prostitution och
människohandel för
sexuella ändamål*

Jag hoppas få besked i dag från alliansens företrädare om att detta kommer att lösas under våren. Allt annat vore oerhört genant för Sverige.

Därmed, herr talman, avslutar jag mitt anförande. Jag har alltså yrkat bifall till reservation nr 13.

I detta anförande instämde Christer Adelsbo (s).

Anf. 121 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Det är bra att vi i kammaren nu har möjlighet att debattera regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Trots att Vänsterpartiet är nöjt med en del av regeringens åtgärder anser vi att en del åtgärder är otydliga. Det saknas också en del åtgärder i handlingsplanen. Då förslagen inte är förpliktande är det dessutom svårt att följa upp dem för att se om de får önskad effekt.

Vi efterlyser konkreta förslag på vad som kan göras för att minska mäns efterfrågan på sexuella tjänster. Det saknas även åtgärder som syftar till att ändra unga mäns attityder till sexköp. Någon rejäl satsning i form av ett nationellt resurscenter mot prostitution, som vi avsatt medel till i vår budgetmotion, görs inte heller.

Vi saknar även en strukturell könsmaktsanalys i handlingsplanen. Utan en sådan analys av grunden för mäns efterfrågan av sexuella tjänster riskerar handlingsplanen att bli ett slag i luften. Vänsterpartiets förslag till förbättringar har tyvärr inte vunnit gehör hos majoriteten, och därför har vi ett antal reservationer i betänkandet, många tillsammans med Socialdemokraterna och/eller Miljöpartiet.

Jag står självklart bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 8. Den reservationen handlar om stöd och hjälp för personer i prostitution.

Herr talman! Prostitution är nära förknippat med våld. Enligt en norsk studie utsätts kvinnor i prostitution för kraftigt våld från köpare i form av våldtäkt, fysisk misshandel och/eller rån minst en gång i veckan. Prostitutionsgrupperna i Malmö och Göteborg och Prostitutionscentrum i Stockholm uppger också att mäns våld mot prostituerade kvinnor är vanligt och menar att kvinnorna är vana vid våld i sin vardag. Kvinnor som uppsöker prostitutionsgrupperna vittnar om allvarliga incidenter i form av grova övergrepp, våldtäkt, knivhot, inläsning med mera.

Jag tror att vi kan vara överens om att för den som vill ta sig ur prostitution innebär det en mycket svår process som ställer stora krav på den enskilda individen. För att kvinnor ska kunna lämna prostitutionen måste det därför finnas möjlighet att få ett långsiktigt stöd. I dag är det svårt för prostituerade att få annat än akut hjälp i stora delar av landet.

I Stockholm, Göteborg och Malmö finns särskilda verksamheter för kvinnor i prostitution som vill ha stöd att förändra sin livssituation. I Stockholm anger man att antalet kvinnor som söker hjälp för att lämna prostitutionen ständigt ökar men att resurserna för att hjälpa dem är små. På mindre orter finns sällan möjlighet eller underlag alls för prostitutionsgrupper eller liknande verksamheter. Vänsterpartiet anser att samhället har misslyckats med att stödja de personer som vill sluta med prostitution.

Herr talman! Vi vill därför inrätta ett nationellt resurscentrum mot prostitution och människohandel som ska ha i uppgift att ta emot och stötta de människor som söker vägar ut ur prostitutionen. Detta centrum, som ska ha specialistkompetens på området, bör även arbeta med kunskapsspridning och information gentemot myndigheter och yrkesgrupper som i sin verksamhet möter människor i prostitution. En förebild för hur centrumet skulle kunna fungera är Nationellt centrum för kvinnofrid i Uppsala.

I Norge finns sedan 1983 en annan förebild, det så kallade Pro Centret, som är en nationell resurs för rådgivning och stöd till kvinnor och män som befinner sig i prostitution. Centret ligger i Oslo men tar emot klienter från hela landet. Vid centret finns verksamheter som terapi, stöd, utbildning, hälsovård och en "värmestuga" för kvinnor. Centret bedriver även uppsökande verksamhet riktad mot kvinnor i såväl gatu- som inomhusprostitution med speciellt fokus på invandrade och unga kvinnor. Centret fungerar också som en nationell resurs när det gäller forskning och metodutveckling. Pro Centret finansieras av norska staten och Oslo kommun gemensamt.

I Danmark finns ett kunskapscenter som även fungerar som resurs när det gäller forskning och metodutveckling.

Herr talman! Varför ska Sverige vara sämre på att ta hand om människor som vill lämna prostitutionen än våra grannländer?

Vänsterpartiet anser också att regeringens åtgärder är otillräckliga när det gäller att minska efterfrågan. Regeringen föreslår i sin handlingsplan att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att utvärdera och utveckla de så kallade Kastverksamheterna som bedriver attitydändrande arbete med sexköpare, åtgärd 8. Syftet med regeringens uppdrag är att sprida resultatet av utvärderingen. Vi menar att det redan är klarlagt att Kastverksamheterna är välfungerande och att det är dags att gå vidare och ta fram konkreta förslag på hur mäns och pojkars attityder till köp av sexuella tjänster kan förändras.

Regeringens åtgärder 11 och 12 syftar till att öka ungdomars medvetenhet om riskerna för sexuell exploatering. Målgruppen för denna åtgärd är alltså även unga flickor, inte unga pojkar specifikt. Självfallet är det bra att flickor får kunskap om hur de kan skydda sig från att bli utnyttjade via Internet och så vidare, men vi vill se att fokus ligger på att ändra pojkars och mäns attityder.

Handlingsplanen saknar dessvärre konkreta åtgärder som inriktar sig på att förändra attityderna till sexköp hos dagens unga män och pojkar, trots att många av dessa kommer att bli framtidens sexköpare, vilket är beklagligt.

Herr talman! Det handlar om att mäns och pojkars attityder till kvinnor och kvinnors kroppar måste ändras. Exploateringen och objektifieringen av kvinnor i medierna och i samhället bidrar till att skapa en bild av kvinnors kroppar som möjliga att köpa, bruka och sedan göra sig av med. Könshandeln är därför ett socialt fenomen som kan sättas i relation till en maktobalans mellan könen.

Vi saknar i regeringens handlingsplan också en strukturell könsanalys av handeln med kvinnor och barn.

Vänsterpartiet anser att ett eventuellt attitydförändrande upplysningsarbete bör bedrivas i samarbete mellan myndigheter och frivilliga organisationer. Vårt förslag är att regeringen ger i uppdrag till utvalda myndigheter och organisationer, förslagsvis Brottsoffermyndigheten, Ecpat, RFSU, RFSL, Prostitutionscentrum i Stockholm, Kastverksamheten och Män för jämställdhet, att utarbeta förslag på hur mäns efterfrågan på sexuella tjänster kan minskas. Förslaget bör även behandla hur unga mäns och pojkars attityder till köp av sexuella tjänster kan påverkas.

Herr talman! Det är varken moralism eller sexualpanik som gör att vi för en kamp mot prostitution och sexslavhandel. Sexualitet i alla dess former har vi inget emot. Det är när sexualiteten blir ett medel för förtryck av andra människor som Vänsterpartiet anser att vi måste agera. Sexhandeln påverkar relationerna mellan alla kvinnor och män, inte bara dem som säljer och köper sex. Mäns efterfrågan på sexuella tjänster är det yttersta uttrycket för mäns sexualiserade våld mot kvinnor.

Herr talman! Som sagt firar sexköpslagen tioårsjubileum i år. Jag vill också avsluta med att beröra sexköpslagen och vill rikta en uppmaning till regeringen. Vänsterpartiet anser att regeringen ska ta sitt ansvar och i samband med Sveriges EU-ordförandeskap aktivt sprida den svenska sexköpslagen till övriga EU-länder.

Anf. 122 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! När det gäller regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel har vi i Miljöpartiet ett antal synpunkter. Vi delar en del av de synpunkterna med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Andra har vi enbart själva. Jag tänkte lyfta fram några av dem.

När det gäller kunskap om hur många som är utsatta för sexhandel tycker inte vi att det i skrivelsen riktigt nås ända fram. Varför inte låta till exempel Socialstyrelsen kartlägga antalet flickor, pojkar, kvinnor och män som faller offer för sexhandel? Denna kartläggning vore på sin plats, särskilt nu när vi, precis som Elina och Elisebeht tog upp, har haft lagstiftningen på plats i tio år.

Herr talman! En annan fråga som jag skulle lyfta fram är efterfrågan. Hur ser det ut för de män som skapar denna fruktansvärda marknad, där barns och kvinnors kroppar handlas med för sex? Det handlar om den könsmaktsordningstanke som vi ser i olika delar av samhället. Vi kan peka på att könsmaktsordningen i sig skapar förhållanden där kvinnor underordnas män. Vi talar hela tiden om strukturella åtgärder för att komma åt de problem som härrör från den analysen.

Man kan tycka att det är märkligt att inte stöta på någon som helst analys i skrivelsen eller i betänkandet kring denna så viktiga fråga. Men samtidigt blir man heller inte förvånad när man tänker på att alliansen under de dryga två åren har varit närmast allergiskt inställd mot att över huvud taget nämna könsmaktsordningen i skrivelser, propositioner och betänkanden. Det förekommer möjligen undantagsvis, men i det stora hela håller man sig från detta och tror att verkligheten kommer att se annorlunda ut för de människor som faller offer.

När vi pratar om offer skulle jag särskilt vilja lyfta fram frågan om hur dagens sexköpslag definierar offer. Det är nämligen så att den inte definierar offer alls. Den har en inkonsekvent hållning i förhållande till

det faktum att brottet att köpa sex finns i kapitlen om sexualbrott och inte i kapitlen om brott mot allmän ordning i brottsbalken.

I dag har prostituerade ingen möjlighet att driva en civilrättslig skadeståndsprocess mot de män som köpt sex av dem, inte heller de som faller offer för denna handel, eftersom de inte är definierade som offer i lagtexten. Denna rätt till skadestånd bör vara självklar för den utsatta kvinnan eller flickan i relation till mannen som köper sex och den som förmedlar kontakten och bedriver människohandeln. Samma sak gäller naturligtvis också de pojkar och män som faller offer. När köparen av omständigheterna i övrigt borde inse att han – för det är oftast en han – kan ha att göra med en person, oftast en kvinna, som utsatts för sådant tvång som människohandel innebär ska särskilt ansvar kunna utkrävas i form av skadestånd. Detta tycker vi i Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Det är synd att riksdagsmajoriteten, som ofta pratar om brottsoffer och många gånger låter oss höra långa utläggningar om hur vi ska hjälpa brottsoffer, i det här fallet inte ser det ur brottsofferperspektivet. Det ska bli intressant att höra representanter för majoriteten förklara hur man kan hantera den här frågan.

Från Miljöpartiets sida har vi också lyft fram frågan om straffvärdet för sexköpsbrott. Vi tycker att man borde se över det och möjligtvis justera det uppåt. Som det är nu är det i förhållande till andra domar mycket lägre för den typen av kränkning som det här innebär.

En annan fråga som är oerhört viktig för att man ska kunna förstå och öka kunskapen kring de här frågorna är att det måste till forskning om prostitution, människohandel och sexköpare. Vi har sett problemet väldigt länge. Vi känner till detta relativt bra, tror vi, men i dag när man diskuterar frågorna lyser just den typen av analys med sin frånvaro som skulle kunna vara ett bra medel för att komma åt köparna. Obligatoriska utbildningsinsatser för myndigheter som kommer i kontakt med personer utsatta för prostitution borde också vara en självklarhet, men är inte det.

En viktig fråga faller under utlänningslagen. Det handlar om hur vi ser på kvinnor och män som har utsatts för sexhandel i Sverige när det gäller deras vara eller icke vara efter att de har blivit tagna i samband med ett ingripande. Vi vill naturligtvis att de ska vittna mot förövarna, mot sexköpare och särskilt mot de människohandlare som skulle kunna sägas vara längre upp i näringskedjan i denna vidriga handel. Men hur hög kan benägenheten vara att vittna när man vet att ett vittnesmål är en enkelbiljett till ett annat land där man hamnar i klorna på i bästa fall samma personer och i värsta fall än mer hänsynslösa personer som jobbar med de här frågorna?

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 13, som vi har gemensamt med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Vi har som sagt andra reservationer, men jag kommer för tids vinnande inte att yrka bifall till dem.

Anf. 123 INGE GARSTEDT (m):

Herr talman! Det är trevligt att vi är överens om så mycket när det gäller handlingsplanen. Den andra handlingsplanen gäller våld mot kvinnor på olika sätt. Den här behandlar prostitution och människohandel.

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Handlingsplan mot
prostitution och
människohandel för
sexuella ändamål*

Människohandel är, som har sagts från talarstolen tidigare, något av det vidrigaste som finns. Det rör sig om pengar, pengar, pengar och grymhet och samvetslöshet. Människohandel är en del av den organiserade brottslighet som omsätter mest pengar.

Det handlar om knark, vapen och människohandel. Ofta är de inte skilda från varandra, utan de som sysslar med detta gör det som är mest lönsamt för stunden. Det är därför regeringens insats mot organiserad brottslighet är oerhört viktig och väsentlig för att komma åt de svenska delarna och också i det europeiska samarbetet.

Man kan bli utsatt för människohandel på väldigt många olika sätt. Man kan ha förtroende för grannkvinnan som ska fixa jobb åt en i till exempel Sverige eller England, och så blir man lurad i en kedja som fortsätter. Det kan vara pojkvännen som man är nyförälskad i, och så blir man fast i en kedja. Vad händer? Jo, man misshandlas, blir utsatt för våldtäkt och total mänsklig förnedring och bryts ned.

Man kan också hamna i människohandel på annat sätt. Man skulle kunna vara uppvuxen i Sverige, tala svenska och bli utvisad som tonåring till ett annat land där det inte finns någon som tar hand om en mer än möjligen en kriminell pappa som ska hämnas för att han hamnat i fängelse. Det är en annan väg att hamna i människohandlarnas klor.

Varför har vi egentligen prostitution, sexköp och slavhandel? Det har vi som nämnts på grund av att vi har en efterfrågan. Vilka är det som efterfrågar i största mån? Det är en pappa, en morfar och en farfar. Ibland är det en mamma, en mormor och en farmor. Det är människor som vi bedömer som helt vanliga människor som efterfrågar detta.

Det är därför som det är så viktigt att vi alla på olika sätt uppmärksammar det och säger till när vi ser det i vår närhet och också när vi har den möjligheten slår larm till polisen. En del av de tiggare vi dag ser på gator och torg i Sverige och runt om i Europa är de som har använts för sexuell slavhandel och inte duger till det längre. Då sätts man totalt nedbruten att tigga.

Den handlingsplan som regeringen har lagt fram och som vi i dag ska lägga till handlingarna innehåller 36 olika åtgärder. Den fokuserar på den enskilda och sätter individen i centrum. Det finns ett rättsligt perspektiv, ett socialt perspektiv och ett jämställdhetsperspektiv. Här är det stat och kommun som ska få ett allt större ansvar för att skapa stöd och skydd. Men naturligtvis spelar också frivilligorganisationernas arbete en stor roll.

Vad är det för olika insatsområden som handlingsplanen behandlar? Jo, det är ökat skydd och stöd för individen, det är ett stärkt förebyggande samarbete, det är stärkt kvalitet och effektivitet i rättskedjan, en ökad samverkan och en ökad kunskap. Samverkan och kunskap är A och O om vi ska komma till rätta med detta. Det är en verksamhet som drar in 45–50 miljarder kronor om året till den organiserade brottsligheten.

Här är också samarbetet i EU av största betydelse och samarbetet mellan EU och Interpol. Det är inte så att människohandlarna jobbar separat i Sverige. Vi har vår svenska sexköpslag, och den är bra. Den har också i dag en väldigt stor acceptans i Sverige, och den är väl spridd kunskapsmässigt i Europa även om det inte är så många länder som har en motsvarande lagstiftning. Det gör också att handeln till Sverige är

något mindre än till andra europeiska länder. I gengäld är Sverige i vissa lägen transitland, och det är inte bra.

Handlingsplanen kommer att utvärderas år 2011. Många av åtgärder-
na är redan igångsatta. När det gäller diskussionen om straffnivåer för
prostitution är det en sak som man får diskutera. Det är många brott i
Sverige i dag där vi har sett att vi behöver förändra straffnivåerna.

Vi har från alliansens sida börjat med de grova misshandelsbrotten
och mordet och har fått en straffnivåutredning, och vi kommer också att
få en förändrad lagstiftning. Sedan får man ta område för område på
justitieområdet. Man har under en lång följd av år inte jobbat tillräckligt
mycket med det. Därför behöver vi nu från alliansen vidta en mängd
olika åtgärder på dessa områden.

Det finns ganska många åtgärder i handlingsplanen som berör ung-
domar. Det gäller både utbildningsväsendet och Internet. En sak tror jag
att man kan konstatera. En förutsättning för att vi ska kunna nå ungdo-
mar, förklara varför sexköp och prostitution är kriminellt och få ungdo-
mar att förstå varandra och respektera varandra som personer är en väl
fungerande skola.

Har vi inte en väl fungerande skola där barn har en chans att lära sig
någonting kan vi inte heller lära dem detta. De bitarna tas upp i hand-
lingsplanen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag att lägga handlingspla-
nen till handlingarna och avslag på reservationerna.

Anf. 124 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att ställa frågan vilken värld Inge
Garstedt lever i när hon säger att det under förra mandatperioden skedde
så väldigt lite på justitieområdet. Det var snarare tvärtom. Vår minister
blir KU-anmäld av ledamöter i riksdagen för att han lade fram för många
förslag. Det hände inte så lite. Möjligtvis hände det inte sådant som Inge
Garstedt och Moderaterna ville. Men att det var så lite är inte en alldeles
korrekt beskrivning.

Inge Garstedt är en kvinnokämpe av mått och var tidigare Fredrika-
Bremer-Förbundets ordförande. Dessutom representerar du nu det största
partiet i alliansen. Man skulle kunna vitsa till det och säga att det är fyra
år utan spår. I fyra år sitter ni i regeringsställning. Ni kommer inte att
sätta några som helst spår vad gäller sexköpslagstiftningen.

Är inte det genant, tycker Inge Garstedt?

Vi har lagt fram förslag här som jag tidigare har redogjort för om
skärpta straff, försvårande omständigheter och skadestånd för brottsoffer.
Det handlar om kopplerilagen och att se vad man kan göra åt den för att
åstadkomma en bättre ställning för brottsoffren.

Inget av det här tycker ni är intressant. I era direktiv till en ny utred-
ning kan man inte utläsa någonting av vad ni egentligen vill. Det står att
sexköpslagen ska vara kvar, men i övrigt överlämnar ni till utredaren att
komma med förslag. Det tycker jag med förlov sagt är något lamt.

Anf. 125 INGE GARSTEDT (m) replik:

Fru talman! Elisebeht Markström tar upp frågan om lagstiftningen.
Man måste konstatera att vad vi nu gör från alliansens sida är att titta på
en mycket stor del av lagstiftningen, och vi kommer att skärpa den.

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Handlingsplan mot
prostitution och
människohandel för
sexuella ändamål*

Just nu ligger inte sexköpen med här. Men det pågår också en utredning där man tittar på sexualbrotten som sådana. Vi vet inte vad som kommer att komma i den så småningom.

Dessutom kan jag konstatera att lagstiftningen nu är tio år gammal. Vad jag förstår gjordes det inte någon uppföljning av Socialdemokraterna av lagstiftningen. Man vidtog inte heller under sitt maktinnehav någon förändring av lagstiftningen.

Vi har en alliansregering. Vi har många olika bitar inom det juridiska området att ta i. Det gäller såväl det här, som vi har i justitieutskottet, som det område som berör civillagstiftningen. Det här jobbar vi nu hårt med inom alliansen – bit för bit.

Anf. 126 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Inte heller den beskrivningen var väl alldeles korrekt. Sexköpslagstiftningen har ändrats två gånger, tror jag, eftersom den inte var helt perfekt när vi fick den. Det var en ny lagstiftning som behövde korrigeras, och det har också gjorts.

Ni har så mycket att göra att ni inte riktigt hinner med sexköpslagstiftningen, förstår jag. Det är väl kontentan av det Inge Garstedt sade. Det finns många områden där ni är inne och ändrar i lagstiftningen. Ibland går det fasligt fort. Jag säger bara FRA, så vet alla vad jag tänker på.

Här ska det ta fyra år. Fyra år utan spår – det kommer jag att använda som slogan mot er nu. Ni har inte tid att jobba med den här lagstiftningen som är tio år gammal och som har visat sig vara väldigt bra. Men den kan säkerligen bli bättre. Den står som föredöme för många andra länder just nu därför att den är effektiv i kampen mot det ännu värre brottet människohandel för sexuella ändamål.

Det är tråkigt att höra att ni egentligen inte riktigt har tid med det här. Ni har så mycket annat som ni ska göra under den här tiden, så därför får det här vänta. Fyra år utan spår när det gäller sexköpslagstiftningen – de orden kommer jag att använda mig av härnäst.

Anf. 127 INGE GARSTEDT (m) replik:

Fru talman! Det är ju en trevlig slogan, och jag tycker att Elisebeht Markström ska använda den.

Vad vi gör från alliansens sida är att ta krafttag mot den organiserade brottsligheten i landet. Det är därför vi har tillsatt nio arbetsgrupper runt om i landet. Vi har gett polisen förstärkning. Genom att vi kommer åt den organiserade brottsligheten kommer vi åt människohandel. Då kommer vi också åt en stor del av den prostitution som är sexhandelsrelaterad.

Anf. 128 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Jag är stolt när vi i dag tar upp regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Jag tycker att detta är en alldeles utmärkt handlingsplan. Den är ett utmärkt exempel på hur det går att komma längre i politiken när olika politikområden och i det här fallet olika departement jobbar tillsammans för att ta sig an ett angeläget problemområde.

*Handlingsplan mot
prostitution och
människohandel för
sexuella ändamål*

Handlingsplanen innehåller 36 åtgärder, och 213 miljoner kronor kommer att satsas på konkreta insatser fram till 2010. Aldrig tidigare har Sverige haft en så här konkret handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det är klart att oppositionen hävdar att det ena eller det andra saknas – det är ju oppositionens roll. Men faktum är att den tidigare socialdemokratiska regeringen inte lyckades prestera någon sådan här handlingsplan.

Det är med all sannolikhet så att den här handlingsplanen inte innehåller allt som den skulle kunna innehålla. Arbetet mot prostitution och människohandel kommer att fortsätta. Det kommer inte att ta slut. Det vore nog naivt att tro något sådant. Det är därför regeringen redan från första början har aviserat att handlingsplanen ska följas upp redan 2011. Därefter kommer vi att fatta beslut om vilka åtgärder som ska förstärkas, vilka åtgärder som behöver tillkomma och kanske vilka av åtgärderna som inte hade önskad effekt.

Fru talman! Det är omöjligt att hinna med och gå igenom alla goda förslag som finns i handlingsplanen. Därför har jag valt ut fem av förslagen som jag tycker är speciellt angelägna och som inte någon av er andra har nämnt. Jag väljer också att kommentera ett par av oppositionens reservationer samt att lägga fram ytterligare några centerpartistiska förslag som jag tror är viktiga i kampen mot den fruktansvärda människohandeln.

Men först av allt tycker jag att vi måste konstatera att det är en skam att det över huvud taget finns någonting som heter människohandel. Dessutom borde vi inte kalla det för människohandel utan för slavhandel, för det är precis vad det är. Vi måste också konstatera att det är sexköparna som är det stora problemet. Så länge som det finns män, och kvinnor, som köper sex så finns en marknad för prostitution och därmed för människohandel. Det är först när viljan att köpa sex försvinner som vi kan få stopp på människohandeln.

De 36 åtgärderna täcker fem olika områden: ökat skydd och stöd för utsatta, stärkt förebyggande arbete, stärkt kvalitet och effektivitet i rättsväsendet, ökad nationell och internationell samverkan samt ökad kunskap. Jag tänkte nämna en åtgärd på varje område.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram utbildningsmaterial riktat till personer som jobbar inom sjukvården, socialtjänsten och andra verksamheter där man kan komma att möta prostituerade. Det är inte så lätt att komma i kontakt med dem och försöka hjälpa dem. Men det är just när de till exempel söker vård som möjligheten öppnas. Då är det viktigt att ha kunskap och förståelse för att rätt hjälp ska kunna ges, så klart med förhoppningen att personen kan lämna prostitutionen.

I det förebyggande arbetet är det viktigt att nå sexköparna. Socialstyrelsen får därför även i uppdrag att utvärdera de riktade insatser som många kommuner redan har gjort. Syftet är att sprida kunskaperna för att få fler sexköpare att förstå vad deras beteende beror på och vad det leder till.

Inom rättsväsendet vill jag betona förslaget att inrätta en nationell rapportör för människohandel inom Rikspolisstyrelsen. Det är viktigt att det finns ett uttalat ansvar för att rapportera utvecklingen av människohandeln och hur den kan förebyggas och bekämpas.

Bland åtgärderna för ökad nationell och internationell samverkan vill jag lyfta fram människohandelsperspektivet i utvecklingsarbetet. Sidas arbete är generellt viktigt, men det är specifikt viktigt att lyfta upp människohandeln när samarbetsstrategier tas fram mellan utvecklingsländerna och Sida. Det är på det sättet man kan lyfta fram frågorna i många av de länder som de tjejer och killar som råkar ut för människohandel kommer ifrån.

Av åtgärderna vill jag till slut nämna ett uppdrag till Ungdomsstyrelsen om att göra en studie bland flickor och pojkar om deras attityder till och erfarenhet av sexuell exponering på Internet. Detta är ett område som många vuxna över huvud taget inte har någon kunskap om. Men tyvärr är det vardag för många av våra barn och ungdomar. Kunskapen måste öka för att åtgärder ska kunna vidtas.

Fru talman! Jag vill kommentera två av de reservationer som Socialdemokraterna har skrivit med anledning av betänkandet. Under operativa insatser så skriver Socialdemokraterna att de vill framhålla att så kallade hushållsnära tjänster även kan innefatta sexhandel. Jag skulle gärna vilja att ni utvecklade det. Vad menar ni? Är det så att svenska män köper städning men får sex och sedan drar av kostnaden i deklarationen?

I en annan reservation skriver socialdemokraterna att Sverige nu är ordförande i Europarådets ministerråd. Det stämmer inte. Spanien är ordförandeland i Europarådets ministerråd. Sverige var det under förra året. Man undrar hur mycket annat som är fel i reservationerna om ni inte ens kan hålla reda på när Sverige har ordförandeskapet. Nog om socialdemokraternas tillkortakommanden.

Utöver den handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål som nu ligger för beslut vill jag lyfta fram ytterligare två förslag som vi i Centerpartiet tidigare har lyft fram och som vi tycker är viktiga.

När det gäller människohandelsbrottet så vet vi att rekvisitet otillbörliga medel innebär att det är mycket svårt att få fram tillräcklig bevisning. Det är svårt att bevisa hur det gick till när den här unga tjejen blev transporterad hit till Sverige. Är flickan eller pojken under 18 år krävs det inte otillbörliga medel, som till exempel olaga hot, för att domstolen ska kunna ställa till ansvar för människohandel. Centerpartiet menar att detta krav på otillbörliga medel även borde tas bort för dem som är över 18 år.

Fru talman! Det sista jag vill ta upp i denna debatt är Centerpartiets förslag om att den som fullt medvetet köper sex av en person som uppenbarligen inte säljer sex av fri vilja ska kunna dömas för våldtäkt även om köparen själv varken använder hot eller våld. Vi menar att genom att utnyttja någon annans hot eller våld är det här sexköpet att likställa med våldtäkt. Då är det ett helt annat straffvärde vi talar om. Då handlar det om långa fängelsestraff och inte bara böter som i dag är den normala påföljden vid sexköp.

Med detta vill jag yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 129 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag tyckte mig höra att Johan Linander sade att den som köper sex av någon som inte av fri vilja säljer sex borde kunna dömas för

våldtäkt. Var det så? Jag tror att det var rätt uppfattat. Jag trodde att vi i den här kammaren var överens om att ingen säljer sex av fri vilja. Det är en jätte viktig markering att stå upp för den svenska inställning som vår sexköpslagstiftning grundar sig på. Regeringen uttrycker sig inte så klart och tydligt som vi har gjort tidigare här i kammaren, men jag tycker att det är viktigt att man gör det. Den här glidningen, Johan Linander, måste du förklara för oss. Vad står den för? Står den för en förändrad inställning hos allianspartierna, hos Centerpartiet, när det gäller synen på köp av sexuella tjänster? Finns det frivilliga sexsäljare i vårt land eller inte? Det kan ha varit en felsägning. Jag hoppas på det.

Nästa fråga som jag har gäller att Europarådets konvention behöver ratificeras för att Sverige ska leva upp till de krav som vi har sagt att vi ska leva upp till. Nu ska vi snart ta ordförandeklubban, den 1 juli, och vi har ännu inte ratificerat denna konvention. Det har gått flera år. Ni har haft två år på er, och vi har haft ett år på oss. Nu är det upp till er att komma till skott och se till att detta blir gjort. Kan vi lita på att du hjälper oss med det, Johan Linander?

Anf. 130 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Jag är förvånad. Elisebeht Markström har under hela den här debatten försökt att misstolka allt vi i alliansen säger. Det är kanske oppositionens roll. Jag tror att även Elisebeht Markström kan se skillnaden på om en kvinna sitter inlåst och tvingas att sälja sex och om hon säljer sex för att finansiera sitt missbruk. Man kan absolut säga att det inte är av fri vilja i någon av situationerna. Men nog är det skillnad mellan att vara inlåst och att finansiera sitt missbruk? Eller ska jag tolka det så att Elisebeht Markström står bakom Centerpartiets förslag att det borde kunna dömas för våldtäkt om kvinnan till exempel är inlåst? Hon är utsatt för människohandel, och sexköparen som kommer måste uppenbarligen förstå att hon inte är där av fri vilja. Då hade människohandlaren behövt låsa upp dörren för att släppa in honom. Eller menar Elisebeht Markström att alla sexköp borde bedömas som våldtäkter? Om det inte är fri vilja någon gång och de här två situationerna ska jämföras borde det leda till att det alltid skulle vara våldtäkt. Ni har visserligen talat om straffskärpning, men det var inte riktigt så jag tolkade det tidigare.

Jag väntar fortfarande på svar när det gäller detta att ni vill svartmåla hushållsnära tjänster. Det har vi naturligtvis förstått, men att ni påstår att hushållsnära tjänster döljer sexhandel känns lite märkligt, men ni skriver det i reservationen. Du får gärna förklara det i din nästa replik.

Jag tycker också att Europakonventionen ska ratificeras, och det kommer att göras.

Anf. 131 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag ska göra diskussionen om hushållsnära tjänster väldigt kort. Vi säger att man ska vara vaken för missbruk där man använder benämningen hushållsnära tjänster som täckmantel för att utveckla en form av prostitution eller utnyttjande av kvinnor eller män i prostitution. Det är det vi säger. Vi säger inte att hushållsnära tjänster är detsamma som prostitution eller missbruk. Vi säger: Var vakna för det! Vi har fått signaler om att det kan förekomma, och det är illa nog. Var vakna! Det är vårt besked i den frågan.

Nej, vi vill inte misstolka, men jag uppfattade att Johan Linander glider på formuleringarna i sitt första inlägg. Nu säger han att det inte var meningen, men att det däremot är skillnad på om en kvinna sitter inlåst och säljer sex eller om hon finansierar sitt missbruk. Är det någon skillnad? Vi säger att det kan finnas försvårande omständigheter som borde rendera ett strängare straff. Det säger Johan Linander nej till här. Han säger att då ska man dömas för våldtäkt. Då har vi blandat in sexualbrottslagstiftningen i hela paketet också. Vårt besked på det området har egentligen precis samma motivering. När det finns försvårande omständigheter ska det kunna utdömas straff. Vi säger också att i grund och botten bör straffsatsen för sexköp från början vara högre än vad den är i dag. Vi tycker att det skulle vara lämpligt med upp till ett år. Det är sex månaders påslag jämfört med i dag. Vi vill inte göra det lindrigare, utan vi vill göra det skarpare. Vi vill dessutom ha med detta med försvårande omständighet.

Anf. 132 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Jag blir häpen över att Elisebeht Markström inte värderar människohandel som värre än prostitution. Det är precis det hon står och säger. Jag har absolut inte påstått att grovt sexköp inte skulle kunna införas med ett grövre straff. Det har vi i Centerpartiet föreslagit under den förra mandatperioden, och då sade Socialdemokraterna nej.

Låt oss återgå till detta med hushållsnära tjänster. Om det nu finns, hur vanligt är det? I reservationen skriver ni att ni vill att polisens möjligheter till spaning ska stödjas. På vilket sätt kan polisen inte spana i dag? I reservationen skriver ni att Skatteverket ska ges möjligheter att mer noggrant granska innehållet i de så kallade hushållsnära tjänsterna. Menar ni att Skatteverket ska ligga och spana utanför sovrumsfönstret för att kontrollera att det inte är sexuella aktiviteter som pågår i stället för städning? Eller är det så illa att man ska tolka Elisebeht Markström så att de som städar och säljer hushållsnära tjänster på något sätt är prostituerade? Jag blir förvånad av den inställningen. Ni får gärna försöka svartmåla hushållsnära tjänster, men det är en utmärkt reform. När antalet arbeten försvinner inom många andra sektorer är detta den sektor som växer just nu. Det är alldeles utmärkt för att inte arbetslösheten ska öka ännu mer på grund av den internationella finanskrisen.

Dessa frågor är jätteviktiga. Det gör mig både upprörd och ledsen att Socialdemokraternas debattör här i dag vill misstolka alliansen och vill påstå att vi tycker saker som vi inte tycker.

Det är besvärande. Vi borde kunna vara mer överens i en så här viktig fråga där vi normalt ofta står på barrikaderna tillsammans. Jag hade hoppats att vi skulle göra det i dag också. Det var tyvärr inte så.

Anf. 133 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Människohandel för sexuella ändamål definieras av FN som ett brott mot mänskligheten. Enligt Europol utgör handeln med människor den snabbast växande inkomstkällan för organiserad brottslighet.

Statsråden Nyamko Sabuni och Beatrice Ask presenterade den 16 juli regeringens utmärkta handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det är glädjande att regeringen pekar ut efter-

frågan som grundorsaken till sexhandelns existens och framhåller vikten av ökat internationellt samarbete för att bekämpa slavhandeln.

Motivet till att införa sexköpslagen var och är att det är angeläget för samhället att bekämpa prostitution. Prostitution medför allvarliga skador både för individen och för samhället.

Det är mycket välkommet att lagen ska utvärderas. Jag kan nämna att jag försökte få till stånd en utvärdering redan under den förra mandatperioden, men det var Socialdemokraterna inte intresserade av då. Nu ska vi få en samlad analys över vilka effekter lagen har, eftersom det saknas en sådan. Något som är väldigt viktigt är att utvärderingen enligt direktiven inte kan ändra på att sexköp ska vara kriminaliserat; det ligger fast. Där är vi helt eniga.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2010, alltså efter det att svenska ordförandeskapet är slut. Intresset för den här lagen är väldigt stort internationellt. Vi har fått många kontakter inte minst från olika kvinnoorganisationer, NGO:er. Vi vet att flera länder funderar på detta. Det har vi ju talat om tidigare här i talarstolen. Vi ska vara stolta över att andra länder är nyfikna på den svenska modellen.

Folkpartiets kvinnoförbund Liberala Kvinnor, som jag tidigare har varit ordförande för, ställde sig i maj 2008 bakom kravet att Sverige under sitt ordförandeskap i EU måste lyfta fram kampen mot europeisk efterfrågan på prostitution.

Jag hoppas att vi får i gång en nödvändig debatt i EU om detta. Minskad efterfrågan är ju avgörande om EU har ambitionen att förpassa slavhandeln till Europas historiska skräckkabinett.

Mehmet Kaplan talade om könsmaktsordning i den här frågan. Det är trist att konstatera att i dag är allt fler människohandlare kvinnor. I Kroatien som står för en stor del av kvinnohandeln är en majoritet av handlarerna kvinnor. Det måste vi enas om är en urtrist utveckling av jämställdheten. Det är inte på det området vi vill ha ökad jämställdhet. Vi måste tvärtom bekämpa detta med alla medel.

Fru talman! Svenska Institutet har, som framgår av handlingsplanen, fått ett uppdrag att bekämpa människohandel och prostitution. Inom ramen för uppdraget kommer Svenska Institutet att lägga upp besöksprogram för utländska experter och andra som vill studera Sveriges insatser för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel med sexuella syften. De insatserna kommer också att presenteras i utlandet. Svenska Institutet får 14,7 miljoner kronor för ändamålet under 2008–2010. Uppdraget är i sig en indikation på det växande internationella intresset för vår sexköpslag.

Jag har fått information om att justitieminister Beatrice Ask planerar att under ordförandeskapet anordna en konferens med människohandel som tema. Det är ett mycket lovvärt initiativ. Ordförandeskapet är ett utmärkt tillfälle att lyfta upp frågan om att bekämpa efterfrågan på prostitution och människohandel. Även om lagen ännu inte har hunnit utvärderas fullt ut har det gjorts så många erfarenheter att det kan vara intressant för andra medlemsstater att ta del av dem när EU:s kamp mot den moderna slavhandeln diskuteras.

Vi har, som har nämnts här tidigare, haft sexköpslagen i tio år. Vi är helt överens om att det är en unik lagstiftning. Därför skulle jag gärna se att vi vågar ta en obekväm och nödvändig debatt under det svenska ord-

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Handlingsplan mot
prostitution och
människohandel för
sexuella ändamål*

förändreskapet i EU och låta Svenska Institutet ta fram informationsmaterial och anordna seminarier. Som jag nämnde tidigare finns det pengar, så nu är det dags att börja.

Frågan om efterfrågan är en väldigt känslig fråga i EU. Det märkte jag också när jag var ledamot i Europarådet där den här frågan också berördes.

Man har velat skilja mellan frivillig och ofrivillig prostitution och vill inte se ett samband mellan dem. För några år sedan presenterade en internationell expertgrupp som tillsatts av EU-kommissionen en rapport på flera hundra sidor om människohandel. Redan i förordet konstaterade man att det här ämnet var så inflammerat att man valde att utesluta det. Det är ju inte särskilt lätt att diskutera hur man ska komma åt människohandeln om man inte ser på de bakomliggande orsakerna.

För några år sedan legaliserades prostitutionen i Tyskland. I Nederländerna har bordeller varit legala sedan slutet av 1990-talet. Men det är få infödda tyskor och holländskor som drömmer om en karriär som prostituerade. Det innebär att den europeiska sexindustrin lider av rekryteringsproblem. Det i sin tur för med sig att de flesta prostituerade i Europa kommer från fattiga länder utanför unionen. Många av dem vistas illegalt i EU. Ett mycket stort antal har förts till Europa mot sin vilja av människohandlare.

Fru talman! Internationella studier pekar entydigt på att de som prostituerar sig ofta har blivit utsatta för traumatiska kränkningar. I en omfattande undersökning som genomförts i nio länder intervjuades 854 personer som varit i prostitution. 63 procent av dem hade varit utsatta för sexuella övergrepp i barndomen. Under tiden i prostitution hade 71 procent blivit misshandlade och 63 procent våldtagna. 68 procent uppfyllde kriterierna för posttraumatiskt stressyndrom. Deras symtom var lika allvarliga som krigsveteraners.

89 procent uppgav att de ville lämna prostitutionen om det var möjligt.

Fru talman! Vi måste alla stå upp för vår svenska sexköpslag. Minskad efterfrågan är avgörande för om EU kan förpassa slavhandeln till Europas historiska skräckkabinett.

Sverige har blivit internationellt känt för sin framgångsrika kamp för förbud mot barnaga. Låt oss bli lika kända och framgångsrika för vår kamp mot sexköp. Ordförandeskapet är en utmärkt arena. Låt oss använda oss av den.

Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 134 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Fru talman! Tack Helena Bargholtz för denna uppräknings! Det är alltid bra när det gäller att få mer kunskap inom ett område. Mer kunskap inom ett område borde kanske Helena Bargholtz ha när det gäller könsmaktsordningen.

Könsmaktsordningen innebär ju inte bara att kvinnor generellt är underordnade män. Att kvinnor i allra högsta grad är inblandade i människohandel vet vi naturligtvis, men det talar inte emot att könsmaktsordningen finns och att den reproducerar sig själv. I det här fallet är kvinnor med och reproducerar denna könsmaktsordning.

Jag var noga med att lyfta fram att det från regeringen och majoriteten i riksdagen sällan talas om den här problematiken. Man bortser från den. Man osynliggör den. Man vill inte riktigt ta tag i den precis på det sätt som Helena Bargholtz gjorde här genom att förklara att könsmaktsordningen i sig inte blir en sämre förklaringsmodell bara för att det råkar finnas kvinnor, vilket det också gör, som är med och profiterar på människohandel.

Min fråga till Helena Bargholtz är: Vad tänker du göra för att lyfta fram denna förklaringsmodell men också andra förklaringsmodeller? Utan det teoretiska anslaget är vi nämligen dömda att misslyckas i ett längre perspektiv. Just denna typ av analysmodeller låg till grund för det som bland annat ni röstade för för tio år sedan så att vi fick denna sexköpslag. Då var det Moderaterna som var emot en sådan. Men vi ser att det i dag faktiskt är fler som har uppfattat att denna typ av analyser inte har sin plats i vår debatt.

Anf. 135 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag vill inte teoretisera den här debatten för mycket. Då tror jag att den blir obegriplig för så kallade vanliga människor.

Vad jag ville peka på är att detta är en fråga där både män och kvinnor tyvärr är både förövare och offer. Jag tror inte att en feministisk diskussion här ger så mycket, utan vi måste peka på problemen och fråga vad vi kan göra för att lösa dem. Det är det som vi vill göra med den utmärkta handlingsplan som regeringen har tagit fram. Jag är lite förundrad över att Socialdemokraterna inte var intresserade av att ta fram en sådan redan på sin tid eftersom kunskapen om problemen har funnits väldigt länge. Det är därför som det är så bra att man har tagit fram en konkret handlingsplan där man pekar på 37 olika åtgärder som vi ska jobba med. Det är det som är det viktiga och att vi kan visa utåt att vi gör någonting för att bekämpa detta.

Jag har upplevt att få frågor engagerar människor, både kvinnor och män, så starkt som denna fråga om människohandel. Den är så vidrig. Vi måste visa att vi allihop står bakom kampen mot människohandeln.

Jag vill bara tillfoga att vi nog kommer att komma tillbaka till denna fråga eftersom det föreligger en utredning som nu bereds och som heter *Människohandel och barnäktenskap*. Det kan nog bli en mycket intressant debatt om den också.

Anf. 136 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Fru talman! Det är bra att vi är överens om just det vidriga, och flera debattörer här tog upp just detta. Där är vi nog överens.

Helena Bargholtz sade nu igen att vi inte ska hålla på att teoretisera och att vanligt folk inte förstår en feministisk debatt eller ett feministiskt synsätt. Jag tror tvärtom att teoretiseringen och det underlag som vi bygger våra beslut på är oerhört viktigt, särskilt när det handlar om den här typen av frågor där vi faktiskt i mångt och mycket är överens. Ibland kanske vi tenderar att polemisera och lyfta fram analysmodeller när vi tycker väldigt olika. Då är det kanske ett bra sätt att debattera genom att lyfta fram analysmodeller. Men jag tror faktiskt att vi i detta fall skulle få ett djup som jag tycker saknas. Det är detta, utöver de reservationer som jag har skrivit, som jag tror att denna text skulle kunna vinna på.

Än en gång hoppas jag att Helena Bargholtz och fler med henne kan ta sig igenom denna text med de glasögon som krävs för att kunna hantera denna fråga i ett längre perspektiv och för att lösa problem som vi har som är strukturella och som handlar om att försöka förstå hur efterfrågan uppstår. Det räcker inte med att man bara vet att männen – det är i de flesta fall män – har detta sätt att agera på och att man försöker komma åt dem, utan man måste försöka förstå bakgrunden. Där tror jag att könsmaktsordningen är en oerhört viktig detalj i hela detta pussel.

Anf. 137 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Då vill jag börja med att förklara att jag är liberal feminist, så jag är rätt införstådd med dessa frågor. Men det handlar om att klargöra de bakomliggande faktorerna. Det gäller inte bara människohandel, utan det gäller även mäns våld mot kvinnor, våldtäkter och så vidare. Ur den aspekten kan man tala just om den strukturella könsmaktsordningen.

Men jag tycker framför allt att det är väldigt bra att män deltar i dessa debatter eftersom jag länge har uppfattat att män, också här i riksdagen, har hukat. De har inte riktigt vågat ta debatten, utan det har varit kvinnor som har tagit debatterna om prostitution och så vidare. Därför välkomnar jag att Mehmet och andra män också är beredda att verkligen diskutera dessa frågor väldigt ingående eftersom vi har samma målsättning.

Anf. 138 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! För några år sedan gick Kristdemokraterna till val under devisen: Människovärdet är högre än penningvärdet. Jag tror inte att det är någon här i kammaren som ifrågasätter den devisen. Men när vi talar om handel med människor har människovärdet rent konkret inte bara devalverats utan reducerats helt till ett krasst marknadsvärde. Det är det som gör att det står i strid med alla etiska principer eftersom just människovärdet är överordnat alla andra värden. En människa eller en människas kropp ska inte gå att handla med.

Därför är jag glad att vi tillsammans med övriga allianspartier nu har kunnat presentera en handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det behövs insatser på så många olika områden för att bekämpa denna verksamhet, och det är just bredden som är så viktig.

Flera har redan varit inne på att den viktigaste förutsättningen för att komma till rätta med detta är att få bort efterfrågan helt.

Det är inte okej att rycka på axlarna och skratta åt skämtet om världens äldsta yrke som alltid kommer att finnas. Det är på det planet, attitydförändringsplanet, som det måste börja. Detta hör man nämligen i de mest väletablerade sammanhangen. Det behövs en attitydförändring som innebär att de vanliga män, som det faktiskt handlar om, och det fåtal kvinnor som efterfrågar köpta kroppar får klart för sig att detta inte är någonting som accepteras någonstans, men särskilt inte i ett demokratiskt samhälle där kvinnor och män förväntas kunna leva jämställt på lika villkor. Så länge vi har prostitution och handel med människor är vi så långt från ett jämställt samhälle som man kan komma, trots att vi har kommit långt på andra områden, vill jag hävda.

En av de viktigaste förebyggande åtgärderna som föreslås i handlingsplanen är just att utveckla och utvärdera de insatser som riktas mot

sexköpare och att sprida dessa resultat i hela landet. Detta är ingen enkel uppgift. Det är ju dess bättre ett brott att köpa sex. Men därför är det också svårt att få kontakt med potentiella och aktiva sexköpare. Men det går. Det har visat sig i den verksamhet som några redan har nämnt – Kast-projektet – och som finns på flera ställen i landet. Det görs också andra insatser både av myndigheter och av frivilligorganisationer i andra kommuner på det här området.

Jag kan då tycka att det är okej att man går igenom detta och gör en kartläggning och en utvärdering. Men jag tycker också att detta ska gå snabbt. Man har kommit en bit på väg, och det borde gå rätt fort att utvärdera verksamheten så att man kan sprida dessa metoder i hela landet.

Också det utvecklade och förebyggande arbetet bland ungdomar är väldigt viktigt att lyfta fram. Det förekommer faktiskt att ungdomar i dag uppger att de har hamnat i prostitution av en tillfällighet, ofta via kontakter på Internet och för att de har behövt pengar, som de säger. Det handlar då naturligtvis om ungdomar som av olika anledningar redan ligger i riskzonen och kanske har varit utsatta för sexuella övergrepp tidigare eller blivit känslomässigt försummade och framför allt inte har det skydd av vuxna runt omkring sig som de borde ha. Att dessa ungdomar fångas upp av samhället och erbjuds olika former av stöd på ett tidigt stadium är självklart viktigt för att de inte ska fastna i prostitution. Därför behövs så mycket kunskap och stor medvetenhet hos alla som på ett eller annat sätt kommer i kontakt med dessa ungdomar.

Det uppdrag som Ungdomsstyrelsen har fått vill jag särskilt lyfta fram av den anledningen. Men jag vill också lyfta fram den lagstiftning mot grooming som är på gång nu. Den är ett led i att förstärka skyddet för ungdomar mot ofrivilliga sexuella kontakter.

Ytterligare en punkt som jag vill lyfta fram gäller stärkt kvalitet och effektivitet inom rättsväsendet. Prostitution och människohandel för sexuella ändamål är mycket svårutredda brott som kräver stora personella och ekonomiska resurser.

På förra årets brottsofferdag lyssnade jag på en åklagare som beskrev vilka enorma insatser som hade krävts för att man skulle komma åt de ansvariga – detta i *ett enda* människohandelsärende som han hade haft hand om. Det krävdes *flera tusen* avlyssnade samtal på olika språk innan man kunde göra ett tillslag. Åtta personer åtalades för människohandel, och sex personer åtalades för sexköp.

Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg detta när vi diskuterar lagstiftning om hemlig teleavlyssning till exempel. Utan den typen av åtgärder står polisen sig ganska slätt mot de organiserade och förslagna ligor som det i de här sammanhangen ofta handlar om.

Visst är det ett integritetskränkande ingrepp. Men de personer som utsätts för det – det finns ju regler för när man får använda sig av sådant här – har ju utsatt andra personer, oftast kvinnor, för betydligt större integritetskränkande ingrepp eftersom dessa är offer för människohandeln. Nämda typ av lagliga, i viss mån integritetskränkande, verksamheter kan alltså krävas för att komma till rätta med sådan här verksamhet; det ska vi vara medvetna om.

Det uppdrag som Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen fått beträffande en förstärkning av de operativa insatserna mot prostitution och människohandel och de sammanlagt 23,4 miljoner som satsas på detta är

viktiga signaler om att regeringen anser att detta är ett viktigt och ett prioriterat område.

Visst kan man önska att förslagen i vissa fall hade gått ännu längre. Vi har haft ett antal motioner där också vi skulle ha kunnat trycka på att det och det också ska göras. Men nu har vi en handlingsplan. Det tycker jag är det viktiga. Det är första gången vi har en sådan. Ansatsen där är bred. Jag är säker på att arbetet kommer att få effekter; det kommer att visa sig när vi om två år utvärderar handlingsplanen.

Fyra år utan spår, säger Elisebeht Markström. Ja, vi skulle kunna säga samma sak om vi hakade upp oss på en enda del i allt det arbete som görs. Vi skulle också kunna säga att det inte på något av de här områdena kom en handlingsplan under Socialdemokraternas sista fyra regeringsår – alltså fyra år utan spår.

Man tar en lagstiftning, sexköpslagen, och säger att den inte har utvärderats och kommit vidare. Men också jag har arbetat för detta. Under de senaste två åren har jag ställt frågor och försökt skjuta på för att utvärderingen tidigare skulle komma till stånd. Men att hävda att alliansen inte har gjort någonting, inte satt några spår, därför att utvärderingen inte har kommit till stånd är något som jag har väldigt svårt att förstå.

Vi har redan nämnt ett antal saker här. Det gäller då mäns våld mot kvinnor – den förra handlingsplanen – människohandel i barnäktenskap och den lag om grooming som är på väg. Bara på detta område kommer det hela tiden nya lagförslag. Straffnivåbestämelseutredningen har nyligen fått in remissvaren. Också där kommer en del av de här frågorna att tas upp.

På punkt efter punkt i handlingsplanen har vi med anledning av era motioner svarat att ett arbete i de allra flesta fall på ett eller annat sätt är på gång.

Jag säger som någon tidigare sagt, nämligen att jag skulle önska att vi var mer överens och att alla kände en tacksamhet för att det här nu är på gång. Det finns en handlingsplan. Den kan vi utveckla när vi om två år ser om det behövs ytterligare åtgärder. Sådana åtgärder hittar vi säkert, för så är det när det gäller lagstiftning.

Nu finns det en handlingsplan. Det nya är alltså att vi har en handlingsplan mot prostitution och människohandel. Det är jag väldigt glad över.

(Applåder)

Anf. 139 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Först vill jag rikta ett tack till Inger Davidson. Jag blev ju direkt omnämnd här så jag tänkte att det är bäst att jag försvarar mig och mitt parti.

Det är faktiskt fyra år utan spår. Ni kommer inte att kunna göra någonting i fråga om sexköpslagstiftningen. Ni gör en hel del annat i handlingsplanen som vi har framför oss och som vi kan läsa i och därmed följa det arbetet. Det är bra. I mitt inledningsanförande sade jag att handlingsplanen tjänar som en bra sammanställning av vad regeringen prioriterar. Vi hade måhända prioriterat något annorlunda, på något annat sätt – så kan det säkert vara. Men när det gäller lagstiftningen, som är så viktig just för attityder och värderingar, skulle det nog ha varit bra om man hade tagit sig tid att titta också på det.

Nu har utredaren fått två år på sig. Utredningen blir klar i april 2010. Det som hon som utreder kommer fram till ska sedan remissbehandlas. Vi kan så att säga på våra fingrar räkna ut att ni i alla fall inte med den här utredningen som underlag kommer att lägga fram några förslag till lagändring.

Vi har pekat på några lagändringar som vi tycker är angelägna – förslag som det kan vara en idé att pröva. Vi säger inte att det ska vara exakt så som vi skissar i våra motioner och reservationer. Däremot pekar vi på en inriktning just när det gäller den här lagstiftningen. Det förtar dock inte på något sätt vikten av det arbete som finns bakom.

Utan att vara alltför oförsämd kan det väl sägas att väldigt många av punkterna i handlingsplanen är en direkt uppföljning, utvärdering och metodutveckling när det gäller redan påbörjat arbete. Men så ser det ut i politiken. Det är fråga om en process, och den måste få fortgå. Det betyder inte att det här inte har någon betydelse. Men så mycket nytt under solen finns inte i den här handlingsplanen.

Anf. 140 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill bara säga något som jag tidigare glömt. Det gäller historiken bakom tillkomsten av sexköpslagen. Av olika anledningar kan man rösta nej. Vi kristdemokrater hade ett annat förslag, men vi var inte negativt inställda till att en sexköpslag infördes. För historikens skull vill jag ha det sagt.

Om man tycker att lagstiftning – då på ett område där det redan finns en lagstiftning; jag håller helt med om att den inte är heltäckande och inte tillräckligt bra, men den finns dock där – är det område som ska vara avgörande för om det gjorts en insats eller inte eller om spår satts när det gäller att komma åt prostitution och människohandel – ja, sexköp över huvud taget – får man väl vidhålla det. Men jag förstår inte hur man kan komma till den slutsatsen när det är så många andra insatser som görs.

Handlingsplaner är sällan helt konkreta. Flera andra har tidigare sagt att det här inte är tillräckligt konkret och att det borde vara det. Men så är det inte med en handlingsplan. En handlingsplan talar om vad man ska jobba med. Utifrån det kommer sedan de konkreta förslagen, och man arbetar vidare.

Det blir mycket intressant att följa detta och att om två år se vad det här lett fram till och vilka resultat det mer konkret har gett.

Anf. 141 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt att man inte sätter spår bara med lagstiftningen. Att jag kom att tala om fyra år utan spår är faktiskt sanning. Däremot gör ni en del andra spår. Men då är det spår som redan så att säga är upptrampade. Det mesta i handlingsplanen är ju sedan tidigare påbörjat arbete. Men så ser det ut i en process, så det förtar inte betydelsen av hur viktiga och riktiga alla de här åtgärderna kan vara. Vi skulle kanske ha gjort en del annorlunda; så kan det absolut vara.

Men någonting konkret som ni fram till nu skulle ha kunnat göra – åtminstone till den 1 juli när ordförandeklubban hamnar i Fredrik Reinfeldts hand – är att se till att Europarådets konvention blir ratificerad. Allt annat vore oerhört genant för Sverige som så initierat har drivit de här frågorna – från Anita Gradin, via Thomas Bodström och nu via Inger

Segelström i Europasammanhang där svensk lagstiftning för många framstår som en modell.

Nu kan det bli så att vi trillar på tröskeln därför att vi inte har ratificerat och gjort den lilla lilla ändring i sekretesslagstiftningen som det är fråga om. Det finns ju redan en utredning som talar om exakt hur det ska gå till. Utrikesutskottet har uttalat sig *tre gånger* om behovet av en ratifiering. Justitieutskottet instämmer i dag. Förra året uppvaktade den svenska delegationen i Europarådet justitieministern i frågan, men ingenting händer. Det, Inger Davidson, är någonting konkret!

Anf. 142 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag uppfattar att vi här på slutet är rätt överens om att det finns ganska mycket i handlingsplanen som är bra, att man får ta ett steg i taget och så vidare. Det är väl bra, och så får vi ha en förnyad debatt om två år när vi ser vad som blev resultatet.

Det viktiga att betona igen är att det nu finns en handlingsplan. Det har icke funnits tidigare. Det finns även en handlingsplan om mäns våld mot kvinnor, som icke heller har funnits tidigare. Det känner jag en viss stolthet över.

Europarådets konvention ska självklart ratificeras. Läs i handlingsplanen! Där står det att regeringen arbetar för att vi ska hinna med att ratificera den före ordförandeskapet. Det är vi också mycket överens om. Det är tråkigt att det har tagit så lång tid. Ett år hade ni på er och två år har vi haft på oss hittills, men vi är överens om att detta ska ske.

Anf. 143 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m):

Fru talman! I dag är jag väldigt glad för att vi behandlar regeringens viktiga handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Jag kommer att fokusera främst på det som jag tycker är modern tids absolut värsta och grövsta övergrepp mot den enskilde individen, mot den enskilde människan, nämligen människohandel. Det är en allvarlig kränkning av den enskilde individens människovärde och rätt att få bestämma över sin kropp och sitt liv. Det är vår tids slaveri.

När jag skulle förbereda det här anförandet hittade jag inte riktigt orden för att beskriva vad jag egentligen tycker om det brottet, det vill säga människohandel. Jag kan bara säga att jag hyser en ofantligt stor avsky mot människohandel som sådan. Och jag känner en stor sorg över att människor dagligen i världen säljs, både kvinnor och män och unga flickor och pojkar, mot sin vilja.

Fru talman! Det är många gånger en väl organiserad brottslighet som ligger bakom människohandel, där andra gör sig vinning genom att hän-synslöst utnyttja andra människor och kränka deras rättigheter. Människor säljs mot sin vilja, och många gånger för sexuella ändamål. Denna sexuella slavmarknad värderas till drygt 7 miljarder amerikanska dollar årligen. Det är en enorm summa.

Kampen mot människohandel måste tas, och tas nu, på största allvar. Det finns en sympati i att lägga fram könsmaktsordningsdokument, naturligtvis. Men till syvende och sist är det viktiga det som förändrar vardagen för alla människor som sitter fast i människohandlarnas klor. Vi måste och vi ska bekämpa människohandel här och nu, inte i morgon,

inte i övermorgon, inte när dokumentet är klart. Här och nu ska vi bekämpa människohandel. Vi ska lägga fram, och vi lägger fram, konkreta åtgärder med utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna. Och arbetet i kampen mot människohandel ska präglas av samverkan, samverkan mellan myndigheter nationellt och samverkan internationellt, ty vi vet att det är en gränsöverskridande verksamhet.

I denna kamp mot människohandel har polis och åklagare fått effektiva verktyg. Ett av dessa diskuterade vi redan före jul. Det är nämligen numera möjligt att använda rumsavlyssning för att samla bevis för dessa allvarliga brott.

Handlingsplanen som vi nu har på vårt bord innehåller 36 mer eller mindre konkreta punkter för att bekämpa människohandel och prostitution. Genom handlingsplanen ges människor här i vårt land och människor i vår närhet ett ökat skydd och stöd i form av uppsökande verksamhet, skyddat boende och rehabiliteringsinsatser. Grunden för min och vår inställning är att alla ska ha tillgång till likvärdigt skydd och hjälp utifrån sina särskilda behov, oavsett var i landet man bor.

Arbetet i kampen ska utgå från de utsattas behov och situation och syfta till att förstärka kvaliteten och effektiviteten i de brottsförebyggande och brottsbekämpande åtgärderna.

Man kan sätta spår på olika sätt. I min värld kan man sätta spår, om man vill, i utvärderingar och utredningar. Men jag vill inte leva i den världen längre, för i kampen mot människohandel måste vi sätta spår i aktion och förändring. Vi måste ta det på största allvar här och nu. Vi kan inte låta mer tid gå till spillo. Det är här och nu vi ska agera.

För snart fyra år sedan, redan 2005, motionerade jag här i riksdagen om kampen mot trafficking, mot människohandel. Jag hade då tre yrkanden.

Det första handlade om att det var för få personer inom polisen som arbetade med handel med människor. I dag vet vi att det går. Nu i vår kommer det att tillsättas nio aktionsgrupper runt om i landet med 200 specialpoliser som bland annat kommer att arbeta mot människohandel.

Det andra yrkandet jag hade var att traffickingoffer som medverkat i en rättegång inte ska avvisas när rättegången är klar utan ska ha möjlighet att få ett permanent uppehållstillstånd. I dag vet vi att Migrationsverket rätt nyligen ändrade praxis och tillät en ung flicka som hade medverkat i en rättegång att få ett permanent uppehållstillstånd.

Det tredje yrkandet jag hade handlade om internationellt samarbete och informationsutbyte. Jag träffade unga pojkar och flickor i Estland som hade avvisats från Sverige. De hade satts på färjan, och ingen tog emot dem på andra sidan. Ingen information gick ut från Sverige om att de var på väg tillbaka. De hamnade direkt i klorna igen på samma människor som skickade dem till Sverige från första början.

I dag vet vi att nu stärker vi arbetet i Östersjöregionen. I dag vet vi att vi prioriterar den verksamheten. Informationsutbytet och samverkan med länder i vår närhet och internationellt kommer att öka. Det är bra. Jag är glad i dag när vi ska besluta om denna handlingsplan. Det här är reellt, och det här kan ge en ändring i vardagen för människor som sitter fast i klorna på människohandlare.

Handlingsplanen är inte på något sätt uttömmande. Mer än det som står i handlingsplanen görs, och mer än det som står i handlingsplanen

Prot. 2008/09:73
19 februari

*Handlingsplan mot
prostitution och
människohandel för
sexuella ändamål*

kommer att göras och behöver göras i kampen mot människohandel. Och under ordförandeskapsåret har Sverige ett särskilt stort ansvar att uppmärksamma de här frågorna och ta kampen mot inte bara människohandel utan övrig grov, organiserad, gränsöverskridande brottslighet på yttersta allvar.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

14 § Beslut om förlängd motionstid

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för prop. 2008/09:119 *Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden*, som i dag hänvisats till utskott, skulle förlängas till *onsdagen den 11 mars*.

15 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 19 februari

2008/09:346 Israels handelsavtal med EU

av *Hillevi Larsson* (s)

till statsrådet Ewa Björling (m)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 februari.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 februari

2008/09:641 Viseringsärenden

av *Göte Wahlström* (s)

till statsrådet Tobias Billström (m)

2008/09:642 Anslag för inventering och åtgärdande av miljöfarliga vrak

av *Birgitta Eriksson* (s)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 februari.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 13.56,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.41,
av talmannen därefter till och med 13 § anf. 124 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	2
5 § Hänvisning av ärende till utskott	2
6 § Vårdval i primärvården	2
Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU9	2
Anf. 1 JAN R ANDERSSON (m)	2
Anf. 2 YLVA JOHANSSON (s)	3
Anf. 3 ELINA LINNA (v)	5
Anf. 4 THOMAS NIHLÉN (mp)	8
Anf. 5 KENNETH JOHANSSON (c)	11
Anf. 6 YLVA JOHANSSON (s) replik	14
Anf. 7 KENNETH JOHANSSON (c) replik	14
Anf. 8 YLVA JOHANSSON (s) replik	15
Anf. 9 KENNETH JOHANSSON (c) replik	15
Anf. 10 ELINA LINNA (v) replik	16
Anf. 11 KENNETH JOHANSSON (c) replik	16
Anf. 12 ELINA LINNA (v) replik	17
Anf. 13 KENNETH JOHANSSON (c) replik	17
Anf. 14 THOMAS NIHLÉN (mp) replik	17
Anf. 15 KENNETH JOHANSSON (c) replik	18
Anf. 16 THOMAS NIHLÉN (mp) replik	18
Anf. 17 KENNETH JOHANSSON (c) replik	19
Anf. 18 CECILIA WIDEGREN (m)	19
Anf. 19 TOBIAS KRANTZ (fp)	22
Anf. 20 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd)	25
Anf. 21 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	26
(forts. 8 §)	29
Ajournering	29
Återupptagna förhandlingar	29
7 § Frågestund	29
Anf. 22 ANDRE VICE TALMANNEN	29
<i>Svensk fordonsindustri</i>	<i>29</i>
Anf. 23 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	29
Anf. 24 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	30
Anf. 25 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	30
Anf. 26 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	30
<i>Jobben på Saab</i>	<i>31</i>
Anf. 27 ROSSANA DINAMARCA (v)	31
Anf. 28 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	31
Anf. 29 ROSSANA DINAMARCA (v)	31
Anf. 30 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	31
<i>Nya poliser</i>	<i>32</i>

Anf. 31 JOHAN LINANDER (c)	32
Anf. 32 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	32
Anf. 33 JOHAN LINANDER (c)	32
Anf. 34 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	33
<i>Åtgärder med anledning av situationen för GM och Saab</i>	33
Anf. 35 ULF HOLM (mp)	33
Anf. 36 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	33
Anf. 37 ULF HOLM (mp)	34
Anf. 38 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	34
<i>Södertörns högskolas universitetsansökan</i>	35
Anf. 39 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	35
Anf. 40 Statsrådet LARS LEIJONBORG (fp)	35
Anf. 41 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	35
Anf. 42 Statsrådet LARS LEIJONBORG (fp)	35
<i>Framtiden för svensk biltillverkning</i>	36
Anf. 43 JÖRGEN HELLMAN (s)	36
Anf. 44 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	36
Anf. 45 JÖRGEN HELLMAN (s)	36
Anf. 46 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	37
<i>Antisemitismen och Israels politik</i>	37
Anf. 47 ALF SVENSSON (kd)	37
Anf. 48 Utrikesminister CARL BILDT (m)	37
Anf. 49 ALF SVENSSON (kd)	38
Anf. 50 Utrikesminister CARL BILDT (m)	38
<i>Jämställdheten som EU-fråga</i>	38
Anf. 51 HILLEVI LARSSON (s)	38
Anf. 52 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp)	39
Anf. 53 HILLEVI LARSSON (s)	39
Anf. 54 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp)	39
<i>Konkurrensen mellan Saab och Volvo</i>	40
Anf. 55 CARL B HAMILTON (fp)	40
Anf. 56 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	40
Anf. 57 CARL B HAMILTON (fp)	40
Anf. 58 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	41
<i>Etiken inom poliskåren</i>	41
Anf. 59 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd)	41
Anf. 60 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	41
Anf. 61 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd)	42
Anf. 62 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	42
<i>Skadeståndsnivåerna i olika typer av mål</i>	42
Anf. 63 KENNETH G FORSLUND (s)	42
Anf. 64 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	43
Anf. 65 KENNETH G FORSLUND (s)	43
Anf. 66 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	43
<i>EU:s Östersjöstrategi</i>	44
Anf. 67 SOFIA ARKELSTEN (m)	44
Anf. 68 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp)	44
Anf. 69 SOFIA ARKELSTEN (m)	44

Anf. 70 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp)	44
<i>Ungdomsbrottsligheten</i>	45
Anf. 71 ANNIE JOHANSSON (c).....	45
Anf. 72 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	45
<i>Sveriges program för ordförandeskapet i EU</i>	45
Anf. 73 JACOB JOHNSON (v)	45
Anf. 74 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp)	46
Anf. 75 JACOB JOHNSON (v)	46
Anf. 76 Statsrådet CECILIA MALMSTRÖM (fp)	46
<i>Ett nytt hyressättningssystem</i>	47
Anf. 77 JOHAN LÖFSTRAND (s).....	47
Anf. 78 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	47
Anf. 79 JOHAN LÖFSTRAND (s).....	47
Anf. 80 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	48
<i>Klimatsituationen i Arktis</i>	48
Anf. 81 ANITA BRODÉN (fp).....	48
Anf. 82 Utrikesminister CARL BILDT (m).....	48
Anf. 83 ANITA BRODÉN (fp).....	49
Anf. 84 Utrikesminister CARL BILDT (m).....	49
<i>Betalningstiderna för småföretagare</i>	49
Anf. 85 BÖRJE VESTLUND (s)	49
Anf. 86 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c).....	49
Anf. 87 ANDRE VICE TALMANNEN	50
8 § (forts. från 6 §) Vårdval i primärvården (forts. SoU9).....	50
Anf. 88 YLVA JOHANSSON (s) replik.....	50
Anf. 89 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	50
Anf. 90 YLVA JOHANSSON (s) replik.....	51
Anf. 91 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	51
Anf. 92 ELINA LINNA (v) replik	52
Anf. 93 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	52
Anf. 94 ELINA LINNA (v) replik	53
Anf. 95 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	53
Anf. 96 THOMAS NIHLÉN (mp) replik.....	54
Anf. 97 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	54
Anf. 98 THOMAS NIHLÉN (mp) replik.....	55
Anf. 99 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	55
Anf. 100 CHRISTINA ZEDELL (s)	56
Anf. 101 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	57
Anf. 102 CHRISTINA ZEDELL (s) replik.....	58
Anf. 103 TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	58
Anf. 104 CHRISTINA ZEDELL (s) replik.....	59
(forts. 11 §).....	59
Ajournering	60
Återupptagna förhandlingar	60
9 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 12 februari	60
UbU5 En ny betygsskala	60
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 februari	61
CU16 Ägarlägenheter.....	61

SkU21 Taxering och beskattning av ägarlägenheter	61	Prot. 2008/09:73
11 § (forts. från 8 §) Vårdval i primärvården (forts. SoU9).....	62	19 februari
Anf. 105 GÖRAN THINGWALL (m)	62	
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)	66	
12 § Ytterligare åtgärder mot ordningsstörningar vid		
idrottsarrangemang	66	
Justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU18	66	
Anf. 106 CHRISTER ADELSBO (s)	66	
Anf. 107 MEHMET KAPLAN (mp)	68	
Anf. 108 JOHAN LINANDER (c)	69	
Anf. 109 CHRISTER ADELSBO (s) replik	71	
Anf. 110 JOHAN LINANDER (c) replik	72	
Anf. 111 CHRISTER ADELSBO (s) replik	72	
Anf. 112 JOHAN LINANDER (c) replik	72	
Anf. 113 ANDERS HANSSON (m)	73	
Anf. 114 CHRISTER ADELSBO (s) replik	75	
Anf. 115 ANDERS HANSSON (m) replik	75	
Anf. 116 CHRISTER ADELSBO (s) replik	76	
Anf. 117 ANDERS HANSSON (m) replik	76	
Anf. 118 HELENA BARGHOLTZ (fp)	76	
Anf. 119 KJELL ELDENSJÖ (kd)	77	
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)	78	
13 § Handlingsplan mot prostitution och människohandel för		
sexuella ändamål	79	
Justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU4	79	
Anf. 120 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s)	79	
Anf. 121 ELINA LINNA (v)	82	
Anf. 122 MEHMET KAPLAN (mp)	84	
Anf. 123 INGE GARSTEDT (m)	85	
Anf. 124 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	87	
Anf. 125 INGE GARSTEDT (m) replik	87	
Anf. 126 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	88	
Anf. 127 INGE GARSTEDT (m) replik	88	
Anf. 128 JOHAN LINANDER (c)	88	
Anf. 129 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	90	
Anf. 130 JOHAN LINANDER (c) replik	91	
Anf. 131 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	91	
Anf. 132 JOHAN LINANDER (c) replik	92	
Anf. 133 HELENA BARGHOLTZ (fp)	92	
Anf. 134 MEHMET KAPLAN (mp) replik	94	
Anf. 135 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	95	
Anf. 136 MEHMET KAPLAN (mp) replik	95	
Anf. 137 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	96	
Anf. 138 INGER DAVIDSON (kd)	96	
Anf. 139 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	98	
Anf. 140 INGER DAVIDSON (kd) replik	99	
Anf. 141 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik	99	
Anf. 142 INGER DAVIDSON (kd) replik	100	

Prot. 2008/09:73
19 februari

Anf. 143 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m).....	100
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)	102
14 § Beslut om förlängd motionstid	102
15 § Anmälan om interpellation	102
16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	102
17 § Kammaren åtskildes kl. 18.58.	103

Tryck: Elanders, Vällingby 2009